

✠ VJEROISPOVIJEDANJE REFORMIRANE CRKVE ✠

Drugo Helvetsko vjeroispovijedanje (1566.) vrlo rano su prihvatili švicarsko-njemački reformirani kršćani, te je to i naziv za *Vjeroispovijedanje Reformirane Crkve*. Riječ »helvetsko« latinskog je korijena i znači »švicarsko«.

Autor je Heinrich Bullinger, rođen 18. srpnja 1504. u Bremgartenu, a umro 17. rujna 1575. u Zürichu u Švicarskoj. Ovo je vjeroispovijedanje postalo općeprihvaćen dokument Reformirane Crkve. Godine 1531., Bullinger je postao župnikom crkve u Zürichu. Bio je uzoriti reformator. Službu propovijedanja je održavao najmanje dva puta tjedno. Napisao je mnoge komentare *Staroga* i *Novoga zavjeta*. Kao osoba ekumenskih i političkih interesa, dopisivao se s reformatorskim vođama i vladarima cijele Europe. Službu je župnika obavljao predano i uzorito, te je prihvaćao mnoge prognane reformatore u svoju kuću.

Drugo Helvetsko vjerovanje je u početku bilo osobna ispovijest napisana 1562. Peter Martyr Vermigli ga je pročitao neposredno prije svoje smrti i složio se s njim, što je bio znak da će ono u konačnici biti dobro prihvaćeno. Godine 1564. izbila je kuga u Zürichu. Bullingerova žena i tri kćerke su umrle, a zarazio se i Bullinger, ali se oporavio. On je ustrajao u svojoj pastoralnoj službi, te ostao u gradu, iako je znao da i sam može biti zaražen i umrijeti. Godine 1561. Bullinger je sastavio dokument koji kasnije postaje poznat pod nazivom *II. Helvetsko vjeroispovijedanje*. Namjeravao ga je ostaviti u nasljeđe Zürichške crkve kao svoju oporuku, no zbivanja u Njemačkoj su uskoro to vjeroispovijedanje iznijela u javnost.

Izdavanje *Heidelerberškoga katekizma* teklo je uz poteškoće. Pojedini su utjecajni pojedinci taj katekizam smatrali previše reformiranim i od Izbornika Fredericka, upravitelja Palatinata, zahtijevali Bullingerovo privođenje na sud kao heretika. Premda sam nije bio teolog, Frederick je bio naklonjen Bullingeru, koji je ponudio ovo vjeroispovijedanje kao temelj svoje obrane. Carski parlament, vodeće tijelo Njemačke, okupio se 1566., te ga sudskim postupkom oslobodilo krivnje.

U međuvremenu su švicarske crkve prihvatile Bullingerovo *II. Helvetsko vjeroispovijedanje*, kao svoje novo vjeroispovijedanje. Naišavši na veliko prihvaćanje u Europi i izvan nje, vjeroispovijedanje je uskoro prevedeno na francuski, engleski, nizozemski, poljski, mađarski, talijanski, arapski i turski jezik. Odražavajući teološku zrelost reformiranih crkava, *II. Helvetsko vjerovanje* je bilo umjerenoga i katoličkoga duha tj. primjenjivo za sve kršćane. Od samoga je početka dokument naglašavao važnost Crkve, njezina života i potvrđivao svetopisamski autoritet kao sveopće crkveno upravljanje i reformaciju. Pridodavajući članak o predodređenju, vjeroispovijedanje je usmjeravalo vjerovanje u Božji slobodni i milostiv odabir njenih članova u Gospodinu Isusu Kristu. Istovremeno, upućivalo je na praktično življenje okupljene zajednice razvijajući nauk bogoštovlja, crkveni poredak, rješavanje problema, službu, sakramente i brak.

II. Helvetsko vjeroispovijedanje je teološki dokument koji ima 30 poglavlja i oko 20 000 riječi. Pokazuje suglasnost reformiranog gledišta s rano-crkvenim ocima. Iako vjeroispovijedanje usvaja ekumenske simbole vjere, ono ne prihvaća vlast Rima.

Vrhovni autoritet se daje *Svetom pismu*, a to pokazuje činjenica da **I. – II.** poglavlje naglašava to vjerovanje. Sveti spisi su Riječ Božja, koja je iznad autoriteta crkvenih otaca, koncila i tradicije. Poglavlja **III. – V.** bave se Bogom, jedinstvom i trojstvom, problemima idola, ikona te ispravnim štovanjem Boga. Nauk o providenju u stvaranju, teme su poglavlja **VI. – VII.**, dok poglavlja **VIII. – XI.** pokrivaju pad, slobodnu volju i predodređenje-predestinaciju. U njima se Krista predstavlja kao pravoga Bogočovjeka i Spasitelja svijeta. Narednih pet poglavlja u načelu govore o putu spasenja i novom životu u Kristu. Poglavlje **XII.** raspravlja o Božjem zakonu; **XIII.** o *Evandjelju*; **XIV.** o pokajanju i obraćenju čovječanstva. Poglavlje **XV.** o opravdanju vjerom; **XVI.** o vjeri i dobrim djelima, pri čemu se dobra djela čine iz zahvalnosti zbog Božje milosti, a ne radi isticanja zasluga i spasenja. Poglavlja **XVII. – XXI.** izlažu poziciju reformatora u Crkvi, ulogu svećenstva i dva sakramenta: Krštenje i Večera Gospodnja. Posljednjih devet poglavlja govore o crkvenom uređenju: **XXII.** o religioznim i crkvenim skupovima; **XXIII.** o molitvama i pjevanju; **XXIV.** o praznicima i postu; **XXV.** o katehezi i skrbi za bolesne; **XXVI.** o sahranama; **XXVII.** o ritualima i ceremonijama; **XXVIII.** o crkvenim posjedima; **XXIX.** o braku i celibatu; **XXX.** o vlasti: u njemu se prihvaća upotreba oružja samo u cilju samoobrane i kao posljednje sredstvo zaštite.

Ovo izdanje *Vjeroispovijedanja* prilagođeno je duhu vremena i kulturnog okruženja, ali je zadržana njegova izvornost, stil i izričaj.

I. POGLAVLJE

O SVETOMU PISMU KAO ISTINITOJ RIJEČI BOŽJOJ

KANONSKE KNJIGE: Vjerujemo i priznajemo da su kanonske knjige svetih proroka i apostola, kako u *Starom*, tako i u *Novom zavjetu*, istinita Riječ Božja, koja sama po sebi ima vrhovni autoritet, koja ne potječe od ljudi, jer je sam Bog govorio patrijarsima, prorocima, apostolima, a još i danas nam govori kroz *Sveto pismo*. U *Sveto pismo* sveopća Crkva nalazi najpotpuniju istinu svega onoga što se odnosi na spasonosnu vjeru i življenje Bogu ugodnoga života. U svjetlu je toga, Bog jasno zapovjedio da se *Pismu* ništa ne može dodati niti oduzeti.

SVETO PISMO CJELOVITO POUČAVA POBOŽNOST: Stoga zaključujemo kako iz istoga *Pisma* trebamo crpsti istinsku mudrost i pobožnost, kao i reformiranje i vodstvo crkve; kao i upute kako u svemu biti pobožnim, isto tako i potvrdu nauke, odbacivanje svih krivovjerja, štoviše, svaku opomenu kako piše apostol Pavao:

- »Sve je Pismo od Boga nadahnuto i korisno za pouku, za popravljanje...« 2. Tim 3, 16–17.
- Ponovno apostol poručuje Timoteju: »Ovo ti pišem u nadi da ću ubrzo doći k tebi, a okasnim li, da znaš kako se treba vladati u kući Božjoj, koja je Crkva Boga živoga, stup i uporište istine.« 1. Tim 3, 14–15.

SVETO PISMO JE RIJEČ BOŽJA:

- Isti apostol piše Solunjanima: »Zato, eto, i mi bez prestanka zahvaljujemo Bogu što ste, kad od nas primiste riječ poruke Božje, primili ne riječ ljudsku, nego kakva uistinu jest, riječ Božju koja i djeluje u vama, vjernicima.« 1. Sol 2, 13.
- Kako je sam Gospodin rekao u Evanđelju: »Ta ne govorite to vi, nego Duh Oca vašega govori u vama!«; stoga: »Tko vas sluša, mene sluša, tko vas prezire, mene prezire, a tko mene prezire, prezire onoga koji mene posla.«; »Zaista, zaista, kažem vam: Tko primi onoga kojega ja šaljem, mene prima, a tko mene primi, prima onoga koji je mene poslao.« Mt 10, 20; Lk 10, 16; Iv 13, 20.

PROPOVIJEDANJE RIJEČI BOŽJE JEST RIJEČ BOŽJA: Stoga, kada se u crkvi propovijeda Božja riječ po propovjednicima koji su pozvani, vjerujemo da je naviještana Božja Riječ i nju primaju vjernici, te da nikakvu drugu Božju Riječ ne treba izmišljati ili očekivati s neba. Treba prihvatiti propovijedanu Riječ, a ne propovjednika koji bi eventualno bio zao ili grješnik, jer sama Božja riječ ostaje uvijek istinita i dobra. Ne smatramo kako je izvanjsko propovijedanje bespotrebno, jer naputci istinske vjere ovise o unutarnjem posvjedočenju Duhu baš kao što je zapisano:

- »I neće više učiti drug druga ni brat brata govoreći: 'Spoznajte Gospodina Boga!' nego će me svi poznavati, i malo i veliko – riječ je Gospodnja – jer ću oprostiti bezakonje njihovo i grijeha se njihovih neću više spominjati.« Jer 31, 34.
- Također: »Tako niti je što onaj tko sadi ni onaj tko zalijeva, nego Bog koji daje rasti.« 1. Kor 3, 7; jer:
- »Nitko ne može doći k meni ako ga ne povuče Otac koji me posla. I ja ću ga uskrisiti u posljednji dan.« Iv 6, 44; i dok Duh Sveti ne prosvijetli osobu iznutra znamo da je Božja volja propovijedati Evanđelje. Bog je zaista mogao svojim Duhom Svetim, ili po anđelima, bez Petrove službe poučiti Kornelija u *Djelima apostolskim*, ali ga ipak upućuje na Petra o kome je anđeo rekao: »On će ti reći što ti treba činiti.«

UNUTRAŠNJE PROSVJETLJENJE NE ISKLJUČUJE VANJSKO PROPOVIJEDANJE: On, koji nas prosvijetli Duhom Svetim zapovjedio je svojim učenicima:

- »Pođite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju.« Mk 16, 15.
- Tako je Pavao u Filipima propovijedao Lidiji, prodavačici kojoj je Gospodin Duhom svojim otvorio srce, Dj 16, 14. Pavao je, predivno izrazivši svoju misao, zapisao u Rim 10, 17 zaključak: »Dakle: vjera po poruci, a poruka riječju Kristovom.«

Istovremeno smatramo da Bog može prosvijetliti koga hoće i kada hoće, bez izvanjske službe, jer je to u Njegovoj moći. Međutim, mi govorimo o uobičajenom načinu upućivanja ljudi kojega nam je Bog dao primjerima i zapovijedima.

KRIVOVJERJA: Stoga odbacujemo svako: Artemonijevo, manihejsko, valentinijansko, Cerdonovo i marcionsko krivovjerje koje nijeće nadahnuće *Svetoga pisma* po Duhu Svetome, odbacuje neke njegove dijelove, ili ih izvrće i izopačuje.

DEUTEROKANONI: Ne zanemarujemo činjenicu da su pradrevni autori određene knjige *Staroga zavjeta* nazivali deuterokanonima, a druge eklezijastičnim. Njih možemo čitati u crkvama, ali ne kao knjige po kojima bi se gradila vjerska istina. Kao što je i Augustin napisao u *Državi Božjoj: De Civitate Dei*, 18, 38 da su »u Knjizi kraljeva navedeni imena knjiga i proroka«, dodavši i da »se ne nalaze u Kanonu«, a »što je u njemu, dostatno je za pobožno življenje.«

II. POGLAVLJE

O TUMAČENJU SVETOGA PISMA; CRKVENIM OCIMA, KONCILIMA I TRADICIJAMA

ISPRAVNO TUMAČENJE SVETOGA PISMA: Apostol Petar je pisao kako Sveto pismo nije stvar samovoljnoga tumačenja i zato ne dopuštamo svako tumačenje: 2. Pt 1, 20. Ne priznajemo ispravnim ili istinskim ono što se naziva tumačenje *Svetoga pisma* Rimske Crkve, odnosno, ono što njeni zagovornici žele nametnuti svim vjernicima. Kao pravovaljano i pravilno, prihvaćamo ono tumačenje *Biblije*:

1. Koje je uzeto iz samoga *Svetog pisma*
2. Koje polazi od naravi jezika u kojem je pisano
3. Koje uočava okolnosti ondašnjega vremena
4. Koje tumači uspoređenjem nejasnih sa jasnim dijelovima
5. Koje se slaže s mjerilom vjere i ljubavi
6. Koje doprinosi proslavljanju Boga
7. Koje vodi čovjekovu spasenju.

TUMAČENJA SVETIH OTACA: Ne preziremo tumačenja svetih grčkih i latinskih otaca, niti odbacujemo njihove polemike i rasprave glede svetinja dokle god su utemeljene na *Svetom pismu*, ali se od njih ponizno ograđujemo ako su postavljene drukčije od *Pisma* ili su čak nasuprot *Bibliji*. Mislimo da ne činimo ništa loše po ovom pitanju, jer ih vidimo kao one koje se ne mogu izjednačiti s *Pismom*, nego nas potiču na dokazivanje o njihovom odstupanju ili pristajanju uz *Pismo*. Također nam pokazuju, trebamo li prihvatiti njihovu svetopisamsku podlogu ili odbaciti njihovo odstupanje od nje.

KONCILI: Istom prosudbom gledamo naloge koncilskih zakona i kanona. Zato ne dopuštamo, u spornim pitanjima religije i vjerskih nejasnoća, raspravljati pozivanjem samo na crkvene oce ili koncile, još manje sa starom predajom, mnoštvom istomišljenika ili drevnih propisa. **Tko prosuđuje?** Mi priznajemo Boga za jedinoga suca koji po *Pismu* određuje što je ispravno, a što nije, što trebamo nasljedovati, a što ne. Priznajemo prosuđivanje pobožnih ljudi poučenih *Svetim pismom*. Prorok Jeremija, u suglasnosti s drugim prorocima, žestoko je osudio skupštinu svećenstva koje se usprotivilo Zakonu Božjem; tako nas ustrajno upozorava da ne slušamo vjerske autoritete, niti kročimo njihovim putovima, ako su skrenuli s puta Božjega.

LJUDSKE TRADICIJE: Na isti način odbacujemo ljudske predaje, ma koliko milozvučne, čak ako se smatraju »božanske« ili »apostolske«, jer nisu predane Crkvi po zapovjedi apostola; čak ako su i po rukopolaganju predane u nasljeđe biskupima, koje nakon što se usporede sa *Svetim pismom*, pokažu neslaganje, time potvrđuju da nisu apostolskog nasljeđa. Jer kao što apostoli nisu bili u proturječju, tako ni njihovi nasljednici nisu uspostavili ono što je protuslovno apostolima. Štoviše, bilo bi loše dokazivati da su apostoli propovijedali nešto drugo od onoga što je napisano u njihovim spisima. Pavao jasno naglašava kako je

naučavao isti nauk po svim crkvama: 1. Kor 4, 17. Ponovno: »Ta i ne pišemo vam drugo doli ovo što čitate i razumijete; a nadam se da ćete i do kraja razumjeti.« 2. Kor 1, 13. Na drugom mjestu potvrđuje da su on i njegovi učenici, to su aspostoli, radosno činili sve u istom Duhu: 2. Kor 12, 18. Štoviše, židovske su vođe u davna vremena imale tradiciju koju je sam Bog višestruko odbacio, ističući da se održavanje tih tradicija suprotstavlja Božjem zakonu i uzaludno je takovo štovanje Boga: Mt 15, 1; Mk 7, 1.

III. POGLAVLJE

O BOGU, NJEGOVOM JEDINSTVU I TROJSTVU

BOG JE JEDAN: Vjerujemo i naučavamo da je Bog jedan u svojoj biti ili suštini (esenciji), samopostojeći, svedostatan, nevidljiv, nematerijalan, beskrajan, vječan, Stvoritelj svega vidljivoga i nevidljivoga, najuzvišenije dobro, oživljava i održava sve, svemoguć i nadnaravno mudar, milostiv i milosrdan, pravedan i istinit. Mi se gnušamo mnogoboštva jer je izričito napisano:

- »Gospod je Bog naš, Gospod je jedan!« Pnz 6, 4; »Ja sam Gospod Bog tvoj (...) nemoj imati drugih bogova uz mene« Izl 20, 2–3. »Ja sam Gospod Bog i nema drugoga; osim mene Boga nema. (...) Nisam li ja, Gospod? Nema drugoga boga do mene; Boga pravednog i Spasitelja osim mene nema.« Iza 45, 5;21. »Gospod je Bog milosrdan i milostiv, spor na srdžbu, bogat ljubavlju i vjernošću.« Izl 34, 6.

BOG JE TROJEDINI: Premda vjerujemo i naučavamo Božju beskrajnost, jedan je i nevidljivi Bog nerazdvojivo i nepomiješano različit u obliku Oca, Sina i Duha Svetoga u jednoj osobi, tako što je Otac »rodio« Sina u vječnosti, Sin je rođen, ljudskim govorom na neizreciv način, a Duh Sveti proizlazi od Obojice, iz iste vječnosti, te ga stoga treba štovati zajedno s Njima. Ne postoje tri boga, nego tri Osobe, iste biti, vječni i jednaki; koji se razlikuju jedino u poretku; jedan proizlazi iz drugoga, ali u jednakosti. Jer po biti ili suštini tako su združeni da tvore jednoga Boga, a božanska narav im je zajednička, Ocu, Sinu i Duhu. *Sveto pismo* nam daje jasnu različitost osoba kroz anđelove riječi, kad je između ostaloga rekao Blaženoj djevici:

- »Duh Sveti sići će na te i sila će te Svevišnjega osjeniti. Zato će to čedo i biti sveto, Sin Božji.« Lk 1, 35. Također je prilikom Kristova krštenja glas s neba rekao: »Ovo je Sin moj, Ljubljeni moj.« Mt 28, 19. Na drugom je mjestu u Evanđelju rekao: »A Branitelj, Duh Sveti, kojega će Otac poslati zbog mene...« Iv 14, 26 i ponovno veli: »Kad dođe Branitelj, kojega ću ja poslati od Oca, Duh istine koji izlazi od Oca, svjedočit će za me.« Iv 15, 26.

Ukratko, prihvaćamo Apostolsko vjeroispovijedanje jer nam pruža istinsku vjeru.

KRIVOVJERJA: Stoga odbacujemo sve koji hule na Sveto i časno Trojstvo. Odbacujemo sve krivovjernike i krivovjerja koja naučavaju da su Sin i Duh Sveti samo po imenu božanski, također, da postoji nešto stvoreno i podređeno ili podčinjen drugome unutar Trojstva i da postoji nejednakost, veći ili manji, nešto tjelesno ili tjelesno shvaćeno ili drukčije poimanje karaktera ili volje unutar Trojstva, nešto zbrkano ili izdvojeno, kao da su Sin i Duh Sveti samo promjena ili svojstvo jednoga Boga Oca, kao što su to naučavali monarhisti, novatijanci, praksesisti, patripasijanisti, sabelijanisti, Pavao Samostatski, Aetije, Makedonije, antropomorfisti, Arije i drugi njima slični.

IV. POGLAVLJE

O IDOLIMA, KUMIRIMA ILI SLIKAMA BOŽJIM, KRISTU I SVECIMA

SLIKE BOGA: Budući je Bog Duh u svojoj biti, nevidljiv i nesaglediv, svakako da ga ne možemo predstaviti niti jednom slikom ili prikazom. Poradi toga ne bojimo se zajedno sa *Svetim pismom* reći da su slike o Bogu samo laži. Stoga odbacujemo ne samo poganske idole nego i slike kršćana.

SLIKE KRISTA: Premda je Krist uzeo na sebe ljudsku narav, ipak nije to činio tako kako bi bio model kiparima i slikarima. On je ustvrdio da nije: »došao ukinuti Zakon i Proroke« Mt 5, 17. No, zakon i proroci zabranjuju likove i kipove: Pnz 4, 15; Iz 44, 9. Zanimljivo je da bi njegova tjelesna nazočnost koristila u Crkvi i obećao, kako će po Duhu biti među nama zauvijek: Iv 16, 7. Tko bi onda vjerovao da sjena ili odraz Njegova Tijela doprinosi dobrobiti pobožnih? 2 Kor 5, 5. Budući u nama prebiva po Duhu Svetomu mi smo Hram Božji: 1. Kor 3, 16. Ali: »Kakav li sklad između hrama Božjega i idola?« 2. Kor 6, 16.

SLIKE SVETACA: Budući da su blaženi duhovi anđeli i sveci koji se sada nalaze na nebu za vrijeme svoga zemaljskoga života odbijali svako štovanje upućeno njima: Dj 3, 12; 14, 11; Otk 14, 7; 22, 9 i osuđivali likove, kako onda itko može tvrditi da su nebeski sveci i anđeli zadovoljni njihovim oslikavanjem, ako pred njima ljudi kleče, skidaju pokrivalo sa svoje glave i iskazuju im druge časti? Zapravo, da bi uputio čovjeka u vjeru i podsjetio ga na božanske stvari i njegovo spasenje, Gospodin je zapovjedio da se propovijeda evanđelje: Mk 16, 15, a ne da se oslikava i puk podučava pomoću prikaza. On je ustanovio sakramente i nigdje nije postavljao slike.

PISMA ZA LAIKE: Nadalje, kamo god upravimo svoj pogled, vidimo živo i stvarno stvorenje Božje koje, kad ispravno promatramo, daje mnogo življi dojam promatračima, nego sve slike ili isprazni, nepokretni, slabi i mrtvi kipovi, napravljeni ljudskom rukom, o kojima prorok istinito veli:

- »Idoli su njihovi srebro i zlato, ljudskih su ruku djelo. Usta imaju, a ne govore, oči imaju, a ne vide!« Ps 115, 4–5.

LAKTANCIJE: Stoga mi potvrđujemo prosudbu drevnoga pisca Laktancija: »Izvan sumnje ne postoji vjera, gdje je slika!«

EPIFANIJE I JERONIM: Potvrđujemo da je blaženi biskup Epifanije imao pravo kada je našavši na crkvenim vratima pokrov sa slikom, koja je vjerojatno predstavljala Krista ili nekoga sveca, istu otrgnuo i odnio. Jer vidjeti sliku u Crkvi Isusa Krista suprotno je svetopisamskom autoritetu. Zato je odredio da su od tada pa nadalje takvi pokrovi, suprotni našoj vjeri i da ne budu obješeni po Crkvi Kristovoj, te da ovakve upitne i nedostojne stvari njegove crkve i vjernika moraju biti uklonjene. Štoviše, mi potvrđujemo stajalište Sv. Augustina u svezi istinske vjere: »Ne štujemo djela ljudska kao sredstvo naše vjere, jer i sami umjetnici bolji su od svojih djela, a ipak ih ne trebamo štovati.« *De Vera Religione*, p. 55.

V. POGLAVLJE

O PROSLAVLJANJU, ŠTOVANJU I ZAZIVANJU BOGA

KROZ JEDINOGA POSREDNIKA ISUSA KRISTA

BOGA JEDINOGA TREBA ŠTOVATI I PROSLAVLJATI: Naučavamo da se jedino istinskom Bogu treba klanjati i štovati. Tu čast ne dajemo nikome drugome, kao što nam je i sam Gospodin zapovjedio:

- »Gospodinu, Bogu svom se klanjaj i njemu jedinom služi!« Mt 4, 10.

Ustvari, svi su proroci jednako ustali protiv izraelskoga naroda kada god su obožavali tuđe bogove, a ne jedinoga pravoga Boga. Mi naučavamo da jedino Boga treba štovati i proslavljati kao što nas je učio: »u duhu i istini« Iv 4, 23; bez praznovjerja, već u iskrenosti i u skladu s Njegovom Riječju; da nam nikada ne bi morao reći: »Kad mi lice vidjet' dolazite, tko od vas ište da gazite mojim predvorjima?« Iz 1, 12. Jer 6, 23;

apostol Pavao je, također, ustvrdio: »Ne poslužuju ga ljudske ruke, kao da bi što trebao, on koji svima daje život, dah i – sve.« Dj 17, 25.

JEDINO BOGA TREBA ZAZIVATI SMO KROZ POSREDNIKA KRISTA: U svim krizama i iskušenjima našega života zazivamo jedino Njega i to posredstvom našeg jedinog Posrednika i Zagovornika Gospodina Isusa Krista.

- Jer nam je jasno naređeno: »Zazovi me u dan tjeskobe; oslobodit ću te, a ti ćeš me slaviti!« Ps 50, 15.
- Imamo najuzvišenije obećanje Gospodnje kada je rekao: »Ako što zamolite od Oca u moje ime, dat će vam.« Iv 16, 23 i: »Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti!« Mt 11, 28.
- Budući da je napisano: »Kako će zazvati onoga u koga nisu vjerovali?« Rim 10, 14. i budući da vjerujemo samo u Boga, mi zasigurno samo njega zazivamo, a to činimo po Isusu Kristu.
- Kao što apostol kaže: »Jedan je Bog, jedan je posrednik između Boga i ljudi, čovjek Krist Isus!« 1. Tim 2, 5 i: »Ako tko i sagriješi, zagovornika imamo kod Oca – Isusa Krista, Pravednika.« 1. Iv 2, 1.

SVECE NE TREBA ŠTOVATI, OBOŽAVATI ILI ZAZIVATI: Zbog toga mi ne štujemo, obožavamo ili upućujemo molitve nebeskim svecima, ili drugim bogovima koje ne prihvaćamo za svoje posrednike ili zagovornike pred Ocem nebeskim. Nama su dovoljni Bog i zagovornik Krist, niti dajemo bilo kome čast koja pripada jedino Bogu i Njegovu Sinu.

- Izričito nam je rekao: »Svoje slave drugom ne dam!« Iz 42, 8.
- I zato što je apostol Petar poručio: »I nema ni u kome drugom spasenja. Nema uistinu pod nebom drugoga imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti.« Dj 4, 12. Svi koji ga vjerom priznaju ne traže ništa drugo izvan Krista.

ČAST KOJA PRIPADA SVECIMA: Istovremeno ne preziremo svece niti imamo nisko mišljenje o njima. Priznajemo ih kao živuće Kristove udove i prijatelje Božje, koji su slavno pobijedili tijelo i svijet. Stoga ih ljubimo kao braću i poštujemo, ali im ne iskazujemo nikakvo štovanje, već imamo časno i pohvalno mišljenje o njima. Također, oponašamo njihovo življenje. Gorljivom čežnjom i molitvom iskreno želimo nasljedovati njihovu vjeru i sposobnosti, dijeliti vječno spasenje s njima, živjeti vječno u Božjoj nazočnosti i vječno se radovati s njima u Kristu. U ovom pogledu potvrđujemo stajalište Sv. Augustina koji je u svome djelu, *De Vera Religione* napisao: »Neka naša vjera ne bude kult mrtvih ljudi. Jer premda su živjeli svetim životom ne trebamo smatrati da oni traže takve časti, štoviše, oni od nas očekuju da štujemo Boga istom radošću koju imamo kao njihovi sudrugovi u Njegovim zaslugama. Stoga ih treba poštovati oponašajući njihovo življenje, a ne ih štovati na religiozan način.«

RELIKVIJE SVETACA: Svakako da još manje vjerujemo kako relikvije svetaca trebamo štovati i klanjati im se. Ti drevni sveci dostatno su poštovali svoje mrtve kada su njihove ostatke dostojno predali zemlji nakon uzdignuća njihovog duha na Nebo. Oni su smatrali kako je najplemenitija relikvija njihovih predaka bila njihova krepost, nauka i vjera. Kao što su preporučili te »relikvije« hvaleći mrtve, također su nastojali oponašati ih tijekom njihova života na Zemlji.

ZAKLINJATI SE JEDINO BOŽJIM IMENOM: Pobožni ljudi davnina, jedino su se zaklinjali u ime jedinoga Boga, Gospoda, samo kako je propisano svetim Božjim Zakonom. Stoga kao što je zabranjeno zaklinjati se imenima drugih bogova: Izl 23, 13; Pnz 10, 20, tako se mi ne zaklinjemo svecima. Zato odbacujemo, po ovim pitanjima, nauku koja pripisuje više nego što treba svecima na Nebu.

VI. POGLAVLJE

O BOŽJOJ PROVIDNOSTI

BOŽJA PROVIDNOST UPRAVLJA SA SVIME: Vjerujemo kako sve nebeske i zemaljske stvari, kao i sva stvorenja, održava i upravlja providnost mudroga, vječnoga i svemogućega Boga.

- Kralj David svjedoči i kaže: »Uzvišen je Gospod nad sve narode, slava njegova nebesa nadvisuje. Tko je kao Gospodin, Bog naš, koji u visinama stoluje i gleda odozgo nebo i zemlju?« Ps 113, 4.6 i ponovno:
- »Hodam li ili ležim, sve ti vidiš, znani su ti svi moji putovi. Riječ mi još nije na jezik došla, a ti, Gospode, sve već znadeš.« Ps 139, 3–4.
- Pavao također svjedoči i izjavljuje: »Po njemu, naime, živimo, mičemo se i jesmo.« Dj 17, 28 i:
- »Sve je od njega, po njemu i za njega.« Rim 11, 36.
- Stoga Augustin najistinitije u skladu s *Pismom* u svojoj knjizi, *De Agone Christi*, p. 8. izjavljuje: »Pogledajte ptice nebeske! Ne siju, ne žanju niti sabiru u žitnice, pa ipak ih hrani vaš nebeski Otac. Zar niste vi vredniji od njih?« Mt 6, 26.

EPIKUREJCI: Odbacujemo epikurejce koji niječu Božju providnost i sve one koji bogohulno tvrde da je Bog prezaposlen nebeskim stvarima te ne vidi i ne brine za nas i naše poslove.

- David, kraljevski prorok, ovo osuđuje rekavši: »Dokle, će bezbožnici, Gospodine, dokle će se bezbožnici hvaliti? (i govore) Dokle će bezbošci, Gospode, dokle će se bezbošci hvastati? (i govore) Gospodin ne vidi! Ne opaža Bog Jakovljevi! Shvatite, lude u narodu: bezumni, kad ćete se urazumiti? Onaj što uho zasadi da ne čuje? Koji stvori oko da ne vidi?« Ps 94, 3. 7–9.

SREDSTVA SE NE SMIJU OMALOVAŽAVATI: Ne preziremo kao beznačajna sredstva po kojima Božja providnost djeluje, nego naučavamo kako im se moramo prilagoditi sve dok su nam preporučena *Riječju Božjom*. Tako negiramo brzoplete izjave onih koji tvrde da ako Božja providnost upravlja svime, onda su naša nastojanja i trud uzaludni. Dovoljno je da sve što imamo predamo Njegovoj providnosti i ne trebamo se brinuti ili raditi išta.

- Premda je Pavao shvatio da je plovio pod providnosti Božjoj koji mu je rekao: »... tako ti treba svjedočiti i u Rimu.« Dj 23, 11 i obećao mu: »... nitko od vas neće propasti ... Ni jednom od vas neće propasti ni vlas s glave.« Dj 27, 22. 34, ipak je rekao stotniku i vojnicima kada su mornari mislili da će brod potonuti: »Ako ovi ne ostanu u lađi, svi se ne možete spasiti!« Dj 27, 31. Jer je Bog, koji je svemu odredio kraj, također, odredio i početak i sredstva po kojima ostvaruje svoj cilj.
- Pogani pripisuju stvari slijepoj sreći i nesigurnoj slučajnosti. Međutim, Sv. Jakov poručuje da ne govorimo: »Danas ili sutra poći ćemo u ovaj ili onaj grad, ondje ćemo provesti jednu godinu, trgovati i steći blago« , nego nadodaje: »radije kažite, 'ako Gospodin htjedne, živjet ćemo i činit ćemo ovo ili ono!« Jak 4, 13–15.

Augustin je također rekao: »Sve što se taštım ljudima čini kao slučajnost, događa se po Božjoj Riječi, jer mora biti onako kako je On zapovjedio!« *Enarrationes in Psalmos* 148. Na isti se način činilo pukom slučajnošću što se dogodilo da je Šaul, u traženju očevih magaraca, neočekivano naišao na proroka Samuela. Međutim, prethodno je Gospod rekao proroku: »Sutra u ovo doba poslat ću k tebi čovjeka iz Benjaminove zemlje!« 1. Sam 9, 16.

VII. POGLAVLJE

O STVARANJU SVEGA, ANĐELIMA, ĐAVLU I ČOVJEKU

BOG JE SVE STVORIO: Dobri je i Svemogući Bog stvorio sve, vidljivo i nevidljivo svojom vječnom Riječju i održava ih svojim suvječnim Duhom kao što je i David svjedočeci rekao:

- »Gospodnjom su riječju nebesa sazdana i dahom usta njegovih sva vojska njihova.« Ps 33, 6.

Također i *Sveto pismo* veli da sve što je Bog stvorio bješe veoma dobro i stvoreno je na čovjekovu dobrobit i uporabu. Stoga mi potvrđujemo da sve to ima zajednički početak.

MANIHEJCI I MARCIONITI: Stoga odbacujemo manihejstvo i marcionite koji bezbožno zamišljaju dvije naravi i supstance, jednu dobru, drugu zlu; također dva početka i dva boga koji stoje jedan nasuprot drugome, dobroga i zloga boga.

O ANĐELIMA I ĐAVLU: Od svih stvorenja najizvrsniji su anđeli i ljudi.

- O anđelima *Pismo* veli: »Vjetrove uzimaš za glasnike a žarki oganj za slugu svojega.« " Ps 104, 4. Također stoji pisano: »Zar nisu svi anđeli službujući duhovi što se običavaju slati da služe onima koji imaju baštiniti spasenje?« Heb 1, 14.
- U svezi đavla, sam Gospodin Isus svjedoči: »On bijaše ubojica ljudi od početka i nije stajao čvrsto u istini jer u njemu nema istine. Kadgod govori laž, govori svoje vlastito, jer je lažac i otac laži.« Iv 8, 44.

Stoga naučavamo da su neki anđeli ustrajali u poslušnosti i bili određeni u vjernu službu Bogu i ljudima, dok su drugi otpali svojom slobodnom voljom i bili bačeni u propast, postajući neprijatelji vjernima i svega dobroga.

O ČOVJEKU: *Pismo* veli da je stvoren dobrim na sliku i priliku Božju; da ga je Bog postavio u raj i sve mu podložio: Post 2. O tome David veličanstveno govori u Psalmu 8. Štoviše Bog mu je dao ženu i blagoslovio ih. Također, smatramo da se u čovjeku nalaze dvije različite srži u jednoj osobi: besmrtna duša koja odvojena od tijela ne spava niti umire i smrtno tijelo koje će ipak na sudnjem danu uskrsnuti iz mrtvih, kako bi cijeli čovjek, bilo u životu ili u smrti, živio zauvijek.

SLJEDBE: Odbacujemo sve koji ismijavaju ili s lukavim rasudbama sumnjaju i odbacuju besmrtnost duše, ili koji tvrde da duša spava ili da je dio Boga. Ukratko, ne prihvaćamo sva stajališta ljudi, bez obzira na njihov broj, koji odstupaju od *Svetoga pisma* danog apostolskoj Crkvi Kristovoj u svezi stvorenja, anđela, demona i ljudi.

VIII. POGLAVLJE

O PADU ČOVJEKA, GRIJEHU I UZROKU GRIJEHA

ČOVJEKOV PAD: U početku je čovjek stvoren na sliku Božju u pravednosti i istinskoj svetosti, dobar i pravedan. Ali, zmijinom prijevarom i vlastitom pogrješkom, odbacivši dobrotu i pravednost, postade podložan grijehu, smrti i raznovrsnim nedaćama. Padom je postao podložan grijehu, smrti i raznoraznim nedaćama, te prenio sve to na svoje potomke.

GRIJEH: Pod grijehom podrazumijevamo urođenu čovjekovu pokvarenost koja potječe ili je urođena u svima nama preko naših praroditelja po kojima smo mi ispunjeni pokvarenim željama i odbijamo sve dobro, skloni smo svakom zlu. Puni svake vrste opaćine, prezira i mržnje prema Bogu, nismo u stanju činiti ili pak razmišljati i o čemu dobrome po sebi. Štoviše, odrastanjem, pokvarenim mislima, riječima i djelima učinjenim protiv Božjega Zakona, rađamo pokvarene plodove dostojne zlog drveta: Mt 12, 33. Zbog tog smo po našim zaslugama, bivajući podložni gnjevu Božjemu, zaslužili pravednu kaznu, takvu, da bi nas sve Bog odbacio od sebe, da nas Krist, naš Iskupitelj, nije k Njemu priveo.

SMRT: Pod smrću podrazumijevamo ne samu tjelesnu smrt, koju svi moramo pretrpjeti kao kaznu za naše grijehе, nego i vječnu kaznu zbog naših grijehа i pokvarenosti.

- Apostol je napisao: »koji ste bili mrtvi zbog svojih prijestupa i grijeha... i bili od naravi djeca srdžbe kao i svi ostali. Ali Bog koji je bogat milosrđem... koji smo bili mrtvi zbog grijeha, s Kristom oživi.« Ef 2, 1ss.
- Također: »Prema tome, kao što po jednom čovjeku uđe grijeh u svijet a po grijehu smrt prijede na sve ljude jer svi sagriješiše"« Rim 5, 12.

IZVORNI GRIJEH: Priznajemo da su svi ljudi zahvaćeni izvornim grijehom.

STVARNI GRIJESI: Priznajemo da su svi drugi grijesi koji proizlaze iz njega pravi grijesi, bez obzira kako ih nazivali, bili smrtni, oprostivi ili takvi koji su učinjeni protiv Duha Svetoga i neoprostivi su: Mk 3, 29; 1. Iv 5, 16. Također, ispovijedamo nejednakost grijeha; premda proizlaze iz istoga izvora pokvarenosti i nevjere neki su teži od drugih. Kao što je Gospodin rekao da će biti lakše Sodomi nego drugim gradovima koji su odbili Riječ Evandjelja: Mt 10, 14–15; 11, 20–24.

SLJEDBE: Stoga odbacujemo sve one koji suprotno ovome naučavaju, posebice Pelagija i sve pelagijance, zajedno s jovinijancima koji, uz stoike, tvrde da su svi grijesi jednaki. U svemu ovome potvrđujemo svetopisamsko stajalište Sv. Augustina. Štoviše, odbacujemo Florinija i Blastija protiv kojih je Irenej pisao, kao i sve one koji tvrde da je Bog izvorište grijeha.

BOG NIJE UZROČNIK GRIJEHA, U KOJOJ SE MJERI MOŽE REĆI DA JE OTVRDNUO:

- Jasno je napisano: »Jer ti nisi Bog kom je nepravda mila... Mrziš sve što čine bezakonje i uništavaš lažljivce.« Ps 5, 5–7.
- Također: »Kad god govori laž, govori svoje vlastito, jer je lažac i otac laži.« Iv 8, 44.

Štoviše, ima dosta grješnosti i pokvarenosti u nama da je nepotrebno Božje usađivanje nove ili veće izopačenosti. Kada je u *Pismu* rečeno da Bog otvrdnjuje, osljepljuje i zamračuje um, to znači da to Bog čini pravednim sudom u ulozi pravednoga Suca i Osvetnika. Konačno, koliko god je rečeno ili se činilo u *Pismu* da Bog ima nešto sa zlom, nije rečeno kako čovjek ne čini zlo, nego ga Bog dopušta i ne priječi ga po svom pravednome sudu. On bi ga mogao spriječiti ako želi, te okrenuti čovjekovo zlo u dobro, kao što je to učinio sa Josipovom braćom, kao što upravlja grijehom da se ne razvije i načini štetu više nego li je potrebno. Sv. Augustin u *Enchiridion* piše: »Sve što se događa suprotno Njegovoj volji, događa se na divan i neiskazan način, ne mimo Njegove volje. Jer, se to ne bi dogodilo da On to nije dopustio. Međutim, Njegovo je dopuštanje podređeno Njegovoj volji, jer onaj koji je dobar ne bi dopuštao zlo, osim ako je svemoguć, pa može izvesti dobro iz zla.« Tako je pisao Augustin.

ZNATIŽELJNA PITANJA: Pitanja poput je li Bog htio Adamov pad ili ga je potaknuo na pad, zašto ga nije spriječio prilikom pada i slična pitanja, svrstavamo u znatiželjna pitanja, osim ako slučajno zlobni heretici ili drugi neodgojeni ljudi zahtijevaju od nas objašnjenje iz *Riječi Božje*, kao što su pobožni crkveni učitelje često činili, znajući da je Bog zabranio čovjeku jesti zabranjeno voće i kaznio njegov prijestup. Također znamo da što je učinjeno nije zlo, glede providnosti, volje i moći Božje, već glede Sotone i naše volje koja se suprotstavila Božjoj volji.

IX. POGLAVLJE

O SLOBODNOJ VOLJI I LJUDSKOJ SPOSOBNOSTI

Po ovom pitanju, koje je prouzročilo mnoge sukobe u crkvi, naučavamo da treba promotriti trostruko stanje čovjeka.

KAKAV JE ČOVJEK BIO PRIJE PADA: Postoji stanje čovjeka prije njegova pada, naime, bio je pravedan i slobodan, mogao je ostati u dobroti ili se prikloniti zlu. Međutim, on se priklonio zlu i tako uzrokovao da sam i cijelo čovječanstvo padne u grijeh i smrt, kao što je već i rečeno.

KAKAV JE ČOVJEK BIO NAKON PADA: Trebamo promotriti čovjekovo stanje nakon pada. Sigurni smo da njegov razum nije oduzet, niti je lišen svoje volje, niti je promijenjen u drvo ili kamen, ali su te osobine tako izmijenjene i oslabljene da više nisu bile u stanju činiti ono što su mogle prije pada. Razum mu je zamračen, a volja, do tada slobodna, postala je ropskom voljom. Sada služi grijehu, ne nehotice, nego voljno. Doista, ona je nazvana voljom, a ne ne-voljom (*Etenim voluntas, non noluntas dicitur*).

ČOVJEK SVOJEVOLJNO ČINI ZLO: Što se pak tiče zla ili grijeha, Bog, ili đavao ne prisiljavaju čovjeka da čini zlo, nego ga on čini svojom voljom, u ovom pogledu ima najslobodniju volju. Međutim, kada često vidimo da najgora zlodjela i nakane ljudske Bog sprječči, to ne oduzima čovjekovu slobodu da čini zlo, nego Bog svojom moći sprječava ljudske naume. Kao što su se Josipova braća slobodno odlučila da ga se riješe, tako su bila onemogućena jer se Bogu nešto drugo svidjelo.

ČOVJEK NIJE U STANJU ČINITI DOBRO SAM OD SEBE: Što se tiče dobrote i vrline, čovjekov um nije u stanju po sebi ispravno prosuđivati o božanskim stvarima. Jer evanđeosko i apostolsko Pismo zahtijevaju nanovo rođenje od svakoga tko želi biti spašen. Tako naše prvo rođenje od Adama ništa ne pridonosi našem spasenju.

- Pavao je rekao: »Zemaljski čovjek ne prima ono što dolazi od Duha Božjega.« 1. Kor 2, 14.
- Na drugom mjestu govori kako mi sami nismo u stanju razmišljati i o čemu dobrome: 2. Kor 3, 5. Poznato je da um ili intelekt upravljaju voljom, a kada je vodič slijep očito je koliko će volja daleko stići. Zato nepreporođeni čovjek nema slobodnu volju za dobro, niti snage činiti dobro.
- Gospodin je u *Evanđelju* ustvrdio: »Zaista, zaista, kažem vam, tko god čini grijeh, rob je grijeha.« Iv 8, 34.
- I apostol poručuje: »Zato je težnja tijela neprijateljstvo prema Bogu, jer se ne pokorava Božjem zakonu niti to može.« Rim 8, 7.

Ipak, glede zemaljskih stvari, pali čovjek nije u cijelosti uskraćen razumijevanja.

RAZUMIJEVANJE ZNANOSTI: Bog je u svojoj milosti dopustio opstati snazi intelekta, premda je ona sasvim drukčija od one prije čovjekova pada. Bog nam je zapovjedio da razvijamo naše prirodne talente i istodobno pridodaje darove i uspjehe. Vrlo je jasno da ne možemo napredovati u svim područjima znanosti bez Božjega blagoslova. U svakom slučaju, *Pismo* upućuje na Boga kao izvora svake znanosti, ustvari, i pogani pripisuju izvor znanosti bogovima koji su ih izumili.

KAKVE SPOSOBNOSTI POSJEDUJU PREPOROĐENI I NA KOJI JE NAČIN SLOBODNA NJHOVA VOLJA: Konačno moramo ustanoviti imaju li preporođeni slobodnu volju i do koje mjere. Tijekom preporoda razum je prosvijetljen Duhom Svetim kako bi razumio otajstva Božja i volju Božju. Svima volja nije promijenjena jedino djelovanjem Duha, nego je i opremljena sposobnošću željeti i činiti dobro po osobnoj namisli: Rim 8, 1ss. Ako ovo ne prihvatimo nijekat ćemo kršćansku slobodu i uvest ćemo okove legalizma.

- Božji je prorok rekao: »Zakon ću svoj staviti u dušu njihovu i upisati ga u njihovo srce.« Jer 31, 33; Ez 36, 26.
- Gospodin je poručio u *Evanđelju*: »Dakle, ako vas Sin oslobodi, zaista ćete biti slobodni.« Iv 8, 36.
- Pavao piše Filipljanima: »Jer vam je s obzirom na Krista dano kao milost ne samo da vjerujete u njega nego i da trpite za nj.« Fil 1, 29.
- Ponovno: »Siguran sam u ovo isto da će onaj koji je počeo dobro djelo među vama dovršiti ga do dana Isusa Krista.« Fil 1, 6.
- Također: »Bog je, naime, onaj koji proizvodi u vama i htijenje i djelovanje da mu se možete svidjeti.« Fil 2, 13.

DJELO PREPORODA NIJE SAMO PASIVNO NEGO I AKTIVNO: U svakom slučaju u svezi ovoga naučavamo dvije stvari: da preporođeni u izboru i činu dobra, djeluju ne samo pasivno već i aktivno. Jer Bog ih potiče da

mogu činiti što čine. Stoga Augustin ispravno sažima govoreći: »Bog je rekao da će biti naš pomoćnik. Međutim, može li itko nekome pomoći ako taj ništa ne čini.« Manihejci su »orobili« čovjeka oduzevši mu svaku mogućnost djelovanja i učinivši ga nalik kamenu ili komadu drveta.

SLOBODNA JE VOLJA SLABA U PREPORODENIMA: Drugo, u preporodenima slabosti ostaju. Budući da je u nama još uvijek grijeh i da se u preporodenom tijelu borimo protiv Duha sve do naše smrti, oni ne mogu lako postići sve što su isplanirali. Ovo je potvrđeno riječima apostola: Rim 7, Gal 5. Stoga je ta slobodna volja u nama slaba zbog ostanka staroga Adama i urođene ljudske grješnosti koja će u nama ostati do konca našega života. Istovremeno, budući tjelesnost i ostatak staroga čovjeka ne mogu potpuno ugasiti djelo Duha Svetoga, vjernici su tako slobodni te mogu priznavati svoje slabosti i ne hvastati se svojom slobodnom voljom. Jer, vjernici uvijek moraju imati na umu riječi Sv. Augustina koji se nadovezao na misao apostola: " »Što imate, a da niste primili? Ako ste primili zašto se onda hvastate kao da niste primili?« Ovome se nadoda da je ono što smo planirali ne ostvaruje odmah, jer ishod je u rukama Božjim. Zato je apostol Pavao molio Boga da učini uspješnim njegovo putovanje: Rim 1, 10. To je, također, razlog zašto je slobodna volja slaba.

POSTOJI SLOBODA U IZVANJSKIM STVARIMA: Nitko ne niječe da u izvanjskim stvarima, preporodeni i nepreporodeni uživaju u slobodnoj volji. Jer čovjek ima nešto zajedničko s ostalim živim stvorenjima, kojima nije podložan, a to je narav da neke stvari hoće, a neke ne. Tako čovjek može govoriti ili šutjeti, izaći iz svoje kuće ili ostati u njoj itd. Čak i u ovom slučaju, moramo imati u obziru Božju moć, koja je i Bileama spriječila ići tako daleko kao što je htio: Br 24, i Zahariju nakon njegovog povratka iz Hrama kada nije mogao govoriti iako je htio: Lk 1.

KRIVOVJERJA: Po ovome odbacujemo manihejce koji niječu da je početno zlo bilo iz slobodne volje čovjeka (stvorenog) dobrim. Također, odbacujemo Pelagija koji je naučavao da zao čovjek ima dovoljno slobodne volje činiti zapovjedbena dobro.

- Oba stajališta odbacuje *Sveto pismo* koje prijašnjima veli: »Bog stvori čovjek pravednim.« i onim potonjim: »Ako vas Sin oslobodi zaista ćete biti slobodni!« Iv 8, 36.

X. POGLAVLJE

O PREDESTINACIJI BOŽJOJ I IZBORU SVETIH

BOG NAS JE U MILOSTI IZABRAO: Bog je u vječnosti, slobodno, iz čiste milosti, bez čovjekove zasluge, predodredio ili izabrao svete koje će spasiti u Kristu, kao što je apostol poučio:

- »On nas u njemu sebi izabra prije stvaranja svijeta!« Ef 1, 4 i opet:
- »Koji nas je spasio i pozvao svetim zvanjem ne po našim djelima, već po vlastitoj odluci i milosti koja nam je od vječnosti dana u Kristu Isusu, a koja se sada objavila dolaskom našega Spasitelja Krista Isusa!« 2. Tim 1, 9–10.

MI SMO IZABRANI ILI PREDODREĐENI (PREDESTINIRANI) U KRISTU: Stoga nas je Bog izabrao bez ikakvih naših zasluga, ne izravno, nego po Kristu i zbog Njega, da bi oni koji su sada vjerom ucijepljeni u Krista bili isto tako izabrani.

- Oni izvan Njega su odbačeni prema riječima apostola: »Sami sebe istražite! Ili ne poznajete sebe – ta Krist je u vama. Ako ne, pokazujete se nevaljanima.« 2. Kor 13, 5.

IZABRANI SMO ZA ODREĐENU SVRHU: Naposljetku, sveti su od Boga izabrani u Kristu za određenu svrhu o čemu objašnjava apostol kada poručuje:

- "Tako: u njemu nas sebi izabra prije postanka svijeta da budemo sveti i bez mane pred njim; u ljubavi nas predodredi za posinstvo, za sebe, po Isusu Kristu, dobrohotnošću svoje volje, na hvalu

Slave svoje milosti. Njome nas zamilova u Ljubljenome u kome, njegovom krvlju, imamo otkupljenje, otpuštenje prijestupa po bogatstvu njegove milosti.« Ef 1, 4–7.

TREBAMO IMATI DOBRU NADU ZA SVE LJUDE: Premda Bog poznaje svoje i ponekad se govori o malom broju izabranih, moramo imati dobru nadu za sve ljude i nikoga brzopleto smatrati odbačenim. Jer, Pavao piše Filipljanima:

- »Zahvaljujem Bogu svome kad god vas se sjetim, (ovdje govori o cijeloj crkvi u Filipima), zbog vašeg udjela u širenju Radosne vijesti od prvoga dana do sada. Siguran sam da će onaj koji je počeo dobro djelo među vama dovršiti ga do dana Krista Isusa. I pravedno je da ove osjećaje gajim prema svima vama.« Fil 1, 3–7

JE LI SAMO NEKOLICINA IZABRANA? Kada su ljudi upitali Gospodina hoće li samo nekolicina biti spašena, nije im odgovorio da će samo nekoliko ili mnogo biti spašenih ili osuđenih, nego je radije upozorio svakoga čovjeka: »Trudite se da uđete na uska vrata!« (Lk 13, 24), kao da im je htio poručiti: nije na vama da ste tako znatiželjni, po ovim pitanjima, nego se radije trudite ući u Nebo kroz pravi put.

ŠTO SE U OVOJ STVARI TREBA ODBACITI? Ne odobravamo bezbožne govore onih koji kažu: »Nekolicina je izabranih i budući da ne znam jesam li i ja među njima, predati ću se užicima.« Drugi pak vele: »Ako sam predodređen i izabran od Boga, ništa me ne može odvojiti od mojega spasenja koje mi je ionako već pripremio, bez obzira što činio. Ali ako sam u skupini osuđenih, nikakva vjera ili pokajanje mi ne može pomoći, jer se odluke Božje ne mogu mijenjati. Zato su sve nauke i opomene beskorisne.«

- Međutim, riječi apostola suprote se ovakvima: »Teži za pravednošću, vjerom, ljubavlju, mirom sa svima koji iz čista srca prizivlju Gospodina. Lude pak i neobuzdane raspre odbijaj znajući da rađaju svađama. A sluga Gospodnji treba da se ne svađa, nego da bude nježan prema svima, sposoban poučavati, zlo podnositi, da s blagošću preodgaja protivnike, ne bi li ih Bog podario obraćenjem, te spoznaju istinu i ponovno budu trijezni izvan zamke đavla koji ih drži robljem svoje volje.« 2. Tim 2, 22–26

OPOMENE NISU UZALUDNE JER SPASENJE PROIZLAZI IZ ODABIRA: Augustin je, također, pokazao da milost slobodnoga izbora i predodređenje, kao i dobrodošle opomene i nauk treba propovijedati: *Lib. de Dono Perseverantiae*, str. 14 ss.

JESMO LI MI IZABRANI? Smatramo da imaju krivo svi oni koji izvan Krista traže svoj odabir. Što je Bog odredio u svezi njih prije vječnosti? Zato se propovijedano *Evandjelje* mora čuti i u njega uzvjerovati; treba se isključiti svaka sumnja da si izabran ako vjeruješ i jesi u Kristu, ti jesi odabran! Jer nam je Bog otkrio u Kristu vječnu svrhu predodređenja, kao što je to i prikazao u 2. Tim 1, 9–10:

- »Koji nas je spasio i pozvao pozivom svetim – ne po našim djelima, nego po svojem naumu i milosti koja nam je dana u Kristu Isusu prije vremena vjekovječnih, a očitovana je sada pojavkom Spasitelja našega Krista Isusa, koji obeskrjepi smrt i učini da zasja život i neraspadljivost – po evanđelju...«

Stoga se mora naučavati i razmatrati kako je velika Očeva ljubav koju nam je otkrio u Kristu. Treba slušati ono što nam Gospodin svakodnevno poručuje kroz *Evandjelje*, njegov poziv i riječi:

- »Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti.« Mt 11, 28.
- »Da, Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga jedinorođenog Sina da ne pogine ni jedan koji u nj vjeruje, već da ima život vječni.« Iv 3, 16.
- Također: »Tako neće ni Otac vaš nebeski da se izgubi ni jedan od ovih malenih.« Mt 18, 14.

Neka Krist bude ogledalo u kojemu promatramo i promišljamo naše predodređenje. Imat ćemo dovoljno jasno i sigurno svjedočenje da smo upisani u Knjigu života, ako imamo zajedništvo s Kristom i on je naš i mi smo njegovi u istinskoj vjeri.

KUŠNJE U SVEZI PREDODREĐENJA: U kušnjama u svezi predodređenja, od čega jedva ima što opasnijeg, tješeni smo činjenicom da se Božja obećanja odnose na sve vjerne, jer je On rekao:

- "Ustrajno molite i dat će vam se!" Lk 11, 9. Tako u konačnici s cijelom crkvom Božjom molimo: "Oče naš, koji jesi na nebesima!" Mt 6, 9

Jer smo krštenjem ucijepljeni u Tijelo Kristovo i hranjeni smo u Njegovoj Crkvi kroz sakrament »tijelom i krvlju« u vječni život. Osaženi time imamo zapovijed graditi naše spasenje u strahu i drhtanju, kao što je naučavao Sv. Pavao.

XI. POGLAVLJE

O ISUSU KRISTU, ISTINSKOME BOGU I ČOVJEKU, JEDINOM SPASITELJU SVIJETA

KRIST JE ISTINSKI BOG: Vjerujemo i naučavamo da je Sin Božji, naš Gospodin Isus Krist, od vječnosti predodređen i postavljen od Oca da bude Spasitelj svijeta. Također vjerujemo kako se rodio ne samo onda kada se utjelovio od Djevice Marije i ne samo prije postanka svijeta – već od Oca prije sve vječnosti – na neizreciv način.

- Prorok Mihej u svojoj knjizi poručuje: »Njegov je iskon od davnina, od vječnih vremena.« Mih 5, 1.
- Ivan je u Evanđelju rekao: »U početku bijaše Riječ bijaše kod Boga, i Riječ bijaše Bog.« Iv 1, 1.

Zato, što se tiče Sinovljevog božanstva, on je jednak i istobitan s Ocem, istinski Bog: Fil 2, 11. Ne samo po imenu ili po usvajanju ili nekom zaslugom, nego u biti i naravi.

- Kao što je apostol Ivan poučavao: »On je Istinit, Bog i vječni život.« 1. Iv 5, 20.
- Pavao također piše: »Govorio nam je po Sinu, koga je postavio baštinikom svega i po kome je stvorio svijet. Sin, koji je odsjev njegova sjaja i otisak njegove biti, koji svemir uzdržava svojom silinom riječi...« Heb 1, 2–3.
- Gospodin je o sebi u Evanđelju rekao: »A sada, Oče, proslavi ti mene kod sebe samog slavom koju imadoh kod tebe prije nego postade svijet.« Iv 17, 5.
- Na drugom je mestu u Evanđelju napisano: »Stoga su još više nastojali da ga ubiju, jer je Boga nazivao svojim Ocem, izjednačujući sebe s Bogom.« Iv 5, 18.

SLJEDBE: Stoga smo zaprepašteni nad bezbožnim naukom protiv Sina Božjega, Arija i arijanaca, a posebice bogohuljenja spaniaraca, Michaela Serveta i njegovih sljedbenika kroz koje, kao da je Sotona izašao iz pakla, te drsko i bezbožno proširio nauk svijetom.

KRIST JE PRAVI ČOVJEK U STVARNOM TIJELU: Vjerujemo i naučavamo da je vječni Sin, vječnoga Boga postao Sinom čovječjim, iz Abrahamovog i Davidovog sjemena bez čovjekovog učešća, suprotno od onog što eboniti naučavaše, djevičanski je začet Duhom Svetim i rođen od Djevice Marije kao što nam je evanđeoska povijest pozorno objasnila: Mt 1. Pavao je naučavao: »Nije na sebe uzeo anđeosku narav, nego sjeme Abrahamovo.« Apostol Ivan je napisao da svatko tko ne vjeruje da je Isus Krist došao u tijelu, nije od Boga. Stoga, Tijelo Kristovo nije bilo niti prividno, niti doneseno s neba, kao što su krivo mislili Valencije i Marcion.

KRISTOVA RAZUMNA DUŠA: Naš Gospodin Isus Krist nije imao dušu bez osjećaja i razuma, kao što je Apolinarije tvrdio, niti je imao tijelo bez duše, kao što je Eunomije naučavao, nego je imao dušu s razumom i tijelo sa svim osjećajima po kome je u vrijeme trpljenja osjećao stvarnu tjelesnu bol kao što je i sam svjedočivši rekao:

- »Žalosna je duša moja do smrti!" Mt 26, 38 te »Sad mi je duša duboko potresena!« Iv 12, 27.

KRISTOVA DVOJAKA NARAV: Priznajemo dvije naravi ili biti Kristove, božansku i ljudsku u jednome i istome Isusu Kristu našem Gospodinu: Heb 2. Tvrđimo da su te dvije naravi povezane i sjedinjene na takav način da nisu utopljene jedno u drugo, nego su sjedinjene ili združene u jednoj osobini, na takav način da osobine njihove naravi nisu zakinite već su vječne.

NE DVA, NEGO JEDAN KRIST: Stoga ne štuujemo dva, nego jednoga Krista Gospodina. Ponavljamo: jednoga istinskoga Boga i čovjeka! Po pitanju njegove božanske naravi on je istobitan s Ocem, u pogledu njegove ljudske naravi on je istobitan s nam ljudima, u svemu sličan nama, osim u grijehu: Heb 4, 15.

SLJEDBE: Odista odbacujemo nestorijanski nauk koji Krista čini dvojakom osobom i narušava jedinstvo njegove osobe. Isto tako u cijelosti osporavamo krivovjerje Eutihijevo, monotelističko ili monofizitsko, koje isključuje postojanje ljudske naravi.

BOŽANSKA KRISTOVA NARAV NIJE TRPJELA I LJUDSKA NARAV NIJE SVEPRISUTNA: Stoga ne naučavamo da je Kristova božanska narav trpjela ili da je Krist po svojoj ljudskoj naravi još uvijek prisutan u svijetu i svugdje. Niti mislimo ili naučavamo kako je Kristovo Tijelo prestalo biti istinsko tijelo nakon Njegovog uzašašća, ili da je postalo božansko na takav način da je odložio svojstva tijela i duše, te se u cijelosti preobrazio u božansku narav i tako postao samo jedne biti.

SLJEDBE: Nikako ne prihvaćamo ili potvrđujemo zastranjen, zbrkan i tajanstveno nejasan nauk Schwenkfeldta i sličnih sofista i njihove argumente, niti smo mi schwenkfeldanci.

NAŠ JE GOSPODIN ISTINSKI TRPIO: Vjerujemo kako je naš Gospodin Isus Krist istinski trpio i umro za nas u tijelu kao što je i Apostol naučavao: 1. Pt 4, 1. Ne prihvaćamo krivovjerje jakobita i svih onih koji ne priznaju Kristovo trpljenje. Prihvaćamo i vjerujemo da je proslavljeni Gospodin bio razapet za nas kao što je i Pavao pisao: 1. Kor 2, 8.

PRIJENOS SVOJSTAVA: Pobožno i s poštovanjem prihvaćamo i primjenjujemo prijenos svojstava koje je izvedeno iz *Svetoga pisma*, što je uporabljivo od starina u pojašnjavanju i pomirenju naizgled proturječnih odjeljaka.

KRIST JE UISTINU USKRISNUO IZ MRTVIH: Vjerujemo i naučavamo da je isti Isus Krist, naš Gospodin, u svome istinskome tijelu u kojemu je bio raspet i pokopan, ponovno ustao iz mrtvih. Nije neko drugo tijelo uskrslo već ono koje je bilo pokopano, ili duh bio uzet umjesto tijela, već je sačuvano njegovo istinsko tijelo. Njegovi su učenici ugledavši ga mislili kako su vidjeli Njegov duh, On im je pokazao svoje ruke i stopala koje su imale na sebi ožiljke čavala i rana, te rekao:

- »Pogledajte moje ruke i moje noge, ja sam, ja glavom! Opipajte me i ustanovite! Duh nema mesa ni kostiju kao što vidite da ih ja imam.« Lk 24, 39.

KRIST JE UISTINU UZAŠAO NA NEBESA: Vjerujemo da je naš Gospodin Isus Krist u svome tijelu uzašao iznad svih vidljivih nebesa u najuzvišenije Nebo, što je, prebivalište Božje i prebivalište svetih, te je s desne strane Boga Oca. Premda ono označava naše jednako učešće u slavi i veličanstvu, ono je određeno mjesto o kojemu Gospodin kaže u Evanđeljima:

- »Idem da vam pripravim mjesto!« Iv 14, 2.
- Apostol Petar Sporučuje: »Onoga koga nebo treba da pridrži do vremena sveopće obnove.« Dj 3, 21.

S neba će se taj isti Krist vratiti da sudi svijetu u vrijeme kada će zloba biti na vrhuncu u svijetu i kada će Antikrist, iskvarivši istinsku vjeru ispuniti sve praznovjerjem i bezbožtvom, te okrutno proganjati Crkvu krvoprolićem i paljenjem: Dn 11. Krist će doći po svoje i po svome dolasku uništiti Antikrista, te suditi žive i mrtve: Dj 17, 31. Jer će mrtvi uskrsnuti: 1. Sol 4, 14ss. Svi će se živući toga dana, koji je nepoznat svom stvorenju, promijeniti »u treptaju oka« i svi će vjerni biti uzdignuti ususret s Kristom u zrak, kako bi ušli s njim u blagoslovljeno prebivalište u vječnosti: Mk 13, 32; 1. Kor 15, 51. No, nevjerni bezbožnici bit će bačeni zajedno s đavlom u pakao i vječno će gorjeti i nikada neće moći biti izbačeni od muka: Mt 25, 46.

SLJEDBE: Stoga odbacujemo svakoga tko niječe stvarno uskrsnuće tijela: 2. Tim 2, 18. ili one koji zajedno s Ivanom Jeruzalemskim, protiv kojih je Jeronim pisao, nemaju ispravno gledište o proslavljenim tijelima. Isto tako, odbacujemo sve koji naučavaju da će đavao i svi bezbožnici nakon nekog vremena biti spašeni i da će kazna jednom prestati. Gospodin je odrješito poručio: »Njihova vatra se ne gasi i crv ne izumire!« Mk 9, 44. Nadalje, odbacujemo sanjarenja o zlatnom dobu na zemlji prije Sudnjega dana i da će pravednici pokoriti sve svoje bezbožne neprijatelje i zaposjesti sva zemaljska kraljevstva. Jer, istine u Evanđeljima govore o nečemu drugom: Mt 24–25; Lk 18, 2; 2. Sol 2; 2. Tim 3–4.

PLODOVI KRISTOVE SMRTI I USKRSNUĆA: Snagom svoje patnje i smrti i svim djelima koje je učinio i podnio za naše dobro dolaskom u tijelo, Gospodin je izmirio sve vjerne s nebeskim Ocem, dao je zadovoljštinu za grijeh, razoružao je smrt, nadjačao osudu i pakao, uskrsnućem od mrtvih donio i obnovio život i besmrtnost. Jer on je naša pravednost, život i uskrsnuće, jednom riječju, punina i savršenstvo svih vjernih, spasenje i dostatnost. Jer je apostol poučio: »Bog odluči u njemu nastaniti svu Puninu.« Kol 1–2.

ISUS JE KRIST JEDINI SPASITELJ SVIJETA I ISTINSKI IŠČEKIVANI MESIJA: Vjerujemo i naučavamo da je Isus Krist, naš Gospodin, jedinstven i vječni Spasitelj čovječanstva, tako i cijeloga svijeta, u kome su spašeni vjerom svi prije dolaska Zakona, oni pod Zakonom i pod Evanđeljem, kao što će mnogi i biti spašeni na kraju vremena.

- Sam je Gospodin u Evanđeljima poučio: »Tko u ovčinjak ne ulazi na vrata, već se uspinje na drugome mjestu, on je lopov i razbojnik (...) ja sam vrata ovcama.« Iv 10, 1.7.
- Isto Evanđelje na drugom mjestu veli: »Abraham, otac vaš, treptio je od radosti u želji da vidi moj Dan.« Iv 8, 56.

Apostol Petar također poučava: »Spasjenja nema ni po jednom drugom jer je pod nebom to jedino ime dano ljudima po kojem nam se treba spasiti.« (...) »Za nj svjedoče svi proroci: da tko god u nj vjeruje, po imenu njegovu prima oprostjenje grijeha.« (...) »Uostalom, mi vjerujemo da smo spašeni, jednako kao i oni, milošću Gospodina Isusa.« Dj 4, 12; 10, 43; 15, 11.

- Apostol Pavao poučava: »Svi su jeli isto duhovno jelo; da su svi pili isto duhovno piće. Pili su, naime iz duhovne stijene koja ih je pratila, a ta stijena bijaše Krist!« 1. Kor 10, 3–4.
- Tako čitamo što Ivan poučava: »Da joj se poklone svi pozemljari, oni kojima ime nije zapisano u knjizi života.« Otk 13, 8.
- Ivan Krstitelj je svjedočio o Kristu: »Evo Jaganjca Božjeg koji oduzima grijeh svijeta!« Iv 1, 29.

Zato otvoreno naučavamo i propovijedamo da je Isus Krist jedini Izbavitelj i Spasitelj svijeta, Kralj i Veliki svećenik, istinit i iščekivani Mesija, svet i blagoslovljen; koga su Zakon i Proroci navijestili da ga je Bog od vječnosti odredio i poslao k nama te ne trebamo tražiti nikoga drugoga. Sada nam svima preostaje jedino da Isusu Kristu damo svu slavu, vjerujemo u Njega, samo u Njemu nađemo odmora, odbacujući svu drugu pomoć. Koji god traže spasenje izvan Krista, ispali su iz milosti Božje, učinili su sebi Krista ništavnim i uzaludnim: Gal 5, 4.

PRIHVAĆENA SU VJEROVANJA S ČETIRI KONCILIA: Ukratko, iskrena srca vjerujemo i otvorenih usta ispovijedamo sve što je rečeno u *Svetome pismu* o tajni utjelovljenja našega Gospodina Isusa Krista i sve što je sročeno u vjerovanjima i uredbama prvih četiri sinodalnih koncila održanih u: Niceji, Carigradu, Efezu i Kalcedonu; zajedno s vjerovanjem blaženog Atanazija i sličnih vjeroispovijedanja, te odbacujemo sve što je suprotno ovima.

SLJEDBE: Isto tako zadržavamo kršćansku, pravovjernu i katoličku (sveopću) vjeru u cijelosti i nedjeljivu, znajući kako ničega nema u prije spomenutim simbolima što se ne bi slagalo sa Svetim pismom i ne bi bilo iskreno tumačenje vjere.

XII. POGLAVLJE

O BOŽJEM ZAKONU

VOLJA JE BOŽJA OBJAVLJENA U ZAKONU BOŽJEM: Naučavamo da je volja Božja obznanjena u Božjem zakonu: što Bog želi ili ne želi da činimo, što je dobro i pravedno, odnosno što je zlo i nepravedno. Zato ispovijedamo da je Zakon dobar i svet.

ZAKON PRIRODE: Taj je Zakon jednom zapisan u ljudska srca Božjim prstom: Rim 2, 15 i nazvan je Zakonom prirode (Mojsijevim zakonom na dvije ploče), a na drugom je mjestu upisan prstom Božjim na dvije ploče i detaljno objašnjen u knjigama Mojsijevim: Izl 20, 1–19; Pnz 5, 1–30. Zbog jasnoće treba naglasiti:

1. Razlikujemo moralni Zakon koji je sadržan u Dekalogu ili na dvije ploče i zapisan u knjigama Mojsijevim
2. Ceremonijalni Zakon koji određuje ceremonije i štovanje Boga
3. Pravosudni Zakona koji se tiče političkih i općih stvari.

ZAKON JE CJELOVIT I SAVRŠEN: Vjerujemo da je sva Božja volja i sve što je potrebno za svakidašnji život sadržano u Zakonu. Jer u suprotnom, Gospodin nam ne bi zabranio dodavanje ili oduzimanje bilo čega iz Njegova Zakona, niti bi nam zapovjedio da hodamo uskim putem ne okrećući se od njega desno ili lijevo: Pnz 4, 2; 13, 1.

ZAŠTO JE ZAKON DONESEN: Naučavamo kako nam je taj Zakon dan, ne da bismo bili pravedni njegovim održavanjem, nego da upoznamo naše slabosti, grijeha i osudu, te očajavajući zbog naše slabosti bili obraćeni u vjeri u Krista.

- Jer apostol otvoreno obznanjuje: »Zakon, zapravo rađa gnjevom.« i »Zakon uistinu, služi samo točnoj spoznaji grijeha.« Rim 3, 20; 4, 15.
- »Kad bi bio dan Zakon koji bi mogao dati život, onda bi opravdanje dolazilo doista od Zakona. Ali je Pismo sve zatvorilo pod grijeh, da se obećanje, na osnovi vjere u Isusa Krista, dadne onima koji vjeruju (...) prema tome, Zakon nam je bio čuvar da nas vodi u Krista, da se vjerom opravdamo.« Gal 3, 21ss.

TIJELO NE MOŽE ISPUNITI ZAKON: Jer nijedno »tijelo« nije moglo i ne može, zadovoljiti ili ispuniti Božji zakon, zbog slabosti koje bivaju i ostaju u nama do naše smrti.

- Apostol Pavao nam poručuje: »Doista, ono što je bilo nemoguće Zakonu, jer je zbog tijela bio nemoćan, ostvario je Bog, poslao je, radi grijeha, svoga vlastitog Sina u obličju grješnog tijela i osudio grijeh u tijelu.« Rim 8, 3.

Zato je Krist svršetak Zakona i njegovo ispunjenje za nas: Rim 10, 4. On je postao proklet radi nas kako bi nas oslobodio prokletstva Zakona: Gal 3, 13. Time nam pruža ispunjenje Zakona po vjeri i Njegova je pravednost i poslušnost pripisana nama.

U KOJOJ JE MJERI DOKINUT ZAKON: Zakon je Božji stoga ukinut u tolikoj mjeri da nas više ne osuđuje niti donosi Božji gnjev na nas. Jer smo pod milošću a ne pod Zakonom. Štoviše, Krist je ispunio sav Zakon. Dolazeći u Tijelu nestadoše sjene, tako da sada u Kristu imamo istinu i svu puninu. Međutim, mi ne preziremo i ne odbacujemo Zakon zbog toga, jer se sjećamo riječi Gospodnjih:

- »Nemojte misliti da sam došao ukinuti Zakon i Proroke! Ne dođoh ih ukinuti, već ostvariti.« Mt 5, 17.

Znamo da nam je kroz Zakon dan uzor vrline i mane. Znamo da pisani Zakon pri tumačenju *Evandjelja* služi na dobrobit Crkve. Jer, premda je Mojsijevo lice bilo prekriveno, apostoli govore da je to »pokrivalo« maknuto i dokinuto dolaskom Krista.

SLJEDBE: Odbacujemo sve što, stari i novi heretici, naučavaju protiv Zakona.

XIII. POGLAVLJE

O EVANĐELJU GOSPODINA ISUSA KRISTA, OBEĆANJIMA, O DUHU I PISMU

PRECI SU IMALI EVANĐEOSKA OBEĆANJA: Evanđelje se, dakako, suprotstavlja Zakonu. Zakon proizvodi gnjev i naviješta prokletstvo, dok Evanđelje propovijeda milost i blagoslov.

- Ivan je zapisao: »Jer, Zakon bijaše dan po Mojsiju, po Isusu Kristu dođe milost i istina.« Iv 1, 17.
- Ipak je sigurno da nisu svi koji su živjeli prije Zakona i pod Zakonom bili sasvim bez Evanđelja. Jer oni su imali posebna evanđeoska obećanja kao što su:
  - »On će ti glavu satirati, a ti ćeš mu petu vrebati.« Post 3, 15.
  - »Svi će se narodi zemlje blagoslivljati tvojim potomstvom.« Post 22, 18
  - »Od Jude žezlo se kraljevsko (...) neće udaljiti dok ne dođe onaj kome pripada (...).« Post 49, 10.
  - »Proroka, kao što sam ja, iz tvoje sredine, od tvoje braće, podignut će ti Gospodin, Bog tvoj.« Pnz 18, 15; Dj 3, 22.

OBEĆANJA SU DVOSTRUKA: Priznajemo da postoje dvije vrste obećanja dana ocima, ali i nama. Neka obećanja bila su za ondašnje vrijeme ili za zemaljske stvari, kao što je obećanje za osvajanje Kanaana, te obećanje koje važi i danas, a tiče se kruha našega svagdašnjeg. Druga su obećanja bila i još su uvijek nebeska i vječna, kao npr. Božanska milost, oprostjenje grijeha i vječni život po vjeri u Isusa Krista.

OČEVI SU IMALI I DUHOVNA, A NE SAMO TJELESNA OBEĆANJA: Štoviše, očevi nisu imali samo izvanjska i zemaljska, nego duhovna i nebeska obećanja u Kristu.

- Petar je rekao: »Ovo su spasenje istraživali i ispitivali proroci koji su prorekli vama određenu milost.« 1. Pt 1, 10.
- Apostol Pavao je, također, rekao: »Evanđelje Božje, koje je unaprijed obećao po svojim prorocima u Svetim pismima.« Rim 1, 2.

Iz ovoga je jasno kako očevi nisu u cijelosti bili bez evanđelja.

ŠTO JE TO EVANĐELJE U PRAVOM SMISLU? Premda su naši očevi imali evanđelja zapisana po prorocima po kojima su nasljeđovali spasenje u Kristu po vjeri, ipak evanđelje se u pravom i ispravnom smislu naziva dobrom ili radosnom viješću. Prvo po Ivanu Krstitelju, onda po Gospodinu Isusu Kristu, kasnije po apostolima i njihovim nasljednicima propovijedali su po svijetu da je Bog sada ispunio obećano od početka svijeta i poslao nam, što više dao nam svoga jedinoga Sina da se u njemu izmirimo s Ocem, imamo oprostjenje grijeha, svu puninu i vječni život. Zato se povijest prikazana po četiri evanđelista, koja objašnjava kako se sve zbilo ili ispunilo po Kristu, što je Krist naučavao i činio, te da oni koji vjeruju u njega imaju svu puninu, sa pravom naziva *Evanđelje*. Propovijedanje i pisanje apostola, u kojima su nam objasnili kako nam je Otac dao Krista, o njemu i sve u svezi sa životom i spasenjem, ispravno je nazvano evanđeoskim naukom, tako da niti danas, ako se iskreno propovijeda, ne izgubi svoj uzvišen naziv.

O DUHU I SLOVU: Propovijedanje evanđelja apostoli su nazvali »duhom« i »službom duha« zato što vjera postaje djelotvorna i živa kroz naše slušanje, u srcima vjernika kroz prosvjetljenje Duha Svetoga: 2 Kor 3, 6. Jer slovo koje je suprotno Duhu označava sve izvanjsko, posebno nauk Zakona, koji donosi gnjev i izaziva grijeh u mislima onih koji nemaju živu vjeru. Zato ga apostol naziva »službom smrti«. Povezano s tim apostol umjesno kaže: »Slovo ubija, a Duh oživljuje!« Lažni su apostoli propovijedali krivo evanđelje povezujući ga sa Zakonom kao da Krist nije u stanju spasiti bez Zakona.

SLJEDBE: Tako su naučavali ebioniti koji su slijedili Ebiona heretika i nazareni koji su se prije zvali mineanci. Sve ih odbacujemo i propovijedamo čisto Evanđelje i poučavamo da su vjernici opravdani samo po Duhu, a ne po Zakonu. Detaljniji prikaz ovoga slijedi pod naslovom opravdanje.

POUČAVANJE EVANĐELJA NIJE NOVA NEGO NAJSTARIJA NAUKA: Premda se naučavanje evanđelja u usporedbi s naučavanjem farizeja o Zakonu činilo kao nova nauka kada ga je počeo propovijedati Krist, što je i Jeremija pretekao o Novom zavjetu, ipak je to bila i još uvijek jest stara doktrina i najstariji nauk na svijetu. Bog je u vječnosti predodredio spasiti svijet po Kristu kroz evanđelje i otkrio svijetu po *Evanđelju* ovo svoje predodređenje i vječni naum: 2. Tim 2, 9ss. Stoga je očigledno da su religija i nauk evanđelja najstariji među onima koji su bili, koji jesu i koji će biti. Tvrdimo da svi koji kažu da su naša vjera i nauk evanđelja nedavno nastali, sramotno griješe i bestidno govore o vječnom naumu Božjem. Na njih se odnose riječi Izaije koji kaže:

- »Jao onima koji zlo dobrom nazivaju, a dobro zlom, koji od tame svjetlost prave, a od svjetlosti tamu, koji gorko slatkim čine, a slatko gorkim!« Iza 5, 20.

XIV. POGLAVLJE

O POKAJANJU I OBRAĆENJU ČOVJEKA

Nauk o pokajanju je neodvojiv od *Evanđelja*. Jer tako je rekao Gospodin:

- »Obraćanje i oprostjenje grijeha svim narodima, počevši od Jeruzalema.« Lk 24, 47.

ŠTO JE POKAJANJE? Pod pokajanjem podrazumijevamo:

1. Obnovu pravog uma u grješniku probuđenog riječju *Evanđelja* i Duhom Svetim, primljeno istinskom vjerom po kojoj obznanjuje grješnost i svoje grijehе koje ističe *Božja Riječ*;
2. Iskreno priznaje Bogu grijehе kojih se stidi i zbog kojih u svome srcu, ne samo što ih oplakuje, nego ih
3. S gađenjem odbacuje i
4. Sada usrdno nastoji popraviti svoje puteve, te neprestano teži za nedužnošću i vrlinama u kojima se savjesno vježba do kraja svoga života.

ISTINSKO JE POKAJANJE OBRAĆENJE BOGU: Istinsko je pokajanje iskreno okretanje Bogu i svemu dobrome, te odvrćanje od Sotone i svakoga zla.

Pokajanje je Božji dar: Ističemo kako je pokajanje isključivo Božji dar, a ne djelo proizišlo našom snagom. Apostol zapovijeda vjernom službeniku marljivo upućujući one koji se opiru istini:

- »Ne bi li im Bog dao obraćenje da potpuno upoznaju istinu.« 2. Tim 3, 25.

Žaljenje nad počinjenim grijehom: Grješnica koja je Isusova stopala prala svojim suzama i Petar, koji je gorko plakao i žalio zbog toga što se odrekao Krista: Lk 7, 38; 22, 62, jasno pokazuju kako pokajnik mora ozbiljno oplakivati nad počinjenim grijesima.

Priznavanje grijeha Bogu: Štoviše, izgubljeni nam sin i carinik u *Evanđeljima*, u usporedbi s farizejima, najprimjerenije pokazuju kako trebamo priznavati svoje grijehе Bogu.

- Prvi je rekao: »Oče, sagriješih Bogu i tebi. Nisam više dostojan da se zovem tvojim sinom. Primi me kao jednog od svojih najamnika!« Lk 15, 18–19.
- U sljedećem primjeru carinik se nije usuđivao podići pogled k nebu, nego je udarajući se po prsima vikao: »Bože, smiluj se meni grješniku.« Lk 18, 13b.
- Ne sumnjamo da ga je Bog prihvatio po milosti. Jer, apostol Ivan poručuje: »Ako priznajemo svoje grijehе, vjeran je on i pravedan, oprostiti će nam grijehе i očistiti nas od svake nepravедnosti. Ako tvrdimo da nismo sagriješili, njega pravimo lašcem, i njegove riječi nema u nama.« 1. Iv 1, 9ss.

SAKRAMENTALNO ISPOVIJEDANJE I ODRJEŠENJE: Vjerujemo da je iskreno priznanje učinjeno jedino Bogu. Dostavno je u samoći između Boga i čovjeka, ili javno, u Crkvi gdje se iznosi priznanje. Nije potrebno ispovijedati grijeha svećeniku, mrmljajući u njegove uši, ne bi li primio razrješenje od svećenika polaganjem ruku, jer nema ni zapovijedi ni primjera za to u *Svetomu pismu*.

- David svjedoči i poručuje: »Tad grijeh svoj tebi priznah i krivnju svoju više ne skrivah. Rekoh: Priznat ću Gospodinu prijestup svoj, i ti si mi krivnju grijeha oprostio.« Ps 32, 5.
- Gospodin, koji nas je naučio moliti u svezi priznanja grijeha kaže: »Stoga vi molite ovako: Oče naš, koji jesi na nebesima (...) otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima našima!« Mt 6, 9–12.
- Stoga je neophodno priznavati grijeha Bogu Ocu našem i izmiriti se sa bližnjima, ako smo ih povrijedili. U svezi toga apostol Jakov piše:
- »Prema tome, ispovijedanje grijeha jedan drugomu.« Jak 5, 16.

Ako je netko opterećen teretom grijeha i teškoćama kušnje i traži savjeta, upute i utjehe od svećenika, ili bilo kojega drugoga brata iz Crkve koji poznaje Božji zakon, to ne branimo, kao što priznajemo opće i javno priznavanje grijeha u crkvi ili bogoštovlju, tako podržavamo sve ako se slaže sa *Svetim pismom*.

O KLJUČEVIMA KRALJEVSTVA NEBESKOGA: U svezi ključeva Kraljevstva nebeskoga koje je Gospodin uručio apostolima, mnogi brbljaju zapanjujuće stvari i zbog njih kuju mačeve, koplja, žezla i krune, te preuzimaju vlast nad kraljevstvima, pa čak i ljudskim životima i dušama. Prosuđujući po *Riječi Gospodnjoj*, pravilno pozvani vjerski službenici posjeduju i primjenjuju ključeve kada navještaju *Evandjelje*, odnosno, kad god poučavaju, opominju, tješe i održavaju stegu naroda koji im je povjeren.

OTVARANJE I ZATVARANJE KRALJEVSTVA NEBESKOGA: Na ovaj način otvaraju Kraljevstvo nebesko poslušnima, a zatvaraju neposlušnima. Gospodin je obećao ove ključeve svojim apostolima: Mt 16; i predao im: Iv 20; Mk 16 i Lk 24, kada je poslao svoje učenike da propovijedaju *Evandjelje* po cijelome svijetu i opraštaju grijeha.

SLUŽBA POMIRENJA: Apostol u poslanici Korinćanima poručuje kako je Gospodin dao službu pomirenja svojim učenicima: 2. Kor 5, 18. Objašnjava i što je to propovijedanje ili poučavanje o pomirenju. Objašnjavajući svoje riječi, još jasnije kaže da Kristove sluge izvršavaju službu poslanika u Njegovo ime, kao da samo Bog po njemu poziva ljude, kako bi se izmireli s Bogom, nesumnjivo, po vjernoj poslušnosti. Dakle, oni primjenjuju ključeve kad god uvjeravaju ljude na vjeru i pokajanje. Tako mire ljude s Bogom.

VJERSKI SLUŽBENICI OTPUŠTAJU GRIJEHE: Ovako oni otpuštaju grijeha. Ovako otvaraju Kraljevstvo nebesko i uvode vjernike u nj: velika je razlika između njih i onih kojima je Gospodin rekao:

- »Jao vama, pismoznanci i farizeji! Licemjeri! Zaključavate kraljevstvo nebesko pred ljudima; sami ne ulazite, a ne date ući ni onima koji bi htjeli.« Mt 23, 13.

KAKO VJERSKI SLUŽBENICI RAZRJEŠUJU: Oni pravilno i učinkovito razrješuju grijeha naviještanjem evanđelja Kristova i time oslobađaju od grijeha, koje je obećano svima koji uzvjeruju, kao što je svatko kršten, kada svjedoče, to se odnosi na svakog ponaosob. Mi ne mislimo da razrješenje od grijeha biva učinkovitije šaputanjem u nečije uho ili mrmljanjem nad nečijom glavom. Ipak smo mišljenja kako se razrješenje od grijeha u krvi Kristovoj, treba ustrajno naviještati i svatko treba biti upoznat kako je oprostjenje grijeha upućeno njemu osobno.

MARLJIVOST U OBNAVLJANJU ŽIVOTA: Primjeri nas iz *Evandjelja* uče, kako budni i ustrajni, pokajnici trebaju biti u stremljenju k novom životu i usmrćivanju stare naravi, te oživljavanju nove. Jer Gospodin je rekao ozdravljenome od paralize: »Eto ozdravio si! Više ne griješi, da ti se što gore ne dogodi.« Iv 5, 14. Slično je bilo i s preljubicom koju je oslobodio uz riječi: »Idi i od sada ne griješi više.« Iv 8, 11. Jedno je sigurno, ove riječi ne znače da čovjek ne može zgriješiti dok živi u tijelu, nego Isus preporuča ustrajnu i pozornu predanost, kako bi svim sredstvima nastojali i vapili Bogu u molitvama, da ne bi pali u grijeh od kojega smo uskrišeni, i ne bismo bili nadvladani tjelesnošću, svjetovnošću i đavlom. Carinik Zakej, kojega je Gospodin milostivo pogledao, uzviknuo je Gospodinu u *Evandjelju*:

- »Evo, polovicu svog imanja, Gospodine, dat ću siromasima. I ako sam koga u čemu prevario, vratit ću četverostruko.« Lk 19, 8.

Stoga mi propovijedamo da su duhovna obnova i samilost, čak i davanje milostinje neophodni svima koji se iskreno kaju. Zato mi opominjemo svakog čovjeka, na svakome mjestu, po riječima apostola:

- »Dakle, neka više ne vlada grijeh u vašem smrtnom tijelu, tako da vas podvrgne njegovim požudama! Niti više dajte svojih udova kao oružje nepravdnosti u službi grijeha! Naprotiv, prinesite Bogu sami sebe – sebe kao takve koji ste od mrtvih postali živima – a svoje udove kao oružje pravdnosti u službi Bogu!« Rim 6, 12–13.

ZABLUDE: Odbacujemo svaki bogohulni govor onih koji krivo propovijedaju *Evandjelje* govoreći: »Kako je lako vratiti se Bogu. Krist je platio za sve grijeha. Oproštenje grijeha je lako. Stoga, kakva je šteta ako griješimo? Niti trebamo biti zabrinuti zbog pokajanja itd.« Ipak, mi naučavamo, da je pristup Bogu otvoren svim grješnicima, kojima milostivo prašta sve grijeha osim hule protiv Duha Svetoga: Mk 3, 28–29.

SLJEDBE: Stoga odbacujemo stare i nove novacijance i katariste.

INDULGENCIJA: Posebno odbacujemo probitačnu doktrinu o pokori, simoniji i simonalnoj indulgenciji. Zato primjenjujemo Petrovu osudu upućenu Šimunu:

- »Neka ide u propast tvoj novac zajedno s tobom – odvrati mu Petar – jer si vjerovao da dar Božji možeš steći novcem! Ti nemaš ni dijela ni prava na ovo, jer 'srce tvoje nije pravo' pred Bogom.« Dj 8, 20–21.

ZADOVOLJŠTINE: Ne odobravamo, također, onima koji misle kako osobnom zadovoljštinom mogu ispraviti svoje počinjene grijeha. Zato naučavamo da je jedino Krist svojim trpljenjem i smrću zadovoljština, pomirna žrtva i okajnica za sve grijeha: Iz 53; 1 Kor 1, 30. Ipak, kao što smo rekli, ne prestajemo preporučivati usmrćivanje tjelesnosti. Naglašavamo da to usmrćivanje ne smije biti bahato nametano Bogu kao zadovoljština za grijeh, nego se treba činiti u poniznosti, u skladu s naravi djece Božje, kao jedne nove poslušnosti koja proizlazi iz zahvalnosti za oslobođenjem i pune zadovoljštine učinjene po smrti i zadovoljštini Sina Božjega.

XV. POGLAVLJE

O ISTINSKOME OPRAVDANJU VJERNIKA

ŠTO JE OPRAVDANJE? Apostol u svom tumačenju opravdanja kaže da je to otpuštanje grijeha, oslobađanje od krivnje i kazne, primanje naklonosti i proglašenje osobe opravdanom. Jer u poslanici Rimljanima apostol poručuje:

- »Tko će podići tužbu protiv izabranika Božjeg? Bog koji ih opravdava?« Rim 8, 33
- Opravdanje i osuda su u suprotnosti. Apostol u Djelima izjavljuje: »Tako, braćo, znajte da vam se po ovome navješćuje oproštenje grijeha. Od svega od čega se niste mogli opravdati Mojsijevim zakonom, po ovome se opravdava svaki koji vjeruje.« Dj 13, 38–39.
- Jer, u Zakonu i Prorocima čitamo:»Kad nastane svađa među ljudima i dođu na sud da im se sudi, neka se dade pravo onome koji je prav, a krivac neka se sudi.« Pnz 25, 1.
- U knjizi proroka Izaije 5, zapisano je: »Jao onima koji (...) za mito brane krivca.«

OPRAVDANI SMO PO KRISTU: Sigurno je da smo svi po prirodi grješnici i bezbožnici, te smo pred Božjim sudom zbog bezbožnosti osuđeni na smrt. Međutim, Kristovom milošću, a ne po našim zaslugama ili

obzirnosti prema nama, opravdani smo, tj. oslobođeni kazne grijeha i smrti od Boga Suca. Jer što je jasnije od Pavlovih riječi:

- »Jer su svi sagriješili i lišeni su Božje slave – i svi su opravdani darom njegove milosti, otkupljenjem u Kristu Isusu.« Rim 3, 23–24.

PRIPISANA PRAVEDNOST: Krist je uzeo na sebe i ponio grijeha svijeta i zadovoljio Božju pravdu. Stoga je, jedino zbog Kristova trpljenja i uskrsnuća, Bog milostiv prema našim grijesima i ne pripisuje ih nama, već nam pripisuje Kristovu pravednost kao našu osobnu: 2. Kor 5, 19; Rim 4, 25. Zato mi nismo sada samo očišćeni i oslobođeni od grijeha, tj. sveti, nego smo i primili pravednost Kristovu, te tako razriješeni od grijeha, smrti i osude, na kraju, opravdani baštinici vječnoga života. Ispravno govoreći, samo nas Bog opravdava i to samo zbog Krista, ne pripisujući nam grijeha, već njegovu pravednost.

OPRAVDANI SMO SAMO VJEROM: Zbog toga što smo primili ovo opravdanje ne po djelima, već vjerom u milost Božju i Krista, zajedno s apostolima vjerujemo i naučavamo da je grješnik opravdan jedino vjerom u Krista, a ne po zakonu ili djelima, jer je apostol poručio:

- »Tvrđimo da se čovjek opravdava vjerom bez vršenja zakona.« Rim 3, 28 Također: »Kad bi naime Abraham zbilja bio opravdan na temelju djela, imao bi razloga da se ponosi – ali ne pred Bogom! Što doista veli Pismo? Vjerova Abraham Bogu, i to mu se uračuna u pravednost... onomu koji ne radi, a vjeruje u onoga koji opravdava bezbožnika, njegova vjera uračunava u pravednost.« Rim 4, 2–5; Post. 15, 6
- I opet: »Milošću ste spašeni po vjeri. To ne dolazi od vas; to je dar Božji! ... da se tko ne bi hvalisao.« Ef 2, 8–9.

Iz toga slijedi: budući da vjera prihvaća Krista, ona našu pravednost i sve drugo pripisuje milosti Božjoj u Kristu. Zato se naše opravdanje tiče samo vjere u Krista, a ne naših djela. Jer je vjera Božji dar!

VJEROM PRIHVAĆAMO KRISTA: Gospodin svekoliko pokazuje da Krista primamo vjerom, Iv 6, gdje stavlja jedenje za vjerovanje i vjerovanje za jedenje. Jer kao što hranu primamo jedenjem, tako sudjelujemo u Kristu vjerom.

OPRAVDANJE SE NE PRIPISUJE DJELOMIČNO KRISTU ILI VJERI, ILI DJELOMIČNO NAMA: Stoga mi ne sudjelujemo u blagodatima opravdanja djelomice zbog Božje ili Kristove milosti i djelomice zbog nas, naše ljubavi, djela ili zasluga, nego smo njeni sudionici u cijelosti milošću Božjom po vjeri u Isusa Krista. Ne mogu naša ljubav i djela udovoljiti Bogu u Kristu kroz vjeru. Jer ne mogu naša ljubav i djela udovoljiti Bogu vjerom, ako ih čine nepravedni ljudi. Zato je neophodno da budemo pravedni prije nego što bi mogli ljubiti i činiti dobra djela. Mi smo istinski pravedni, kako smo to već ustvrdili, vjerom u Krista po čistoj milosti Božjoj koji nam ne pripisuje naše grijeha nego Kristovu pravednost, čak više, vjera u Krista pripisuje nam se kao pravednost. Štoviše, apostol jasno izvodi ljubav iz vjere kada kaže:

- »Svrha je spomenutog naloga, ljubav iz čistog srca, dobre savjesti i iskrene vjere.« 1. Tim 1, 5.

USPOREDBA JAKOVA S PAVLOM: Mi ne govorimo o izmišljenoj, praznoj, lijenoj i mrtvoj, nego o živoj i istinskoj vjeri. Ona je živa i nazvana je živućom vjerom, jer se drži Krista koji je život i koji oživljuje, pokazujući vjeru živućom kroz djela. Dakle, Jakov se ne protivi ovoj našoj nauci. Jer on govori o praznoj, mrtvoj vjeri, kojom se mnogi hvalisaju, ali Krist ne živi u njima po vjeri: Jak 2, 14. Jakov je rekao da djela opravdavaju, a ipak, sukladno s apostolom (inače trebali bi ga odbaciti) pokazuje kako je Abraham potvrdio svoju živuću i opravdavajuću vjeru djelima. Tako čine svi pobožni pouzdavajući se jedino u Krista, a ne u svoja djela.

- Jer apostol poručuje: »Živim – ali ne više ja, nego Krist živi u meni, život koji sada provodim u tijelu, provodim u vjeri u Sina Božjega, koji mi je iskazao ljubav i samoga sebe za mene predao – ne prezirem milost Božju, jer, ako opravdanje dolazi po Zakonu, onda je Krist uzalud umro.« Gal 2, 20–21.

XVI. POGLAVLJE

O VJERI I DOBRIM DJELIMA, O NJIHOVOJ NAGRADI I ČOVJEKOVIM ZASLUGAMA

ŠTO JE VJERA? Kršćanska vjera nije gledište ili ljudsko uvjerenje, nego najpostojanije povjerenje, čisto i postojano slaganje uma, pa onda najsigurnije prihvaćanje istine Božje zapisane u *Pismu* i *Apostolskom vjeroispovijedanju*, a time i samoga Boga, najvećeg dobra i posebice Božjih obećanja i Krista koji je ispunjenje svih obećanja.

VJERA JE DAR BOŽJI: Vjera je isključivo dar Božji koji On milošću svojom daruje izabranima po svom mjerilu, kome i kako hoće. To čini po Duhu Svetome kroz propovijedanje *Evandjelja* i postojane molitve.

POVEĆANJE VJERE: Vjera se može povećati, jer da nije Bogom dana, apostoli ne bi rekli: »Daj nam više vjere.« Lk 17, 5. I sve ono što smo do sada rekli u svezi vjere, apostoli su naučavali prije nas.

- Jer Pavao veli: »Vjera je jamstvo za ono čemu se nadamo, dokaz za one stvarnosti kojih ne vidimo.« Heb 11, 1.
- I ponovo kaže da su sva obećanja potvrđena u Isusu Kristu i po njemu: 2 Kor 1, 20. Filipljanima je rekao da im je vjera u Krista dana: Fil 1, 29 i opet, Bog je svakome dao mjeru vjere: Rim 12, 3. »Svi, naime, nemaju vjeru« i »svi nisu prihvatili Radosne vijesti.« 2. Sol 3, 2; Rim 10, 16.
- Međutim i Luka svjedoči: «»I prigrliše vjeru svi koji bijahu određeni vječnom životu.« Dj 13, 48. Pavao na jednom mjestu vjeru naziva: »Vjerom Božjih izabranika.« Tit 1, 1 i: »Vjera dolazi od propovijedanja, a propovijedanje biva riječju Kristovom.« Rim 10, 17. Drugdje često opominje ljude da mole za vjeru.

UČINKOVITA I AKTIVNA VJERA: Isti apostol naziva vjeru učinkovitom i aktivnom kroz ljubav: Gal 5, 6. Ona miri savjest i otvara slobodan pristup k Bogu kako bismo mu se s pouzdanjem približili i primili od Njega ono što nam je korisno i potrebno. Ista nas vjera drži u službi koju dugujemo Bogu i bližnjima, osnažuje naše strpljenje u nevoljama, oblikuje i čini pravo priznanje vjere, jednom riječju, donosi raznovrsne dobre plodove i dobra djela.

O DOBRIM DJELIMA: Naučavamo kako istinska dobra djela proizlaze iz žive vjere po Duhu Svetome i čine ih vjernici u skladu s voljom ili propisom Božje Riječi.

- Apostol Petar kaže: »Zbog toga uložite svu revnost da sa svojom vjerom spojite poštenje, s poštenjem znanje, sa znanjem uzdržljivost.« 2. Pt 1, 5. U gornjem tekstu smo naveli da Božji Zakon, koji je Njegova volja, propisuje kako nam valja činiti dobra djela.
- Apostol je poučio: »Ovo je naime volja Božja, vaše posvećenje, to jest da izbjegavate bludnost ... da nitko u trgovini ne griješi i ne vara svog brata.« 1. Sol 4, 3, 6.

DJELA PO LJUDSKOM IZBORU: Činjenica da naša djela i bogoštovlje koje svojevolumno izaberemo ne mogu ugoditi Bogu. Takva djela Pavao naziva samozvanim bogoštovljima: Kol 2, 23. O takvim djelima Gospodin u *Evandjelju* kaže: »Uzalud misli da me štuje dok naučava kao moju nauku zapovjedi ljudske.« Mt 15, 9 Stoga mi odbacujemo takva djela i prihvaćamo i obznanjujemo djela po Božjoj volji i zapovijedi.

CILJ DOBRIH DJELA: Ista djela ne bi smjela biti učinjena s namjerom postizanja vječnoga života, jer kao što je apostol rekao, vječni je život dar Božji! Niti ih treba činiti u razmetljivosti što Bog ne prihvaća: Mt 6, niti zbog probitka jer ih Bog odbacuje: Mt 23, nego zbog proslavljanja Boga i na dobrobit bližnjega

- Jer naš je Gospodin rekao u Evandelju: »Vaše svijetlo neka tako zasja pred ljudima da vide vaša djela ljubavi, te slave vašeg oca nebeskog.« Mt 5, 16.
- Apostol je Pavao isto tako rekao: »Živite dostojno poziva kojim ste pozvani.« Ef 4, 1.

- Također: »I što god htjednete reći ili učiniti, neka sve bude u ime Gospodina Isusa! Po njemu zahvaljujte Bogu. Ocu!« Kol 3, 17; »Ne gledajte pojedini samo na vlastitu korist nego i na korist drugih!« Fil 2, 4; »I naši se ljudi uopće moraju učiti da se ukaže potreba, da ne budu bez ploda.« Tit 3, 14.

NE ODBACUJEMO DOBRA DJELA: Zato, premda naučavamo zajedno s apostolom da je čovjek opravdan vjerom u Isusa Krista, a ne dobrim djelima, ne mislimo da su ona bezvrijedna, niti ih odbacujemo. Znamo da čovjek nije stvoren ili obnovljen po vjeri da bude lijen, nego da neprestano čini korisna i dobra djela.

- Jer je u Evanđeljima Gospodin rekao da dobro stablo rađa dobrim plodovima: Mt 12, 33;
- »Onaj koji ostaje u meni donosi mnogo roda.« Iv 15, 5.
- Apostol je poručio: »Njegovo smo, naime, stvorenje, stvoreni u Kristu Isusu radi djela ljubavi koja Bog unaprijed pripremi da u njima živimo.« Ef 2, 10;
- »On je dao samog sebe mjesto nas da nas otkupi od bezakonja i očisti nas da budemo njegov izabrani narod, revan u djelima ljubavi.« Tit 2, 14.

Stoga odbacujemo sve koji odbacuju dobra djela i brbljaju o njihovoj bezvrijednosti i kako ne trebamo obratiti pažnju na njih.

NISMO PO DOBRIM DJELIMA SPAŠENI: Ipak, kao što smo u gornjem tekstu rekli, ne mislimo da smo spašeni po dobrim djelima, te da su ona potrebna za spasenje, tako da nitko nije spašen bez njih. Jer smo spašeni jedino po milosti i dobroti Kristovoj. Djela neophodno slijede iz vjere. Spasenje je neprimjereno njima dodano, ali je primjereno pripisano milosti.

- Poznata nam je apostolova izjava: »Ako pak po milosti, nije po djelima; inače milost nije više milost!« Rim 11, 6.

DOBRA DJELA UGAĐAJU BOGU: Djela koja činimo po vjeri ugađaju Bogu i On ih prihvaća. Zbog vjere u Krista, oni koji čine dobra djela, štoviše, koja su učinjena iz Božje milosti po Duhu Svetom, ugađaju Bogu.

- Jer je Sv. Petar rekao: »Naprotiv, njemu je mio u svakom narodu onaj koji ga priznaje i čini što je pravedno.« Dj 10, 35.
- Sv. Pavao je rekao: »Ne prestajemo moliti za vas... da mu budete ugodni u svemu; da budete plodonosni svakom vrstom dobrih djela.« Kol 1, 9–10.

MI NAUČAVAMO ISTINITU, A NE LAŽNU I FILOZOFSKU KREPOST: Ustrajno naučavamo istinite, a ne filozofske kreposti, istinska dobra djela i pravo kršćansko služenje. Koliko god ih možemo, ustrajno i revnosno preporučujemo svim ljudima, istovremeno odbacujemo licemjerstvo i lijenost kod svih koji slave i navještaju *Evanđelje* samo ustima, a obeščašćuju ga svojim sramnim životom. Zato po ovom pitanju stavljamo pred njih Božje strašne prijetnje i tek onda im govorimo o Božjim obećanjima i milosrdnoj nagradi, opominjujući, koreći i prijeteci.

BOG NAGRAĐUJE DOBRA DJELA: Naučavamo da Bog bogato nagrađuje one koji čine dobra djela, po riječima proroka: »Prestani kukati... Patnja će tvoja biti nagrađena.« Jer 31, 16; Iz 4.

- Gospodin je poručio u *Evanđelju*: »Radujte se i kličite od veselja, jer vas čeka velika nagrada na nebesima!« Mt 5, 12 i: »Tko napoji jednog od ovih malenih samo čašom hladne vode jer je moj učenik, zaista, kažem vam, sigurno mu neće propasti plaća.« Mt 10, 42.

Međutim, ne pripisujemo ovu Gospodinovu nagradu čovjekovim zaslugama, već dobroti, milosti i vjernosti Božjoj, koji ju je obećao i dao i koji je, premda nikome ništa ne duguje, obećao da će nagraditi vjerne štovatelje, što već i čini kako bi ga mogli štovati. Štoviše, čak i u djelima svetih ima toliko toga nedostojnog Bogu i nesavršenog. Međutim, zbog toga što Bog blagonaklono prihvaća sve koji čine dobra djela poradi Krista, nagrađuje ih onako kako je obećao. Jer s druge strane, naša je pravednost samo poput prljave haljine: Iz 64, 6.

- Gospodin kaže u *Evandjelju*: »Kad izvršite sve što vam je naređeno, recite, beskorisne smo slugе. Učinili smo samo što smo morali učiniti.« Lk 17, 10.

NE POSTOJE ZASLUGE LJUDI: Zato, premdа naučavamo da Bog nagrađuje našа dobra djela, u isto vrijeme zajedno, sa Augustinom, naučavamo da Bog ne uzvisuje naše zasluge nego svoje darove. S obzirom na to kažemo da svaku nagradu primamo po milosti i ono je više milost nego nagrada, jer dobro koje činimo, činimo više po Bogu nego po sebi, jer Pavao kaže:

- »Što li imaš što nisi primio? Ako si, dakle, primio, što se ponosiš kao da nisi primio?« 1 Kor 4, 7.

Ovo je ono što je blaženi mučenik Ciprijan zaključio iz ovoga stiha: »Nema ništa slavnoga u nama, jer ništa i ne posjedujemo.« Stoga odbacujemo one koji brane zasluge ljudi na takav način da obezvrjeđuju milost Božju.

XVII. POGLAVLJE

O KATOLIČKOJ I SVETOJ CRKVI BOŽJOJ I O JEDINOJ GLAVI CRKVE

CRKVA JE ODUVIJEK POSTOJALA I UVIJEK ĆE POSTOJATI: Bog je od početka želio da se ljudi spasu i dođu do potpune spoznaje istine: 1 Tim 2, 4. Potrebno je da uvijek, u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti sve do kraja svijeta postoji Crkva.

ŠTO JE CRKVA? Crkva je zajednica vjernika pozvana ili sakupljena iz svijeta; zajednica svih svetih, naime onih koji istinski poznaju, ispravno štiju i služe pravoga Boga u Kristu Isusu Spasitelju, po Riječi i Duhu Svetomu i koji su vjerom sudionici svih blagodati slobodno ponuđenih u Kristu.

GRAĐANI JEDNOGA KRALJEVSTVA: Svi su oni građani jednoga grada, žive pod upraviteljstvom jednoga Gospodina, istih zakona u istom zajedništvu svega dobroga. Jer ih apostol naziva: »Sugrađani svetih i ukućani Božji!« Ef 2, 19, nazivajući vjernike na zemlji svetima koji su posvećeni krvlju Sina Božjega. Članak iz vjeroispovijedanja: «Vjerujem u svetu sveopću (katoličku) crkvu, zajednicu svetih!«, treba razumjeti onako kako se odnosi na ove svete.

JEDNA CRKVA ZA SVA VREMENA: Budući je oduvijek samo jedan Bog i jedan posrednik između Boga i ljudi, Mesija, Isus Krist i jedan pastir stada, jedna glava ovoga tijela i završimo, jedan Duh, jedno spasenje, jedna vjera, jedan Zavjet ili Savez, iz toga sigurno slijedi kako postoji samo jedna Crkva.

KATOLIČKA CRKVA: Mi nazivamo ovu crkvu katoličkom jer je sveopća, raširena po cijelom svijetu i neprolazna, odnosno, nije vezana uz jedno mjesto i vrijeme. Zato odbacujemo donatiste koji ograničavaju Crkvu na neka neznana afrička mjesta, niti se slažemo s rimskim klerom koji je, nedavno, proglasio jedino Rimsku Crkvu – katoličkom.

DIJELOVI ILI OBLICI CRKVE: Crkva je podijeljena u različite dijelove ili oblike; ne zbog toga što je razdijeljena ili rastrgana u sebi, nego više zbog različitosti članova koji ju sačinjavaju.

VOJUJUĆA I POBJEDONOSNA: Jer jedna se naziva Crkva vojujuća, a druga Crkva pobjedonosna. Prva još uvijek vodi rat na zemlji i bori se protiv tijela, svijeta i kneza ovoga svijeta, đavla: protiv grijeha i smrti. Ali druga, budući oslobođena, pobjedonosna je na Nebu pošto je nadjačala sve te stvari i raduje se pred Gospodinom. Bez obzira na to, obje su jedinstvene i povezane jedna s drugom.

RAZNOLIKOST CRKVE: Štoviše, vojujuća je Crkva na zemlji oduvijek bila različita u svojim dijelovima. Svi oni trebaju biti upućeni na jedinstvo Katoličke Crkve. Ova je vojujuća Crkva bila drukčije uspostavljena prije dolaska Zakona kod patrijarha, drukčije pod Mojsijevim Zakonom, drukčije po Kristu kroz Evanđelje.

DVA NARODA: Općenito su brojali dva naroda, Izraelce i pogane, odnosno, oni koji su se skupili u Crkvu od Židova i pogana. Postoje dva Zavjeta, Stari i Novi.

ISTA CRKVA ZA STARE I NOVE NARODE: Jer svi ovi narodi su sačinili i sačinjavaju jedno zajedništvo, jedno spasenje u jednom Mesiji; u kome su članovi jednoga tijela pod jednom glavom sjedinjeni u istoj vjeri, sudjelujući u istoj duhovnoj hrani i piću. Ipak, mi poznamo vremensku različitost i različitost u znacima obećanoga i poslanoga Krista, da su sada ceremonijalni obredi ukinuti i svjetlo nam je jasnije zasjalo, blagoslovi i sloboda su dani u punini.

CRKVA JE HRAM ŽIVOGA BOGA: Sveta je Crkva Božja nazvana hramom živoga Boga, izgrađenog od živog kamenja i postavljena na čvrstu stijenu, na temelju kojega nitko drugi ne može postaviti, zato je nazvana »Stup i podloga istine!« 1. Tim 3, 15.

CRKVA NE GRIJEŠI: Crkva ne griješi dokle god stoji na Kristu kao stijeni i na temelju proroka i apostola, ali ako griješi, to je onda kada napušta Njega koji je jedina istina.

CRKVA JE NEVJESTA I DJEVICA KRISTOVA: Crkva je, također, nazvana djevicom i nevjestom Kristovom, pa čak i jedinom ljubljenom. Jer je apostol rekao: »da vas privedem Kristu kao čistu djevcu« 2. Kor 11, 2.

CRKVA JE STADO OVACA: Crkva je nazvana stadom ovaca pod jednim pastirom, Kristom, kao što je to napisao i Ezekijel 34. i Ivan 10.

CRKVA JE TIJELO: Ona je, također, nazvana Tijelom Kristovim zbog toga što su vjerni živi udovi Isusa Krista pod Njim kao glavom.

KRIST JE JEDINA GLAVA CRKVE: On je glava koja upravlja tijelom i od koje cijelo tijelo prima život; čiji duh upravlja tijelom u svim stvarima; od kojeg tijelo prima rast. Također, postoji jedna glava tijela i pristaje tijelu. Stoga Crkva ne može imati drugu glavu osim Krista, jer je Crkva duhovno tijelo i zato mora imati duhovnu glavu koja je u skladu s njim. Crkvu, također, ne može upravljati drugi duh, osim Duha Kristova.

- Apostol Pavao naučava: »On je Glava Tijela, Crkve, on je početak, prvorodenac od mrtvih, da u svemu bude prvi.« Kol 1, 18. Na drugom mjestu stoji: »Krist glava Crkve – on, Spasitelj svoga Tijela!« Ef 5, 23. On je: »Glava nad svim u Crkvi, koja je njegovo tijelo – punina Onog koji ispunja sve u svima.« Ef 1, 22–23. Također: »I tako učinimo da sve uraste u njega koji je Glava, u Krista, od koga cijelo tijelo – skupa povezano i skupa držano svakovrsnom opskrbnom vezom ... ostvaruje svoj rast!« Ef 4, 15.16.

Stoga ne prihvaćamo nauk rimskog klera koji rimskog papu ostavljaju za sveopćega pastira i vrhovnu glavu vojujuće Crkve na zemlji i time samim Kristovim zastupnikom, koji po njima ima svu puninu vlasti i suvereni autoritet u Crkvi.

KRIST JE JEDINI PASTIR CRKVE: Mi naučavamo da je Krist Gospodin zauvijek sveopći pastir, veliki svećenik pred Bogom Ocem i da u crkvi on samo obavlja sve dužnosti biskupa ili pastira, čak do svršetka vremena. Zato ne treba zamjenika za onoga koji je odsutan. Jer Krist je nazočan u svojoj Crkvi i njena je glava koja daje život.

NEMA PRVENSTVA U CRKVI: ON je strogo zabranio apostolima i njihovim nasljedovateljima da imaju bilo kakvo prvenstvo i prevlast u Crkvi. Onoga koji ne vidi i koji protuslovi, te se suprostavlja ovoj jednostavnoj istini treba uvrstiti među one o kojima su apostoli prorokovali: 2. Pt 2; Dj 20, 2; 2. Kor 11, 2; 2. Sol 2 itd.

NEMA NEREDA U CRKVI: Ne slažući se s rimskim vodstvom, mi svakako ne pridonosimo neredu i zbrci u Crkvi, budući naučavamo kako je upravljanje predano apostolima dostatno za održavanje potrebnoga reda u Crkvi. U početku, kada je Crkva bila bez rimske glave, kao što je sada da bi se održao red, Crkva nije bila u neredu ili konfuziji. Rimska vlast doista brani svoju tiraniju i korupciju koja se uvukla u Crkvu i istovremeno priječi, brani i svim se snagama bori protiv prave reforme Crkve.

RAZDORI I RASPRAVE U CRKVI: Nama se prigovara zbog mnogih razdora i rasprava u našim crkvama od vremena odvajanja od Rimske Crkve i da zbog toga takve Crkve ne mogu biti istinske. Kao da u Rimskoj Crkvi nikada nije bilo sekta, svađa u vezi religije, u stvari, nije ih bilo toliko u školama, kao što ih je bilo na propovjedaonicama pred ljudima. Zasižno znamo apostolove riječi: »Bog nije Bog nereda, nego reda.« 1. Kor 14, 33; i: »zato su zavist i svađa među vama ako niste tjelesni«. Ipak, ne možemo nijekati činjenicu da je Bog bio u apostolskoj crkvi i da je ona bila prava, premda je i među njima bilo prepirki i neslaganja. Apostol se Pavao suprotstavio apostolu Petru (Gal 2, 11) i Barnaba je napustio Pavla. Velika je nesloga nastala u antiohijskoj crkvi među onima koji su propovijedali istoga Krista, kao što to Luka bilježi u Djelima apostolskim 15. Cijelo je vrijeme postojalo neslaganje u Crkvi i najizvršniji su učitelji imali različita mišljenja u svezi važnih stvari. Međutim, Crkva nije prestala biti Crkvom zbog toga. Jer se Bogu svidjelo koristiti nesloge koje se pojavljuju u Crkvi na slavu Njegova imena u prikazivanju istine i da se vide oni koji su u pravu: 1. Kor 11, 19.

ZNACI I ZNAMENJA ISTINSKE CRKVE: Štoviše, kao što ne priznajemo drugu glavu Crkve osim Krista, tako ne priznajemo svaku crkvu kao istinsku Crkvu, premda se prikazuje takvom, već naučavamo da je istinska Crkva ona u kojoj se znaci ili obilježja istinske Crkve mogu naći, posebice zakonito i iskreno propovijedanje Riječi Božje kao što nam je i predano po prorocima i apostolima i koje upućuje na Krista koji je u *Evandjelju* rekao:

- »Moje ovce slušaju glas moj. Ja ih poznajem, i one idu za mnom. Ja im dajem vječni život. Zato tuđinom sigurno neće ići, već bježe od njega, jer ne poznaju tuđega glasa.« Iv 10, 27 i 10, 5.

Koji su takvi, u crkvi imaju istu vjeru i istoga Duha; zato štiju jednoga Boga u Duhu i Istini, ljubeći ga cijelim srcem svojim, svom snagom svojom, moleći mu se jedino po Isusu Kristu, Jedinome Posredniku i Zagovorniku; i ne traže pravednost i život izvan Krista i vjeru u njega. Budući oni priznaju Krista kao jedinu glavu i jedini temelj Crkve, oslanjaju se na njega svakodnevno, te se obnavljaju kroz pokajanje i strpljivo nose svoj križ. Štoviše, združeni sasvim drugim udovima Krista u iskrenoj ljubavi, pokazuju da su Kristovi učenici ustrajući u svezi mira i svetoga jedinstva, istovremeno sudjeluju u sakramentima ustanovljenima od Krista i predanih po apostolima koristeći ih kako su ih primili od Gospodina.

- Riječi apostola Pavla svima su nam znane: »Ja sam, uistinu, primio od Gospodina ono što sam vam i predao!« 1. Kor 11, 23.

Glede toga, odbacujemo sve crkve kao strane pravoj Crkvi Kristovoj, koje nisu onakve kave bi trebale biti, bez obzira na njihovo biskupsko nasljeđe, jedinstvo i starost postojanja. Štoviše, imamo naredbu apostola Kristovih: »Klonite se idolopoklonstva!« 1. Kor 10, 14; i: »izađite iz Babilona«, te se ne družite s njim, osim ako ne želite biti dionici izljeva božjega gnjeva: Otk 18, 4; 2. Kor 6, 17.

NEMA SPASENJA IZVAN CRKVE BOŽJE: Međutim, mi cijenimo zajedništvo s istinskom Crkvom Kristovom u tolikoj mjeri da tvrdimo, kako oni koji ne mogu živjeti pred Bogom, nisu u zajedništvu s pravom Crkvom Božjom, već se odvajaju od nje. Kao što nije bilo spasenja izvan Noine arke u vrijeme kada je svijet uništen potopom; tako vjerujemo da nema sigurnosti spasenja izvan Krista koji se predaje da bude združen s izabranima u Crkvi. Stoga naučavamo da svi koji žele pobožno živjeti ne smiju biti odvojeni od istinske Crkve Isusa Krista.

CRKVA NIJE VEZANA ZA SVOJA OBILJEŽJA: Svakako, da gore navedena obilježja prave Crkve ne ograničavaju Crkvu tako usko da joj ne pripadaju oni koji ne sudjeluju u sakramentima, barem ne namjerno i s prezirom, već su nužno prisiljeni, nevoljno se suzdržavaju ili su im uskraćeni; ili čija vjera ponekad oslabi premda nije sasvim ugašena ili potpuno nestala; u kojima ima nedostataka i mana. Jer, znamo da je Bog imao

svoje prijatelje i izvan izraelske zajednice. Znamo što je teretilo narod Božji u babilonskom sužanjstvu u kojem su bili odvojeni od prinošenja žrtava sedamdeset godina. Znamo što se dogodilo apostolu Petru kada je zanijskao svoga Gospodina i što se sve svakodnevno događa Božjim izabranicima i vjernom narodu kada zastrane ili su duhovno slabi. Štoviše, znamo kakve su crkve bile u Galaciji i Korintu u vrijeme apostola u kojima su oni pronašli mnoge ozbiljne pogreške, a ipak ih naziva Kristovim Crkvama: 1. Kor 1, 2; Gal 1, 2

CRKVA SE S VREMENOM POKAZUJE UGASLOM: Da, ponekad se zbiva da Bog u svome pravednom sudu dopusti da istina Njegove Riječi, katolička vjera i pravo štovanje Boga budu zamračene i zbačene. Pa Crkva izgleda gotovo izumrlom i nestalom, kao što to vidimo da se zbilo u Ilijino vrijeme: 1. Kr 19, 20, 14 i u drugim vremenima. U međuvremenu, Bog u ovome svijetu i tami ima svoje istinske štovatelje, a ne samo nekoliko, već sedam tisuća i više: 1. Kr 19, 18; Otkr 7, 3.

- Jer apostol tvrdi: »Ali čvrsto stoji temelj koji je Bog postavio, on nosi svoj pečat, Gospodin poznaje svoje.« 2. Tim 2, 19.

Otuda se može reći kako je Crkva Božja nevidljiva, ne jer su ljudi koji sačinjavaju crkvu nevidljivi, nego zbog toga što je skrivena našim očima, a poznata samo Bogu i često potajno izmakne ljudskoj prosudbi.

NISU SVI U CRKVI IZ CRKVE: Ponovno, nisu svi koji se broje u Crkvu sveti, živi i istinski članovi Crkve, jer postoje mnogi licemjeri koji izvanjski čuju Riječ Božju i javno primaju sakramente i čini se da upravljaju svoje molitve Bogu po Isusu Kristu, priznaju ga svojom jedinom pravdom, štiju Boga i čine djela milosrđa, pa čak i strpljivo podnose nevolje jedno vrijeme. Ali, iznutra su uskraćeni pravoga prosvjetljenja Duha Svetoga, vjere i iskrenosti srca, te ustrajnosti do kraja. Na kraju ipak, u većini slučajeva karakter ovih će se otkriti.

- Jer je apostol Ivan rekao: »Od nas su izišli, a nisu pripadali nama, jer da su pripadali nama, ostali bi s nama.« 1. Iv 2, 19.

Premda dok oponašaju pobožnost, ne pripadaju Crkvi, ipak ih se smatra članovima Crkve kao što su izdajnici svoje zemlje stanovnici svoje države prije nego što su otkriveni za veleizdaju; i kao što se kukolj ili korov i pljeva nalaze u žitu, i kao što se tumor i oteklina mogu naći u zdravom tijelu, tako su ovi bolest i izobličenje, a ne pravi udovi tijela. Zato je Crkva Kristova ispravno uspoređena s mrežom koja uhvati svakovrsne ribe i s poljem u kojem raste i pšenica i kukolj: Mt 23, 24–47.

NE SMIJEMO ISHITRENO I PRERANO SUDITI: Zato ne smijemo suditi prijevremeno, niti prerano isključiti, odbiti ili odcijepiti one koje Gospodin ne želi isključiti ili odbaciti, kao i one koje ne možemo eliminirati, bez gubitaka za Crkvu. S druge strane moramo biti oprezni, ne bi li se zli osilili i nanijeli štetu Crkvi dok pobožni spavaju.

JEDINSTVO CRKVE NIJE U IZVANJSKIM OBREDIMA: Nadalje, ustrajno naučavamo kako se mora paziti na istinu i jedinstvo Crkve ne bi li mi prebrzo isprovocirali i uzrokovali raskole u Crkvi. Jedinstvo ne leži u izvanjskim obredima i ceremonijama, nego u istini i jedinstvu sveopće vjere. Sveopća vjera nam nije dana po ljudskim propisima, nego po *Svetome pismu* u kojem je jezgra *Apostolsko vjeroispovijedanje*. Zato, kod ranih pisaca čitamo da su postojali raznovrsni obredi, ali su bili slobodni i nitko nikada nije pomislio da je jedinstvo Crkve time ugroženo. Zato mi naučavamo da je istinsko jedinstvo Crkve u nauci i u istinskom i skladnom propovijedanju *Evandjelja* Isusa Krista, te u obredima koje je jasno ustanovio Gospodin. A sada posebno ističemo riječi apostola:

- »Ovako mislimo svi koji smo 'savršeni' ! I ako vi mislite što drukčije, i ovo će vam Bog objaviti! Ali što smo postigli, to isto pravo proslijedimo!« Fil 3, 15–16.

XVIII. POGLAVLJE

O CRKVENIM SLUŽBENICIMA, NJHOVOM POSTAVLJANJU I DUŽNOSTIMA

BOG KORISTI SLUŽBENIKE CRKVE U CRKVENOJ IZGRADNJI: BOG je uvijek upotrebljavao svećenike za okupljanje ili ustanovljenje svoje Crkve, za upravljanje i opstanak iste. Sada i nadalje koristit će ih dokle god Crkva postoji na Zemlji. Zato je prvi početak, uspostava i služba svećenika najdrevnije uređenje od samoga Boga, a nije nova od čovjeka. Istina je da Bog može, po svojoj sili, bez ikakvih sredstava, sebi skupiti Crkvu iz čovječanstva, ali je On odlučio da radi s ljudima po službi ljudi. Zato treba poštovati svećenike, ne kao svećenike samo po sebi, nego kao svećenike Božje, toliko koliko Bog po njima vrši spasiteljsku službu.

SLUŽBA SE NE SMIJE PREZIRATI: Stoga upozoravamo ljude da se čuvaju kako ne bi pripisali ono što ima veze s našim obraćenjem i naputcima svete sile Duha Svetoga, na takav način da crkvenu službu čine nebitnom.

- Jer, primjereno je uvijek imati na umu riječi apostola: »Kako li će vjerovati u onoga za koga nisu čuli? Kako li će čuti bez propovjednika? Prema tome, vjera dolazi od propovijedanja, a propovijedanje biva riječju Kristovom.« Rim 10, 14, 17.
- Gospodin je također u Evanđelju rekao: »Zaista, zaista, kažem vam, tko primi onoga koga ja šaljem, mene prima; a tko mene primi, prima onoga koji mene posla.« Iv 13, 10.
- Na sličan način, Makedonac koji se ukazao Pavlu dok je bio u Aziji, tajno ga je molio: »Prijeđi u Makedoniju da nam pomogneš!« Dj 16, 9.
- Na drugom mjestu apostol veli: »Mi smo Božji suradnici; vi ste Božja njiva, Božja građevina.« 1. Kor 3, 9.
- S druge strane moramo se čuvati da ne pripisujemo previše svećenicima i njihovoj službi; prisjetimo se i ovdje Riječi Gospodinove u Evanđelju: »Nitko ne može doći k meni ako ga ne privuče Otac!« Iv 6, 44
- I riječi apostola: »Pa što je Apolon? Što li je Pavao? Sluge koje su vas privede k vjeri, a svaki je od njih sluga onako kako mu je Gospodin dao. Ja sam posadio, Apolon je zalio, ali je Bog činio da raste.« 1. Kor 3, 5–6.

BOG POKREĆE LJUDSKA SRCA: Zato vjerujemo da nas Bog poučava Riječju svojom, izvana po svećenicima, a iznutra po Duhu Svetomu: iznutra pokreće srce izabраниh na vjeru. Stoga moramo dati svu slavu Bogu za svu njegovu blagonaklonost. O ovome smo raspravljali u prvom poglavlju ovoga izlaganja.

TKO SU SVEĆENICI I KAKVIMA IH JE BOG DAO SVIJETU? Već i na početku svijeta, Bog je rabio najizvršnije ljude premda su neki od njih bili neuki u svjetovnoj mudrosti i filozofiji, ali izvrsni u istinskoj teologiji; patrijarhe kojima je često govorio posredstvom anđela. Jer patrijarsi su bili proroci ili učitelji svoga doba koje je Bog, zbog toga razloga, vodio kroz stojeća da bi, kao što to i jesu, bili svjetlo svijetu. Njih su naslijedili Mojsije i proroci, čuveni cijelomu svijetu.

KRIST UČITELJ: Poslije ovih, nebeski je Otac poslao svoga jedinorođenoga Sina, najsavršenijega Učitelja na svijetu, u kome nam je došla skrivena mudrost Božja i koji nam je došao kroz jednostavni, najsvetiji i najsavršeniji nauk. On je izabrao učenike koje je učinio apostolima. Oni su se raširili po svijetu i osnivali crkve propovijedajući evanđelje. Potom su po svim crkvama postavljali pastire i učitelje po Kristovoj zapovijedi i po čijim je nasljednicima On poučavao i upravljao Crkvom svojom sve do dana današnjega. Stoga, kao što je Bog svome drevnome narodu poslao patrijarhe, zajedno s Mojsijem i prorocima, tako je novozavjetnim ljudima dao svoga jedinorođenoga sina, a s njim i apostole i učitelje u Crkvi.

SVEĆENICI NOVOGA ZAVJETA: Nadalje, svećenici su novoga naroda različito nazivani, apostoli, proroci, evanđelisti, biskupi, starješine, župnici-pastori i učitelji: 1 Kor 12, 28, Ef 4, 11.

1. **Apostoli:** Nisu se zadržavali samo na jednom mjestu, nego su diljem svijeta osnivali različite crkve. Nakon osnivanja crkve predali bi mjesto župnicima-pastorima.
2. **Proroci:** U davna su vremena proroci bili vidovnjaci poznavatelji budućnosti, Božji glasnogovornici i tumači *Pisma*. Takvi postoje još i danas.

3. **Evandelisti:** Pisci povijesti *Evandjelja* nazvani su evandelisti, ali su oni bili i navjestitelji Kristova Evandjelja, kao što je to Pavao komentirao Timoteju: »Vrši djelo propovjednika Radosne vijesti!« 2. Tim 4, 5.
4. **Biskupi:** To su nadglednici i stražari nad Crkvom koji nadziru crkvene potrebe i nauk.
5. **Prezbiteri:** Prezbiteri su starješine (staratelji) poput senatora i crkvenih otaca, koji upravljaju Crkvom savjetujući ju u mudrosti.
6. **Župnici-pastori:** Župnici-pastori se skrbe za Božje stado i ine potrebe. Učitelji, upućuju i naučavaju istinu vjere i pobožnosti. Zato službenici Crkve mogu biti nazivani biskupima, starješinama, župnicima-pastorima i učiteljima.

RAZLIČITI REDOVI: Kasnije je mnogo imena uvedeno za službenike u Crkvi. Neki su imenovani za patrijarhe, drugi za nadbiskupe, pomoćne biskupe, metropolitane, nadđakone, đakone, podđakone, pomoćnike, egzorciste, kantore, vratare tko zna kako još, tako npr. kardinale, dekane, naddekane, više i niže oce, više i niže redove. Međutim, nas ne smeta ono što su oni nekoć bili i što su sada, jer nama je dovoljna apostolska nauka u službenicima.

O REDOVNICIMA: Budući sigurno znamo da redovnici (monasi) ili redovnički (monaški) redovi i grupe nisu uspostavljeni od Krista niti apostola, naučavamo kako od njih Crkva Božja nema koristi, već su beskorisni. Jer premda ih se u prošla vremena moglo tolerirati dok su svojim rukama zbrinjavali svoje potrebe i nikome nisu bili na teret, te su kao i laici bili podložni pastorima crkava, sada cijeli svijet vidi i zna kakvi su. Uistinu su izmislili tko zna kakve zavjete, a žive životom suprotno tim zavjetima tako da najbolji među njima spadaju u vrstu ljudi za koje apostol kaže: »Sad čujem da neki među vama besposličie, da uopće ništa ne rade.« 2. Sol 3, 11. Zato mi takve nemamo u našim crkvama i učimo da takvi ne trebaju Crkvi Božjoj.

SVEĆENICI MORAJU BITI POZVANI I IZABRANI: Nadalje, nitko ne smije uzurpirati čast crkvene službe, odnosno posezati za njom podmićivanjem ili prijevarom, ili po svome osobnom izboru. Neka službenici Crkve budu pozvani, izabrani zakonitim i crkvenim izborima, drugim riječima, neka budu pažljivo izabrani od Crkve ili od predstavnika (delegata) Crkve u tu svrhu ispravnim redom, bez buke, razdora i rivalstva. Ne može bilo tko biti izabran, nego samo sposobni ljudi koji su se istakli svetom i pravom naukom, pobožnim govorništvo, jednostavnom mudrošću, skromnošću i časnim ugledom, sukladnim apostolskom pravilu kako je apostol Pavao pisao u 1. Tim 3. i Titu 1.

ZAREĐENJE: Starješine moraju izabrane zarediti javnom molitvom i polaganjem ruku. Zato odbacujemo sve koji su se sami postavili, a nisu izabrani, poslani niti zaređeni: Jer 23. Odbacujemo neprikladne svećenike i sve one koji nemaju sve potrebite pastoralne darove. Istovremeno priznajemo da je bezopasna jednostavnost nekih pastora iz prve Crkve donijela mnoge blagodatni Crkvi, više od darovitijih, uglađenih i pedantnih, ali malo previsokih odgovornosti drugih. Stoga danas ne odbacujemo ni iskrenost, ali ne priznajemo neupućenu jednostavnost nekih.

SVEĆENSTVO SVIH VJERNIKA: Jedno je sigurno, Kristovi apostoli sve Kristove vjernike nazivaju »svećenicima«, ali ne u smislu službe, nego, budući da su svi vjernici učinjeni kraljevima i svećenicima, možemo prinijeti duhovnu žrtvu Bogu po Isusu Kristu: Iz 19, 6; 1 Pt 2, 9; Otkr 1, 6. Zato su svećenstvo i služba vrlo različiti jedno od drugoga. Jer, svećenstvo je, kao što smo rekli, zajedničko svim kršćanima, ali ne i služba. Mi ne ukidamo crkvene službe jer smo odbacili latinsko svećenstvo iz Kristove Crkve.

SVEĆENICI I SVEĆENSTVO: Sigurno je da u novom Kristovom Savezu ne postoji više takvo svećenstvo kao u davna vremena, kada su imali izvanjsko pomazanje, svete odore i mnogo obreda koji su upućivali na Krista koji ih je sve dokinuo svojim dolaskom i ispunjenjem. On jedini zauvijek ostaje svojim dolaskom i ispunjenjem, On jedini zauvijek ostaje svećenik i da mu ne bismo nešto oduzeli ne rabimo naziv svećenik za bilo kojega službenika u Crkvi. Jer sam Isus Krist nije postavio niti jednoga svećenika u Crkvi Novoga zavjeta, koji bi primivši ovlasti od pomoćnog biskupa, svakodnevno prinosili žrtvu, odnosno, samo Tijelo i Krv Gospodnju, za žive i mrtve. On je postavio sluge koje poučavaju i služe sakramente.

NAZIV SLUŽBENIKA U NOVOME ZAVJETU: Pavao kratko i jasno objašnjava kako moramo gledati na službenike Novoga zavjeta u kršćanskoj Crkvi i kako im moramo pristupati:

- »Neka nas smatraju ljudi za sluge Kristove i upravitelje Božjih tajni!« 1. Kor 4, 1.

Apostol od nas želi da službenike smatramo službenicima. Apostol ih naziva »huperetas«: veslačima-robotovima, koji imaju uprte oči samo u kormilara, ljudi koji ne žive za sebe ili po svojoj volji, nego za druge, drugim riječima, za svoje gospodare o čijim zapovijedima ovise. Svaki službenik u svim svojim obvezama mora vršiti samo ono što mu je zapovjedio njegov Gospodin, a ne ugađati svom slobodnom izboru. U ovome je slučaju jasno obznanjeno tko je Gospodin Isus Krist i kome su službenici podložni u svim poslovima Crkve.

SLUŽBENICI KAO POSLUŽITELJI BOŽJIH TAJNI: Štoviše, kako bi mogao svoju službu obavljati kvalitetnije, apostol dodaje da su službenici u Crkvi i poslužitelji Božjih tajni. U mnogim redcima, posebice u Ef 3, Pavao Kristovo Evanđelje naziva tajnom Božjom. Rani su pisci, također, sakramente nazivali tajnama. U tu su svrhu službenici Crkve pozvani za propovijedanje evanđelja vjernima i posluživanje sakramenata. Na drugom mjestu u *Evanđeljima* čitamo o:

- »Vjernom i razboritom upravitelju koga će gospodar postaviti nad svojom služinčadi da im u pravo vrijeme daje hranu.« Lk 12, 42.

Na drugom mjestu stoji zapisano da je čovjek otišao na dalek put ostavivši svoju kuću na upravljanje slugama, te svakome od njih podijelio poslove koje moraju obaviti.

MOĆ SLUŽBENIKA CRKVE: Prikladno je da i mi kažemo nešto o moći i dužnosti službenika Crkve. U svezi te moći, neki su revno raspravljali i sve na Zemlji njoj podložili, čak i najuzvišenije stvari i tako su postupali suprotno zapovijedi Gospodinovoj koji je zabranio vladanje svojim učenicima i istaknuo poniznost: Lk 22, 24; Mt 18, 3; 20, 25. Postoji druga moć koja je čista i apsolutna i zove se moć prava. Po ovo je moći sve na svijetu podređeno Kristu koji je Gospodar nad svim, kao što je i sam rekao:

- »Dana mi je sva vlast, nebeska i zemaljska.« Mt 28, 18, i opet: »Ja sam ' Prvi ' i ' Posljednji ' ... Živim u vijeke vjekova i imam ključeve smrti i podzemlja. « Otk 1, 17–18
- »Ovo govori Sveti, Istiniti, onaj koji ima 'Davidov ključ'; 'onaj koji otvori – i nitko ne zatvori ' ; 'ovaj koji zatvori – i nitko ne otvori'« Otkr 3, 7.

GOSPODIN ZADRŽAVA ISTINSKU MOĆ ZA SEBE: Takvu moć Gospodin zadržava za sebe i ne daje nikome drugome, kako bi mogao besposleno promatrati dok njegovi službenici rade.

- Izaija je rekao: »Metnut ću mu na pleća ključ od kuće Davidove.« Iz 22, 22
- Kao i: »Nadaleko vlast će mu se sterat.« Iz 9, 6.

Jer, On ne stavlja vlast drugima na pleća, nego je drži za sebe i upravlja nad svime.

MOĆ SLUŽBE I SLUŽBENIKA: Postoji i druga vrsta moći koju je On koji ima apsolutnu vlast ograničeno dao svojim službenicima, a ona se više izražava u služenju nego u premoći.

KLJUČEVI: Gospodin je dao svoju moć upravitelju u njegovoj kući i dao ključeve, kako bi mogao pustiti ili isključiti iz kuće one koje njegov gospodar hoće primiti ili isključiti. U pogledu ove moći, službenik po svome znanju čini ono što mu je Gospodin zapovjedio činiti i Gospodin potvrđuje njegova djela i želi da ovo što je njegov sluga činio bude prihvaćeno i potvrđeno kao da je to On sam uradio.

- Bez sumnje, na ovo upućuju evanđeoske izjave: »Tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskog, pa što god svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesima, a što god razriješiš na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima.« Mt 16, 19.
- I ponovno: »Kojima oprostite grijehe, oprošteni su im; kojima zadržite, zadržani su im.« Iv 20, 23.

Međutim, ako službenik ne izvršava sve što mu je Gospodin zapovjedio, nego prekorači neke granice vjere, tada Gospodin ne podržava njegova djela. Zato je crkvena moć službenika crkve u službi kojom upravljaju

Crkvom Božjom onako kako im je to Gospodin naredio u svojoj Riječi. Kada je to tako učinjeno, vjernici poštuju kao da je učinio sam Gospodin.

MOĆ JE SLUŽBENIKA JEDNA TE ISTA I JEDNAKA: Jedna i jednaka moć ili služba dana je svim službenicima Crkve. Svakako, u početku su biskupi ili prezbiteri zajedno upravljali, nitko se nije uzdizao nad drugima i nitko uzurpirao veću moć ili autoritet nad drugim biskupima.

- Gospodin je za njih rekao: »Naprotiv, tko je najveći među vama, neka bude kao najmanji, a starješina kao sluga.« Lk 22, 26, jer su se oni držali u poniznosti i uzajamnim služenjem i pomaganjem vodili i upravljali Crkvom.

MORA SE OČUVATI RED: Ipak, zbog očuvanja reda netko je od službenika sazivao sastanak crkve, davao prijedloge, prikupljao različita mišljenja, i kratko, poduzimao najbolje mjere opreza kako ne bi došlo do nereda. Tako je postupio apostol Petar, kao što čitamo u djelima, koji se nije htio uzdići iznad drugih, niti nastupiti kao veći autoritet. Pravilno je rekao i mučenik Ciprijan u svome djelu *De Simplicitate Clericorum*: "Ostali su apostoli zacijelo bili kao Petar. On je bio nadaren istim zajedništvom u časti i moći, ali njegov primat proizlazi iz jedinstva s drugima da se Crkva pokaže jedinstvenom".

KADA JE I KAKO NETKO POSTAVLJEN ISPRED DRUGOGA: Sveti Jeronim u svojim komentarima o Poslanici Titu kaže slično: "Prije nego što su ljudi odani religiji započeli podbadati Sotonu, Crkva je bila vođena uobičajenim savjetovanjima starješina, ali nakon što je svaki od njih počeo misliti da je svaki onaj kojeg je krstio njegov osobni, a ne Kristov, odlučeno je da se jedan starješina mora izabrati i postaviti nad svima drugima, te da se treba brinuti o svoj Crkvi i da svako sjeme razdora bude uklonjeno." Ipak, Jeronim ne tvrdi za ovaj zakonik da je božanske naravi, jer odmah nadodaje: "Kao što su starješine iz crkvenih običaja znale da su podložne onome koji je iznad njih, tako su biskupi znali da su iznad starješina, više zbog običaja, a ne zbog istine Gospodnje i kao takvi su trebali upravljati Crkvom zajedno s njima." Toliko o Sv. Jeronimu. Tako nitko ne može zabraniti povratak na rano ustrojstvo Crkve Božje i staviti ga ispred ljudskih običaja.

DUŽNOSTI SLUŽBENIKA: Dužnosti su službenika različite, ali su ipak većinom ograničene na dvije u kojima su sve ostale sadržane: to su naučavanje Kristovog Evanđelja i ispravno služenje sakramenata. Dužnost je službenika okupljati zajednicu na Bogoštovlje na kojemu će izlagati Božju Riječ i primijeniti sav nauk na brigu i dobrobit Crkve, kako bi ono što su naučavali koristilo slušateljima i izgrađivalo vjernike. Na službenicima je da poučavaju neupućene i da ih opominju, da apeliraju na uspavane i neradnike, da napreduju na svom putu ka Gospodinu. Štoviše, moraju tješiti i snažiti obeshrabrene i naoružati ih protiv sotonskih kušnji. Također, moraju koriti prijestupnike, zabludjele zvati nazad na pravi put, podizati pale, uvjeravati koji protuslove, odagnati vuka od stada Gospodnjega, koriti grijeh i grješne u mudrosti i strogosti, ne zažmiriti ili prešutjeti veliku opakost. Pored toga moraju dijeliti sakramente, preporučiti njihovo ispravno korištenje, pripremati sve ljude ispravnom naukom, održavati vjernike u svetom jedinstvu, obuzdati raskole, podučavati neupućene, preporučiti pomaganje siromašnih Crkvi, posjećivati, upućivati i održati na putu života bolesne i sve one koji se bore s različitim kušnjama. U dodatku, organizirati javne molitve ili zazivanje, popratiti ih općim postom, koje je sveto uzdržanje i koliko je moguće, marljivo i ustrajno gledati da sve vodi skladu, miru i dobrobiti crkve.

Ali, da bi službenik mogao sve to bolje i lakše obavljati, od njega se zahtjeva da ima straha Božjega, bude postojan u molitvi, redovito čita Sveto pismo i sve to vrijeme bude oprezan i čistoćom življenja svijetli svim ljudima.

STEGA: Budući da je stega neophodna Crkvi, bila je korištena i ekskomunikacija u vrijeme crkvenih otaca i postojala je crkvena osuda među narodom Božjim, a tu su disciplinu primjenjivali pobožni i mudri ljudi. Također je dužnost službenika provoditi stegu radi izgradnje u skladu s vremenom i okolnostima, općim stanjem i potrebama. U svako se vrijeme i na svakom mjestu mora poštovati pravilo da se sve čini za izgradnju časno i pošteno, bez ugnjetavanja i pristranosti: 2.Kor 10, 8. Gospodin brani da se čupa korov iz polja Gospodnjega zbog opasnosti da će se iščupati i pšenica: Mt 13, 29.

I ZLE SLUŽBENIKE TREBA SASLUŠATI: Štoviše, ozbiljno se gnušamo donatističke zablude koja čini nauk i služenje sakramenata djelotvornim ili nedjelotvornim, ovisno o dobrom ili lošem životu službenika.

- Znamo da se Kristov glas mora čuti, pa makar to bilo i iz usta zlih službenika, jer Krist je rekao: »Vršite i držite sve što vam kažu, ali se ne ravnajte po njihovim djelima, jer govore, a ne vrše.« Mt 23, 3.

Znamo i to da su sakramenti posvećeni Kristovim ustanovljenjem i Riječju, te da su učinkoviti pobožnima, iako ih služe nedostojni službenici. Glede toga, Augustin, Blagoslovljen sluga Božji, mnogo je puta na osnovu *Pisma* raspravljao s donatistima.

SINODE: Ipak, treba postojati određeni red među službenicima. Na sinodama se pažljivo ispituje nauk i život službenika. Prekršitelje, koji se dadu popraviti, starješine trebaju ukoriti i vratiti na pravi put, ako su nepopravljivi, treba ih se isključiti i pravi pastiri trebaju ih otjerati kao vukove iz stada Gospodnjega. Jer ako su krivi učitelji, uopće ih se ne smije trpjeti. Mi ne odbacujemo niti ekumenske koncile, ako su sazvani po uzoru apostola na dobrobit Crkve, a ne na njeno razaranje.

RADNIK JE DOSTOJAN PRIMITI NAGRADU: Svi vjerni službenici, ako su dobri djelatnici, također su dostojni svoje plaće i ne čine grijeh primajući novčanu naknadu, te sve drugo što im je potrebno za njih i njihove obitelji. Tako apostol piše u 1. Kor 9 i 1. Tim 5. i drugdje, da s pravom smije dati Crkva i tako mogu primiti službenici. Anabaptiste koji osuđuju i kleveću službenike koji žive od svoje službe demantira apostolska nauka.

XIX. POGLAVLJE

O SAKRAMENTIMA CRKVE KRISTOVE

SAKRAMENTI SU PRIDRUŽENI RIJEČI I ŠTO SU ONI: Od samog je početka Bog pridružio sakramente ili sakramentalno znamenje propovijedanoj Riječi u Crkvi. Tome u prilog jasno svjedoči cijelo *Sveto pismo*. Sakramenti su otajstveni simboli, ili sveti obredi, ili sveti čini ustanovljeni od samoga Boga. Sastoje se od Njegove Riječi, znakova i označenih stvari, koji podsjećaju Crkvu na Božje blagodati koje je on iskazao čovjeku. Njime je zapečatio i svoja obećanja, te se oni izvanjski predstavljaju, daje nam vidljivo one stvari koje On čini u nama, snažeći i umnožavajući našu vjeru po Duhu Svetome u našim srcima. Napokon, On nas razlikuje od drugih ljudi i religija i posvećuje, vezujući nas za sebe i napominje ono što od nas očekuje.

NEKI SAKRAMENTI SU STAROGA, A NEKI NOVOGA ZAVJETA: Neki sakramenti su staroga, a neki novoga naroda. Sakramenti ranoga doba bili su obrezanje i blagovanje žrtvovanog pashalnoga janjeta koje je upućivalo na prinošenje žrtava od postanka svijeta.

KOLIKO SAKRAMENATA IMA NAROD NOVOGA ZAVJETA: Sakramenti novoga naroda su Krštenje i Večera Gospodnja. Postoje neki koji broje sedam sakramenata novoga naroda. Od njih priznajemo: pokajanje, zaređenje svećenika i brak kao korisne Božje uredbe, ali ne kao sakramente. Potvrda i zadnja pomast su ljudske odredbe koje Crkva može ukinuti bez ikakvog gubitka i mi ih nemamo u crkvama, jer sadrže neke stvari s kojima se mi nikako ne možemo složiti. Iznad svega mi odbacujemo sva trgovanja kod udjeljivanja sakramenata.

USTANOVITELJ SAKRAMENATA: Tvorac svih sakramenata nije čovjek, nego jedino Bog! Čovjek ne može ustanoviti sakramente, jer je njihova svrha štovati Boga, a nije na čovjeku odrediti i propisivati bogoštovlje Boga, nego se prihvatiti i pridržavati onoga što mu je od Boga prenijeto. Osim toga, uz simbole vezana su Božja obećanja koja zahtijevaju vjeru. Dakle, vjera se oslanja na Riječ Božju, a *Riječ Božja* je kao dokumentni list, a sakramenti su poput pečata koje Bog stavlja na ta pisma.

KRIST JOŠ UVIJEK DJELUJE PO SAKRAMENTIMA: Kao što je Bog tvorac sakramenata, tako On stalno djeluje u Crkvi u kojoj se oni valjano obavljaju, kako bi vjerni primajući sakramente od službenika znali da Bog djeluje po svojoj volji i zato ih vjernici primaju kao od samoga Boga. Grijesi službenika premda bili i

vrlo veliki, ne mogu umanjiti valjanost sakramenata, budući je njihova valjanost vezana uz ustanovljenje od Gospodina.

TREBA RAZLIKOVATI USTANOVITELJA OD UDJELITELJA SAKRAMENATA: Zato u podjeli sakramenata treba jasno razlikovati samoga Gospodina od službenika Gospodnjega, priznajući da bit sakramenata udjeljuje Gospodin, a izvanjsko znamenje službenici Gospodnji.

BIT SAKRAMENATA ILI NAJVAŽNIJA STVAR U NJIMA: Bitna stvar koju Bog obećava u svim sakramentima, na što svi pobožni svih vremena upravljaju svoju pažnju (neki to nazivaju substancijom ili materijom sakramenata), je Krist Spasitelj, jedina žrtva, janje Božje prinešeno od postanka svijeta. On je Stijena iz koje su svi naši očevi pili, po kome su svi izabrani obrezani, ne ljudskim rukama, već po Duhu Svetomu, oprani su od svih svojih grijeha i nahranjeni samim Tijelom i Krvlju Kristovom za vječni život.

SLIČNOST I RAZLIKE U SAKRAMENTIMA STAROGA I NOVOGA ZAVJETA: Glede najvažnije biti ili stvari u sakramentima Staroga i Novoga zavjeta: sakramenti obaju dolaze u jednakosti. Jer je Krist jedini Posrednik i Spasitelj vjernika, najvažnija bit i sama narav sakramenata u oba, jer jedan je Bog njihov tvorac. On ih je predao kao znakove i pečate svoje milosti i obećanja, koji trebaju podsjećati ljude i obnoviti spomen na Božje velike dobrobiti i učiniti vjernike drukčijima od svih drugih religija; konačno, trebali bi se primati duhovno po vjeri i vezati primatelje za Crkvu, te ih opominjati na njihove obveze. U ovim i sličnim stvarima sakramenti u oba naroda nemaju razlike, premda su njihovi izvanjski znaci različiti. Zapravo, mi razlikujemo znakove, jer su naši postojaniji i trajniji, budući da se neće mijenjati sve do svršetka svijeta. Štoviše, naši svjedoče da su i bit i obećanje ispunjeni ili usavršeni u Kristu, jer su prijašnji označavali ono što se treba ispuniti. Naši su jednostavniji i manje zahtjevni, manje raskošni i manje uključeni u obrede. Oni pripadaju mnogobrojnom narodu koji je raspršen po svoj Zemlji. Budući da su izvrsniji i po Duhu Svetome potiču veću vjeru, daju veću puninu Duhu.

NAŠI SAKRAMENTI NADVISUJU STARE OPOZVANE SAKRAMENTE: Budući je Krist, pravi Mesija, sišao k nama i punina je milosti izlivena na novozavjetni narod, sakramenti Staroga zavjeta zasigurno su opozvani i nestali, a na njihovo su mjesto uspostavljeni novi. Umjesto Obrezanja – Krštenje, dok je Večera Gospodnja zamijenila Pashalnu večeru i žrtve.

ŠTO ČINI SAKRAMENTE: Prijašnji su se sakramenti, kao i sada sastojali od Riječi, znakova i naznačenih stvari. Riječ Božja čini ih sakramentima, iako to prije nisu bili.

POSVEĆIVANJE SAKRAMENATA: Sakramente posvećuje Riječ, te pokazuje kako su posvećeni od onoga koji ih je ustanovio. Posvetiti nešto Bogu znači predati to na svetu uporabu, što znači uzeti ih iz uobičajene i svakodnevne primjene i odrediti za svetu uporabu. Jer znaci su sakramenata uzeti iz svakodnevne uporabe, izvanjske i vidljive stvari. U Krštenju je voda znak, a vidljivo pranje obavlja službenik, ali to je znamen nanovo rođenja i očišćenja od grijeha. Slično je i s Večerom Gospodnjom u kojoj su izvanjski znaci, kruh i vino po naravi i bez Božanskog ustanovljenja i svete uporabe, samo ono čime ih nazivamo i doživljavamo. Ali, kad im je dodana Riječ Božja, uz zazivanje Božjega imena i obnavljajući njihovo prvo ustanovljenje i posvećenje, tada su ti znaci posvećeni po Kristu. Kristovo prvotno ustanovljenje i posvećenje sakramenata trajno je i djelotvorno ostaje u Crkvi Božjoj, tako svi sudjeluju u sakramentima na način kako je uspostavio sam Krist na početku, te još uvijek i nadalje uživaju u prvom i svenadmašujućem posvećenju. Stoga se u proslavi sakramenata ponavljaju same Kristove Riječi.

ZNAMENI UZIMAJU IME STVARI KOJE OZNAČAVAJU: Iz *Riječi Božje* učimo da su ovi znaci ustanovljeni s drugom svrhom, a ne za običnu uporabu, stoga naučavamo da sada, u svojoj svetoj uporabi, uzimaju na sebe imena onoga što označavaju. Ne zovu se više vodom, kruhom ili vinom, nego obnovom ili pranjem u vodi, Tijelom i Krvlju Isusa Krista ili znacima sakramenata Tijela i Krvi Gospodinove. To ne znači da su se znaci promijenili u stvari koje označavaju ili prestali biti ono što su u svojoj naravi, jer tada ne bi bili sakramenti. Ako bi bili samo stvari koje označavaju, ne bi bili znamen.

SAKRAMENTALNO JEDINSTVO: Znamen primaju nazive stvari, jer su otajstveni znamen sveti stvari i jer su znamen što označavaju sakramentalno sjedinjeni, ili sjedinjeni ostvarenim značenjem po svrsi ili razlogom njihovog Ustanovitelja. Jer voda, kruh i vino nisu obične stvari, već sveto znamenje. Onaj koji je ustanovio krštenje vodom, nije ga ustanovio s namjerom i nakanom da vjernici budu samo pošćropljeni

vodom krštenja i Onaj koji je zapovjedio da se jede od kruha i pije od vina na Večeri, nije htio da vjerni samo primaju kruh i vino bez otajstva, kao što jedu kruh doma, nego da se duhovno sjedine s označenim stvarima i vjerom budu doista očišćeni od grijeha i budu Kristovi sudionici.

SLJEDBE: Ne podržavamo one koji posvećenje sakramenata pripisuju tko zna kakvoj formuli ili sili riječi koje izgovara posvećeni svećenik i ima nakanu posvećivanja i drugim stvarima, koje ni Krist, a ni apostoli nisu ostavili pismeno ili primjerom. Ne podržavamo niti nauku onih koji govore o sakramentima kao o običnim znacima, neposvećenima i nedjelotvornima. Niti se slažemo s onima koji zanemaruju vidljivo gledište sakramenata zbog nevidljivog kuta i vjeruju da su znaci suvišni, jer vjeruju kako već sada uživaju u samim stvarima, kako su naučavali mesalijanci.

NAZNAČENE STVARI NISU NITI ZATVORENE U SAKRAMENTE NITI VEZANE UZ NJIH: Ne podržavamo nauku onih koji naučavaju da su milost i obilježja vezana i uključena u znamenje, tako da tko god izvanjski sudjeluje u njima, bez obzira kakvi oni bili, iznutra sudjeluje u milosti i naznačenim stvarima.

U svakom slučaju, kao što ne vrednujemo sakramente po dostojnosti ili nedostojnosti službenika, tako ih ne vrednujemo po stanju onih koji ih primaju. Jer znamo da vrijednost sakramenata ovisi o vjeri i istinitosti i dobroti Božjoj. Jer, kao što *Riječ Božja* ostaje istinita Riječ Božja, u kojoj se, dok se propovijeda, ne ponavljaju samo gole riječi nego Bog nudi naznačene stvari objavljene u riječima istovremeno, ili čak i kad nevjerni i bezbožni čuju i razumiju riječi, ipak ne uživaju u naznačenim stvarima, jer ih ne primaju iz istinske vjere. Tako sakramenti koji se po riječi sastoje od znamenja i označene stvari, ostaju istiniti i pravi sakramenti, označavajući ne samo svete stvari, nego, po Božjoj ponudi, stvari imaju svoja značenja čak i kada ih nevjernici ne prihvaćaju. Ovo nije grješka Božja koju im On daje i nudi, nego pogrješka ljudi koji primaju bez vjere i bespravno, ali njihova nevjera ne umanjuje Božju vjernost: Rim 3, 3–4.

SVRHA USTANOVLJENJA SAKRAMENATA: Budući je svrha ustanovljenja sakramenata već objašnjena i pokazano je što su sakramenti, ne trebamo ponavljati rečeno. Logično je da ćemo sada posebno govoriti o sakramentima Novoga naroda.

XX. POGLAVLJE

O SVETOM KRŠTENJU

USTANOVLJENJE KRŠTENJA: Krštenje je ustanovljeno i posvećeno od Boga. U početku je krstio Ivan koji je uronio Isusa u Jordan. Po njemu se krštenje prenijelo na apostole, koji su također krstili vodom. Gospodin je jasno zapovjedio da učenici propovijedaju evanđelje i krste: »U ime Oca i Sina i Duha Svetoga!« Mt 28, 19. U Djelima, Petar kaže Židovima koji su pitali što im je činiti: »Neka se svaki od vas krsti u ime Isusa Krista za oproštenje grijeha; tako ćete primiti dar – Duha Svetoga.« Dj 2, 38. Tako je po nekim krštenje nazvano znakom inicijacije Božjega naroda, budući su time izabranici Božji posvećeni Bogu.

JEDNO KRŠTENJE: Postoji samo jedno krštenje u Crkvi Božjoj i dovoljno je biti kršten ili posvećen Bogu jednom. Jednom primljeno krštenje ili posvećenje Bogu jednom. Jednom primljeno krštenje nastavlja se kroz cijeli život i trajni je pečat našega posvojenja.

ŠTO ZNAČI BITI KRŠTEN: Biti kršten u Isusovo ime znači upis, ulog i primanje u Savez i obitelj, stoga, u baštinu djece Božje, da se i u ovom životu zovemo imenom Božjim, tj. Sinom Božjim, budemo očišćeni od svih nečistoća grijeha i primimo mnogostruku milost Božju, kako bi živjeli novi i nedužni život. Krštenje stoga podsjeća i obnavlja veliku naklonost Božju koju je pokazao prema smrtnicima. Jer, svi smo rođeni u okaljanosti grijeha i djeca smo grijeha. Ali Bog, bogat milosrđem, očistio nas je od grijeha krvlju svoga Sina, u kome nas je prihvatio za svoje sinove i svetim Savezom povezo sa sobom obdarivši nas raznovrsnim darovima kako bismo živjeli novim životom. Sve nam je ovo osigurano krštenjem.

VODOM SMO KRŠTENI: Kršteni smo vodom, što znači, oprani smo ili poprskani vidljivom vodom. Jer, voda pere prljavštinu i osvježava umorna tijela. Milost Božja čini ovo našim dušama, a čini to nevidljivo ili duhovno.

OBVEZA KRŠTENJA: Štoviše, Bog nas odvaja od svih drugih religija i naroda simbolom krštenja i posvećuje nas za sebe kao svojinu. Zato mi ispovijedamo svoju vjeru kada smo kršteni i obvezujemo se Bogu na poslušnost, umiranje tjelesnosti i novinu života. Zato smo uvršteni u svetu vojnu službu Kristovu da bismo se za svoga životnoga vijeka borili protiv svjetovnosti, Sotone i naše tjelesnosti. Štoviše, kršteni smo u jedno tijelo Crkve kako bi sa svim drugim članovima Crkve bili predивно spojeni u jednu vjeru i međusobno službovanje.

OBLICI KRŠTENJA: Vjerujemo da je najsavršeniji Oblik krštenja onaj kojim se i Krist krstio i kojim su apostoli krstili. Sve druge stvari, koje su kasnije ljudi izmislili, dodali i koristili u Crkvi, smatramo nepotrebnima za usavršavanje krštenja. U to ubrajamo egzorcizam, paljenje svijeća, ulje, sol i sve ostalo u koje spada proslavljanje krštenja dva puta godišnje brojnim obredima. Jer vjerujemo da je jedno krštenje u Crkvi posvećeno Božjim prvim ustanovljenjem krštenja, i da je posvećen Riječju Njegovom, a djelotvorno je i danas radi Božjega blagoslova.

SLUŽBENIK KRŠTENJA: Naučavamo da se krštenje u Crkvi ne obavlja od strane žena ili primalja, jer je Pavao isključio žene iz crkvenih dužnosti, što se odnosi i na krštenje.

ANABAPTISTI: Odbacujemo anabaptiste koji niječu krštenje dojenčadi vjernih, jer u skladu s evanđeoskim učenjem takvih je puno Kraljevstvo Božje i također spadaju pod Savez Božji. Zašto se onda i njima ne bi dao znak Saveza? Zašto onda one koji pripadaju Bogu i dio su Njegove Crkve ne bismo primili svetim krštenjem? Odbacujemo i ostale dijelove nauke anabaptista u kojima se suprote *Božjoj Riječi*. Mi nismo anabaptisti i nemamo ništa zajedničko s njima.

XXI. POGLAVLJE

O SVETOJ VEČERI GOSPODNOJ

VEČERA GOSPODNJA: Večera Gospodnja se, također, naziva i Stol Gospodnji, Euharistija, Zahvalnost. Uobičajeno se naziva Večera Gospodnja, jer je ustanovljena od Krista na posljednjoj večeri, koju još uvijek predstavlja, jer su po njoj vjernici duhovno nahranjeni i napojeni.

USTANOVITELJ I POSVETITELJ VEČERE GOSPODNJE: Ustanovitelj Večere Gospodnje nije niti anđeo, niti čovjek, nego sam Sin Božji, naš Gospodin Isus Krist, koji ju je prvi posvetio Crkvi. Isto to posvećenje i blagoslivljanje još uvijek ostaje među svima onima koji ne slave ništa drugo osim Večeru Gospodnju koju je Gospodin ustanovio i pri kojoj se ponavljaju riječi ustanovljenja i koji u svemu gledaju na Krista istinskom vjerom, iz čije su ruke primili ono što su primili kroz službu službenika Crkve.

SPOMEN NA BOŽJE BLAGODATI: Ovim svetim obredom Gospodin želi sačuvati u svježem sjećanju one najveće blagodati koje je iskazao smrtnicima, naime, dajući svoje tijelo i izlivenu krv, On je oprostio sve naše grijeha, i iskupio nas od vječne smrti i moći đavla. Sada nas hrani svojim »Tijelom« i napaja svojom »Krvlju«, koju duhovno primamo istinskom vjerom i hrani nas za vječni život. Ova se tako velika blagodat obnavlja svaki puta kada slavimo Večeru Gospodnju, jer je On rekao: »Ovo činite meni na spomen!« Sveta Večera opečačuje i poručuje kako je Tijelo Kristovo doista dano za nas i Njegova Krv prolivena za oproštenje naših grijeha kako se ne bi naša vjera poljuljala.

ZNAMEN I NAZNAČENA STVAR: Ovo je vidljivo predočeno u sakramentu, izvanjskim posredovanjem službenika i prikazano je vidljivo našim očima, ono što je nevidljivo učinjeno po Duhu Svetomu, iznutra u našoj duši. Kruh je izvanjski ponuđen posredstvom službenika uz Kristove riječi: »Uzmite i jedite; ovo je tijelo moje!« i podijelite to među sobom: »Pijte iz njega svi, jer ovo je moja krv.« Stoga vjernici primaju

ono što im službenik Gospodnji daje, jedu Kruh Gospodnji i piju iz Gospodnjeg kaleža. Jer su Tijelo i Krv Kristova prava hrana i piće za vječni život, a sam je Krist, budući se predao za nas, naš Spasitelj i glavna bit Večere, zato ne dozvoljavamo da išta drugo zauzme njegovo mjesto.

Kako bismo bolje i jasnije razumjeli na koji su način Kristovo Tijelo i Krv, hrana i piće vjernicima i kako su vjernici prihvaćeni u vječni život, trebamo razjasniti nekoliko stvari. Postoji više načina hranjenja. Jedan je način fizički, kada uzimamo hranu u usta, žvačemo i progutamo ju. U prošla su vremena kapernaiti mislili da tako treba jesti tijelo Gospodnje, ali ih je Gospodin ukorio u Iv 6., jer se tijelo Gospodinovo ne može jesti na materijalan način, što bi bilo sramotno i divljački, ono nije hrana za želudac! Svi su ljudi prisiljeni to priznati. Zato odbacujemo ljudski kanon: *Ego Berengarius De Consecrat.*, Dist. 2. Jer, to nisu vjerovali ni pobožni preci, niti ga mi prihvaćamo, jer ne vjerujemo da se Kristovo Tijelo jede na fizički način u našim ustima.

DUHOVNO JEDENJE GOSPODINA: Postoji i duhovno jedenje Gospodinovog Tijela. Ne vjerujemo da sama hrana postaje duhovna, nego da samo Tijelo i Krv Gospodinova ostaje u svojoj biti i svojstvu, ali nam se daje na duhovan način, po Duhu Svetomu koji primjenjuje i daruje ove stvari, koje su nam pripravljene žrtvom Kristova Tijela i Krvi za nas, za oprostjenje grijeha, oslobođenje i vječni život. Tako Krist živi u nama i mi u njemu i on nam pomaže primiti ga istinskom vjerom s ciljem da postane duhovna hrana i piće, tj. naš život.

KRIST NAS KAO NAŠA HRANA ODRŽAVA U ŽIVOTU: Čak i kada se radi o tjelesnoj hrani i piću koje osvježava i jača naša tijela, ona nas održava živima, tako Kristovo Tijelo predano za nas i njegova Krv prolivena za nas, ne samo da osvježava i snaži naše duše, nego ih održava u životu. Ne zato što ih jedemo i pijemo fizički, nego su nam predani duhovo po Duhu Božjemu, kao što je Isus rekao:

- »Kruh koji ću ja dati jest tijelo moje za život svijeta!« Iv 6, 51
- I: »Duh je onaj koji oživljava, a tijelo«, ono koje se tjelesno jede: »ne vrijedi ništa.« ; i: »Riječi koje sam vam ja rekao jesu duh i život!« Iv 6, 64.

KRIST SE PRIMA VJEROM: Kao što jedenjem unosimo hranu u naše tijelo da bi nam koristila i bila djelotvorna, a ništa nam ne koristi ako ostane izvan našega tijela, tako je potrebno da primamo Krista vjerom, kako bi postao naš i kako bi živio u nama i mi u njemu.

- Jer je on rekao: »Ja sam kruh života. Tko dolazi k meni, sigurno neće ogladnjati. Tko vjeruje u me, sigurno neće nikada ožednjati!« Iv 6, 35; i također: »Onaj koji mene jede živjeti će... ostaje u meni i ja u njemu!« Iv 6, 57, 56.

DUHOVNA HRANA: Iz svega ovoga jasno vidimo da pod duhovnom hranom ne podrazumijevamo neku zamišljenu hranu, nego samo tijelo Gospodnje predano za nas, koje vjerni primaju, ne fizički, već duhovno po vjeri. Po ovom pitanju slijedimo učenje samoga Spasitelja, Krista Gospodina, kao što stoji zapisano u Evanđelju po Ivanu u 6.

JEDENJE JE NEOPHODNO ZA SPASENJE: Jedenje Tijela i pijenje Krvi Gospodinove neophodno je za spasenje, jer bez toga nitko neće biti spašen. Ipak to duhovno jedenje i pijenje možemo naći izvan konteksta Večere Gospodnje kadgod i gdje god tko vjeruje u Krista. Na tu izjavu sveti Augustin upućuje: »Zašto se brinete za svoja usta i želuce? Vjerujte i jest ćete.«

SAKRAMENTALNO JEDENJE GOSPODINA: Pored uzvišenijega duhovnoga blagovanja postoji i sakramentalno jedenje tijela Gospodnjega u kojem vjernik ne nazoči samo duhovno i nutrinom u stvarnome tijelu i krvi Gospodinovoj, nego pristupanjem Stolu Gospodnjem i izvanjski prima vidljivi sakrament Tijela i Krvi Gospodinove. Da bismo bili sigurni, kada je vjernik uzvjerovao on prvo prima životvornu hranu u kojoj i sada uživa. Ali sada, kada prima sakrament, što prima nije ništavno. On napreduje u sudjelovanju u Tijelu i Krvi Gospodinovoj, tako se njegova vjera rasplamsava i raste više i više i osvježava se duhovnom hranom. Jer dokle god živimo, vjera stalno raste. Onaj koji izvanjski prima sakrament istinskom vjerom, ne prima samo znamen, nego, kao što smo rekli, uživa u samoj stvari. Štoviše, on je poslušan Gospodinovim zakonima i zapovijedima i radosno zahvaljuje za spasenje svoje i za čovječanstvo, te proživljuje vjerni spomen na

Gospodinovu smrt dajući svjedočanstvo pred Crkvom, čijega je tijela član. Sigurnost je također dana i krv prolivena ne samo općenito za ljude, nego za svakog vjernog sudionika, kome je ova hrana i piće život vječni.

NEVJERNICI UZIMAJU SAKRAMENT NA SVOJU OSUDU: Ali, onaj koji pristupa tom svetom Stolu Gospodnjem bez vjere, samo sudjeluje u sakramentu i ne prima bit sakramenta u kojem dolazi život i spasenje, takav čovjek nedostojno jede sa Stola Gospodnjega. Svaki koji jede kruh i pije iz kaleža Gospodnjega nedostojno, bit će kriv za Tijelo i Krv Gospodinovu, te osudu svoju jede i pije: 1 Kor 11, 26–29. Jer ako se ne pristupa istinskom vjerom, obeščašćuje se Kristova smrt i zato jedu i piju sebi osudu!

KRISTOVA NAZOČNOST U VEČERI GOSPODNOJ: Stoga mi ne povezujemo Tijelo Gospodnje i njegovu Krv s kruhom i vinom kao da je kruh po sebi Tijelo Kristovo osim na sakramentalan način, ili da je Tijelo Kristovo skriveno tjelesno pod kruhom, da bi se trebalo štovati pod oblikom kruha; pa ipak svaki koji prima znak prima i samu tvar. Tijelo se Kristovo nalazi na nebu, Bogu zdesna i zato trebamo uzdizati naša srca Njemu, a ne se usredotočiti na kruh, niti trebamo štovati Gospodina u kruhu. Ipak, Gospodin nije odsutan iz svoje Crkve prilikom slavljenja Večere Gospodnje. Sunce, koje se nalazi visoko na nebu ipak je nazočno među nama. Koliko je više Sunce pravde, Krist, premda tijelom odsutan od nas nazočan na nebu, ipak je u nama, ne fizički, nego duhovo, svojim oživljujućim djelovanjem i kao što je sam objasnio na posljednjoj večeri da će biti s nama: Iv 14–16. Iz toga slijedi da nije Večera Gospodnja bez Krista, ali istovremeno imamo beskrvnu i otajstvenu Večeru, kako je sveopće nazvana još od davnih vremena.

OSTALE SVRHE VEČERE GOSPODNE: Štoviše, mi smo upozoreni da prilikom blagovanja Večere Gospodnje imamo na umu čijega smo tijela udovi i zato možemo biti istomišljenici sa svojom braćom, živjeti svetim životom i ne uprljati se pokvarenošću i krivim religijama, nego ostati u istinskoj vjeri do smrti i stremiti svetom življenju.

PRIPRAVA ZA VEČERU GOSPODNU: Primjereno je stoga prilikom pristupanja Večeri Gospodnjoj najprije samog sebe kako nam je i apostol zapovjedio. Posebno s obzirom na vjeru koju imamo, vjerujemo li da je Krist došao spasiti grješnike i pozvati ih na pokajanje, ili da smo pribrojeni izbavljenima i spašenima po Kristu i jesmo li odlučili promijeniti svoj opaki život u sveto življenje i s Božjom pomoći ostati u pravoj vjeri i skladnom zajedništvu s braćom i dati dostojnu slavu Bogu za izbavljenje?

VEČERA GOSPODNJA S KRUHOM I VINOM: Vjerujemo da je obred, čin ili postupak Večere Gospodnje, jednostavan i izvrstan kako bi bio najbliži prvom ustanovljenju od Gospodina i apostolskoj nauci. Ona se sastoji od navješćivanja *Riječi Božje*, pobožnih molitava, u djelovanju samoga Gospodina, ponovnog čitanja ustanovljenja, te jedenja Tijela Gospodinova i pijenja njegove Krvi, u prikladnom spomenu na Gospodnju smrt i vjernom zahvaljivanju, kao i u svetom zajedništvu u jedinstvu Tijela Crkve.

Zato ne prihvaćamo nauk onih koji su iz Večere Gospodnje oduzeli bit sakramenta, tj. podjelu kaleža vjernicima. To je ozbiljna povreda protiv Gospodinove institucije koji je rekao: »Pijte iz njega svi!«, što za kruh nije konkretno rekao.

Mi ne ulazimo u raspravu o misi koja je nekad postojala kod otaca i trebamo li to tolerirati ili ne. Odista ne podržavamo pretvaranje ispravnoga čina u tašti prikaz i sredstvo zadobijanja zasluge i slavljenje radi dobitka. Također, odbacujemo izjave da svećenik u njoj nudi stvarno Tijelo Kristovo za otklanjanje grijeha kod mrtvih i živih i u dodatku, u čast, štovanje i spomena na nebeske svece itd.

XXII. POGLAVLJE

O CRKVENIM SASTANCIMA

ŠTO SVE TREBA ČINITI NA BOGOŠTOVLJU: Premda je svim ljudima dopušteno čitati *Sveto pismo* kod kuće i međusobno se uputama poučavati istinskoj vjeri, ipak da bi se Riječ Božja ispravno propovijedala narodu, da bi se moglo javno moliti, da bi sakramenti bili ispravno administrirani, da bi se kolekta sakupila za siromašne i crkvene troškove i da bi skrbrili za društveni poredak, najvažnije je održavati crkvene sastanke. Jer je sigurno da su u apostolskoj i prvotnoj crkvi ovakva okupljanja pohađali svi pobožni.

NE SMIJU SE ZANEMARIVATI BOGOŠTOVLJA: Kako mnogi izbjegavaju i ne dolaze na takva okupljanja, preziru pravu vjeru, trebaju ih opomenuti pastiri i pobožne vlasti kako bi ih odvratili od tvrdoglavoga nedolaženja na svete sastanke.

OKUPLJANJA SU JAVNA: Okupljanja crkvenih članova ne smiju biti tajna, skrivena, nego javna, izuzev kada Kristovi neprijatelji progone i brane crkvama javna okupljanja. Jer nam je znano kako je tiranija rimskih careva priječila prvotnoj Crkvi okupljati se javno i kako se ona morala tajno sastajati.

PRISTOJNA MJESTA OKUPLJANJA: Štoviše, okupljališta vjernih moraju biti pristojna, sa svim dužnim poštovanjem prema Božjoj Crkvi. Stoga treba izabirati prostrane zgrade ili hramove iz kojih treba otkloniti sve neprimjereno, a prilagoditi ih doličnosti i potrebama pobožnosti. Ništa ne smije nedostajati za obavljanje Bogoštolva i ostalih službi u crkvi.

SKROMNOST I PONIZNOST MORAJU SE IZRAŽAVATI NA OKUPLJANJIMA: Kao što vjerujemo da Bog ne prebiva na mjestima koja su napravili ljudi, također, znamo iz *Riječi Božje* da uporaba svetih mjesta posvećenih Bogu nisu profana već su sveta i da svi nazočni na takvim mjestima moraju s poštovanjem i skromno razumjeti da se nalaze na svetom mjestu, u nazočnosti Božjoj i Njegovih svetih anđela.

ISTINSKO UKRAŠAVANJE SVETIŠTA: Sva skupocjena odjeća, sav ponos i sve što ne odražava kršćansku poniznost, disciplinu i skromnost, treba odstraniti iz svetišta i molitvenih prostora kršćana. Istinsko ukrašavanje bogomolja nije u bjelokosti, zlatu i dragom kamenju, već u umjerenosti, pobožnosti i kreposti onih koji su u Crkvi. Neka sve u bogomolji bude pristojno, uredno i usmjereno na izgradnju.

BOGOŠTOVLJE NA ZAJEDNIČKOM JEZIKU: Zato, neka svi nerazumljivi jezici umuknu za vrijeme Bogoštolva i neka sve bude na zajedničkom jeziku, razumljivom svima okupljenima na istom mjestu.

XXIII. POGLAVLJE

O MOLITVAMA U BOGOMOLJI, PJEVANJU I KANONSKIM SATIMA

ZAJEDNIČKI JEZIK: Istina je da čovjek osobno smije moliti na bilo kojem jeziku kojega razumije, ali javne molitve na mjestima Bogoštolva moraju biti na jeziku razumljivom svima.

MOLITVA: Neka se sve molitve vjernika upućuju samo Bogu, po jedinome zastupniku Isusu Kristu iz ljubavi i vjere. Svećenstvo Gospodina Isusa Krista i istinska vjera zabranjuju zazivanje svetaca na Nebu ili traženje njihovog zagovora. Moliti se treba za vlast, kraljeve i sve one koji su na visokim položajima, za crkvene službenike i sve potrebe u crkvama. U nesrećama, napose koje zadese crkvu, potrebna je neprestana molitva kako u javnosti tako i privatno.

SLOBODNA MOLITVA: Nadalje, molitva treba biti dragovoljna bez glume ili težnje za nagradom. Ne priliči sujevno ograničiti molitvu samo na jedno mjesto, kao da nije dozvoljeno moliti izvan svetišta. Također, molitvu nije potrebno ujednačiti za sve crkve zbog poštivanja oblika i vremena. Svaka pojedina crkva ima osobnu slobodu. Sokrat je u svojoj povijesti rekao: »Na svijetu nećete naći dvije crkve koje se u cijelosti slažu s molitvom.« *Hist. ecclesiast*, V. 22, 57. Po mome su mišljenju, izumitelji ove različitosti ljudi na vodećim mjestima u crkvi u različita vremena. Pa i ako su se dogovorili, onda je to veoma preporučljivo i vrijedno oponašanja kod drugih.

JAVNE MOLITVE TREBAJU BITI UMJERENE: Kao sa svime, tako i kod javnih molitava, mora se uspostaviti standard da ne bi postale preduge i zamarajuće. Veći dio Bogoštovlja treba biti evanđeosko poučavanje i treba paziti da se crkvi ne optereti predugim molitvama, kako članovi crkve ne bi za vrijeme propovijedanja evanđelja razmišljali, bar da je već gotovo, ili bar da možemo otići. Takvima se propovijed čini predugom, dok je inače, dovoljno kratka. Zato je potrebno da se propovjednici pridržavaju mjere.

PJEVANJE: Isto je tako potrebna umjerenost na Bogoštovljima koja sadrže pjevanje. Pjesma koju nazivaju Gregorijanski napjev sadrži mnoge besmislice, stoga je i odbačena iz mnogih crkava. Ako postoje crkve s umjerenom i ispravnom molitvom, ali nemaju pjevanje, ne smije ih se suditi, jer nemaju sve crkve mogućnosti za pjevanje. Isto nam je poznato iz svjedočanstava starih kako je pjevanje vrlo stara pojava u Istočnoj Crkvi, dok je mnogo kasnije prihvaćena u Zapadnoj Crkvi.

KANONSKI SATI: Naši preci ne poznaju nikakve kanonske sate koji su ustvari sročene molitve za određene sate, koje pjevaju ili izgovaraju neki, što se može dokazati po njihovim časoslovima i mnogim drugim argumentima. To nisu njihove jedine besmislice o kojima smo već dovoljno rekli. Oni su prema tome ispravno izostavljeni iz Crkva koje umjesto njih postavljaju ono što je korisno cijeloj Crkvi Božjoj.

XXIV. POGLAVLJE

O BLAGDANIMA, POSTOVIMA I IZBORU HRANE

POTREBITO VRIJEME ZA BOGOŠTOVLJE: Premda se vjera ne može ograničiti vremenom, ne smijemo ju gajiti ili primjenjivati bez pravovaljane primjene i raspodjele vremena. Svaka crkvena zajednica stoga izabire određeno vrijeme za javne molitve, propovijedanje evanđelja i slavljenje sakramenata, ali niti jednoj nije dopušteno odbaciti ovaj raspored po vlastitom nahođenju. Jer, ako ne bude vremena i mogućnosti za prakticiranje osobne vjere nesumnjivo, će ljude odvlačiti njihovi svakodnevni poslovi.

DAN GOSPODNJI: Znamo kako su naši crkveni preci imali određeni sat u tjednu za okupljanje, te su bili zajedno i na Dan Gospodnji (nedjelja), sve od vremena apostola, kojega su uzeli kao dan odmora. Taj je običaj s pravom preuzela naša Crkva da bi se okupljala na Bogoštovlje i zajedništvo ljubavi.

PRAZNOVJERJE: Mi ne popuštamo određenim običajima ili praznovjertjima i ne vjerujemo da je jedan dan svetiji od drugoga i nismo mišljenja da je odmor sam po sebi prihvatljiv Bogu. Štoviše, slavimo (na) Dan Gospodnji, a ne Šabat kao dan odmora.

PROSLAVLJANJE KRISTA I SVETACA: Nadalje, ako u kršćanskoj slobodi Crkva vjerom proslavlja sjećanje na: Gospodinovo rođenje, obrezanje (prasakrament krštenja), trpljenje, uskrsnuće i njegovo uzašašće na Nebo, kao i poslanje Duha Svetog na učenike, to s pravom odobravamo. Ali, ne podržavamo slavljenja čovjeka i svetaca. Sveti se dani odnose na prve kamene ploče Zakona i pripadaju samome Bogu. Svete dane uspostavljene za svece smo odbacili, beskorisni su i besmisleni i ne smije ih se podržavati. Istovremeno kažemo da se treba sjećati svetih, u određeno vrijeme i mjesto, kroz propovijed i isticanje njihovih životnih primjera koje trebamo nasljedovati.

POST: Crkva ne podržava prežderavanje, opijanje i svaku vrstu požude i neumjerenosti, te još više preporuča kršćanski post. Post nije ništa drugo doli uzdržavanje i umjerenost pobožnika, discipliniranje, briga i kontroliranje tjelesnih želja za jedno vrijeme kako bi se ponizili pred Bogom i uskratili tijelu »gorivo« ne bi li spremnije i lakše poslušali Duha Svetoga. Zato, oni koji se ne obaziru na to, ne poste, nego misle da je post punjenje trbuha jednom na dan, onda se u određeno ili propisno vrijeme suzdržavaju od uzimanja određenih jela, misle da su time učinili nešto dobro i ugodili Bogu. Kao što stoji zapisano u Knjizi proroka Židovi su

postili zbog suzdržavanja od jela, a ne zbog odbacivanja svojih zlodjela, te nisu ugodili Bogu. Dakle, post je pomoć molitvi svetih i svim krijepostima.

JAVNI I OSOBNI POST: Postoji javni i osobni post. U davna su vremena javno postili zbog nesreća i nevolja koje su zadesile Crkvu. Svi su se suzdržavali od jela do večeri i skupa provodili vrijeme u molitvi, štovanju Boga i pokajanju, što je malo drugačije od žalovanja, o čemu se često govori u Prorocima, a posebice kod proroka Joela 2. Takav bi se post trebao održavati i danas kada je Crkva u nevolji. Osobni post treba uzeti svatko tko se osjeća potaknut Duhom, jer samo se na taj način može uskratiti tijelu »gorivo«.

NARAV POSTA: Svi bi postovi trebali proizlaziti iz slobodnoga i voljnoga duha, stvarne poniznosti, a ne iz želje za odobravanjem ili zadobijanjem ljudske naklonosti, još manje iz želje za dobijanjem pravednosti. Neka svatko posti s ciljem kako bi mogao uskratiti tijelu hranu i revnije služiti Bogu.

KORIZMA: Korizmeni je post došao preko naših predaka, ali ne preko pisanja apostola. Zato on nije obvezan i ne može se nametnuti vjernicima. Činjenica je da su u prijašnja vremena postojali različiti oblici i običaji posta. Tako, npr. Irenej, crkveni otac, piše: »Postoje oni koji smatraju da treba postiti samo jedan dan, drugi misle da treba postiti dva dana, treći dodaju još nekoliko dana, a ima i onih koji smatraju da treba četrdeset dana. Ta različitost u shvaćanju posta nije započela u naše vrijeme, nego mnogo ranije od onih koji, pretpostavljam, nisu održavali ono što im je predano na početku, nego su neznanjem ili nemarom upali u druge običaje.« *Fragm.* 3, ed. Stieren, I. 824. Nadalje, povjesničar Sokrat piše: »Budući ne postoje rani zapisi o tome, vjerujem da su to apostoli prepustili osobnoj prosudbi svakoga čovjeka kako to ne bi činili u strahu i pod prisilom.« *Hist. ecclesiast.* V. 22, 40.

IZBOR HRANE: Glede izbora hrane, mišljenja smo da u postu svu hranu treba uskratiti tijelu, jer je tijelo vrlo nedisciplinirano i sklono užicima. Još bi se više pobudili jedenjem ribe ili mesa, probranih jela i izvrsnih vina. Nadalje, znamo da su sva stvorenja Božja stvorena za čovjekovu dobrobit. Sve što je Bog stvorio dobro je i treba se koristiti bez razlike u strahu Gospodnjem i odgovarajućom umjerenošću: Post 2, 15–17.

- Jer apostol je rekao: »Čistima je sve čisto!« Tit 1, 15; i: »Jedite sve što se prodaje na tržnici, ništa ne ispitujući radi savjesti.« 1. Kor 10, 25. Isti apostol naziva nauk onih koji naučavaju uzdržanje od jela »đavolskim«, jer: »koji zabranjuju ženidbu i naređuju uzdržavanje od jela koja Bog stvori da ih vjernici – oni što potpuno upознаše istinu uzimaju sa zahvalnošću.« 1. Tim 4, 3

Isti apostol u Poslanici Kološanima kori one koji nastoje steći ugled posvećenja pretjeranim uzdržavanjem od jela: Kol 2, 16 ss.

SLJEDBE: Zato u cijelosti odbacujemo nauk tacijanita i enkratita i svih sljedbenika Eustacija, protiv kojih je sazvana Gangrijska sinoda.

XXV. POGLAVLJE

O POUČAVANJU, TJEŠENJU I POSJEĆIVANJU BOLESNIH

MLADEŽ TREBA POUČAVATI POBOŽNOSTI: Gospodin je naložio svome narodu Prvog saveza da posveti pozornost mladima, čak i najmlađima, te ih pravilno usmjeravaju. Jasno je zapovjedio u svome Zakonu da ih poučavaju i objasne otajstva sakramenata. Iz pisanja evanđelista i apostola znamo da Bog skrbi za mladež svoga novoga naroda jer otvoreno kaže: »Pustite dječicu k meni; jer takvima pripada kraljevstvo Božje!« Mk 10, 14. Pastiri u crkvama vrlo mudro postupaju kad poučavaju mladež od najranijih dana života, postavljajući prve temelje vjere i vjerno naučavajući početke naše vjere, izlažući: Deset zapovijedi, Apostolsko vjeroispovijedanje, Gospodnju molitvu i značenje sakramenata zajedno s drugim značajnim načelima kršćanstva. Crkva treba pokazati svoju vjeru i revnost u pouci djece, u spremnosti i želji da budu dobro upućena.

POSJEĆIVANJE BOLESNIH: Budući čovjek nikada nije izložen iskušenjima boli tako, kao kad je izmučen slabostima i bolestima duše i tijela, svakako je najprimjerenije pastirima paziti na svoje stado u takvim okolnostima. Zato trebaju posjećivati bolesne čim uzmognu i trebaju biti pozivani na vrijeme od bolesnika, ako bi to okolnosti zahtijevale. Neka ih tješe i utvrđuju u istinskoj vjeri i oboružaju protiv opasnih Sotoninih podmetanja. Također, trebaju moliti za njih na javnim okupljanjima, te nastojati osigurati njihovo blaženo napuštanje ovoga života. Maloprije smo rekli da ne podržavamo ono što se naziva Posljednja pomast, jer taj čin nije potvrđen kanonskim *Pismom*.

XXVI. POGLAVLJE

O POKOPU VJERNIKA, SKRBI ZA MRTVE, ČISTILIŠTU I UKAZIVANJU DUHOVA

POKAPANJE TIJELA: Budući su tijela vjernika Hram Duha Svetoga za koja vjerujemo da će istinski uskrsnuti na posljednji dan, *Biblija* zapovijeda da ih se časno i bez praznovjerja preda zemlji, također, se treba časno spomenuti svetih koji su »zaspali« u Gospodinu kao i to da se očinska skrb i briga iskaže živima iz obitelji, udovicama i siročadi. Naučavamo da se izvan ovoga nikakva druga briga za mrtve ne treba poduzimati. Ne podržavamo one koji zanemaruju tijela mrtvih i koji ih nečasno i nemarno bacaju u raku, ne izgovarajući ikakvih dobrih riječi o preminulima, ili nimalo skrbeći za one koji su za njima ostali.

SKRB ZA MRTVE: S druge strane ne odobravamo one koji pretjerano brinu i skrbe za preminule, koji poput pogana (naricanjem i urlanjem) oplakuju svoje mrtve, premda mi ne odbacujemo žalovanje, a koje i apostol Pavao dopušta u 1. Sol 4, 13., odbacujući: netugovanje uopće kao neljudsko, one koje prinose žrtve mrtvima, mrmljaju neke molitve za plaću, kako bi takvim obredima izbacili svoje ljubljene iz vječne kazne, misleći kako ih mogu izbaviti takvim naricanjem.

STANJE DUŠE IZVAN TIJELA: Vjerujemo da vjernici nakon tjelesne smrti idu ravno Kristu i zato ne trebaju posredovanje živih, molitve za njih, niti kakve službe živih. Isto tako vjerujemo, da su nevjernici nakon smrti odmah bačeni u pakao iz kojega nema izlaza bilo kakvim posredovanjem živih.

ČISTILIŠTE: Naučavanja nekih u svezi vatre čistilišta, suprotno je kršćanskoj vjeri, jer ispovijedamo: »Vjerujemo u oprostjenje grijeha i život vječni.« i savršeno očišćenje po Isusu Kristu i ovim riječima Gospodina:

- »Zaista, zaista, kažem vam, tko sluša moju riječ i vjeruje onomu koji me posla, ima vječni život. On ne dolazi na sud, već je prešao iz smrti u život.« Iv 5, 24
- I opet: »Tko je okupan, treba mu oprati samo noge. On je potpuno čist. I vi ste čisti, ali ne svi.« Iv 13, 10.

UKAZIVANJE DUHOVA: Glede duhova ili duša umrlih koji se ponekad ukazuju živima, te traže određena djela od njih da bi ih se oslobodilo, ta ukazivanja smatramo ruglom, lukavštinom i đavolskom prijevarom. Sotona se može pretvoriti u »Anđela svjetla!« da bi porušio istinsku vjeru ili donio sumnju. U Starom zavjetu, Gospodin je zabranio traganje za istinom kod mrtvih i održavanje takvih veza s duhovima: Pnz 18, 11. Prema evanđeoskoj istini, bogatašu koji je bačen u vječnu muku, zabranjeno je vratiti se svojoj braći kao što je zapisano:

- »Imaju Mojsija i Proroke neka njih slušaju! (...) Ako zaista ne slušaju Mojsija i Proroke, neće vjerovati ni ako tko od mrtvih uskrsne.« Lk 16, 29; 31.

XXVII. POGLAVLJE

O RITUALIMA, OBREDIMA I SLIČNIM STVARIMA

OBREDI I RITUALI: Drevnim je ljudima jednom predan određeni obred kao naputak, za one koji su bili pod Zakonom, kao pod učiteljem ili tutorom, ali kada je Krist, Osloboditelj, došao i dokinuo Zakon, razriješio je nas koji vjerujemo Zakonu: Rim 6, 14. Obredi su iščezli, stoga ih apostoli nisu htjeli održavati ili obnoviti u Kristovoj Crkvi, jer su jasno obznanili kako ne žele stavljati nikakvoga bremena na Crkvu. Zato nam se čini da bismo unijeli i obnovili judaizam ako bismo povećali obrede i rituale Staroga zavjeta u Kristovoj Crkvi. Zato mi ne odobravamo onima koji smatraju da se sada u Crkvi moraju obavljati mnogi rituali, kao da nešto uvježbavamo. Jer, budući apostoli nisu htjeli stavljati nikakva bremena u obliku obreda i rituala na kršćane koji su bili Bogom propisani, tko onda zdrave pameti, molimo vas, ima pravo nametnuti ljudske propise? Povećanje obreda u Kristovoj Crkvi ograničava ne samo kršćansku slobodu, nego i samoga Krista i vjeru u njega, dokle god ljudi u tome traže ono što trebaju tražiti jedino u Kristu, Sinu Božjemu, po vjeri. Jednostavni i umjereni obredi, koji se ne protive Božjoj Riječi dostatni su pobožnima.

RAZLIČITOST ODREDA: Ako netko primijeti različite obrede u crkvenim zajednicama, ne treba odmah pomisliti kako je Crkva nesložna. Sokrat je rekao: »Nemoguće je zapisati sve različite obrede u gradovima i selima. Ni jedna religija ne održava isti obred bez obzira na jedinstvo doktrine. Jer se i pripadnici iste vjere razilaze u mišljenju obreda.« *Hist. ecclesiast.* V. 22, 30, 62. Mi danas imamo različite obrede u slavljenju Večere Gospodnje i drugih stvari, a ipak nismo nesložni u nauci i vjeri, niti je naše zajedništvo i jedinstvo u Crkvi time raskinuto. Jer Crkva je uvijek bila slobodna u pitanjima obreda budući da su oni sporedne stvari, a tako i mi činimo danas.

NEBITNE STVARI: Istovremeno, upozoravamo ljude na oprez kako ne bi zanemarili stvari koje su bitne, proglašavajući ih nebitnim – kao što je održavanje praznovjernih bogoslužja i uporaba slika u bogoslužju. »Nebitno« – pisao je Jeronim Augustinu: »Nije niti dobro niti loše, činio ih ili ne, nisi pravedan niti nepravedan.« Zato, kada se nebitno uhvati u koštac s vjeroispovijedi, prestaje odražavati slobodu, kao što je Pavao pisao da je dopušteno jesti meso, ako mu netko prethodno ne kaže da je žrtvovano idolima, jer ako bi netko tada jeo, to bi bilo nedopušteno, jer time potvrđuje idolopoklonstvo: 1. Kor 8, 9, 10, 25 ss.

XXVIII. POGLAVLJE

O POSJEDIMA CRKVE

CRKVENI POSJEDI I NJIHOVA UPORABA: Kristova Crkva posjeduje materijalne posjede kroz darežljivost donatora i slobodno davanje svojih vjernika koji daruju svoja sredstva. Crkva potrebuje takova dobra i oduvijek je imala sredstva za potrebno održavanje Crkve. Prava uporaba bogatstva Crkve bila je i ostala poučavanje u školama i crkvenim sastancima, zajedno sa svim obredima i crkvenim građevinama, za plaću učiteljima, svećenicima i za sve ostalo, a nadasve za pomaganje siromašnima.

UPRAVLJANJE: Štoviše, bogobožni i mudri ljudi trebaju se baviti gospodarstvenim poslovima, te bi trebali biti izabrani za ispravno upravljanje Crkvenom imovinom.

ZLOUPORABA CRKVENIH DOBARA: Međutim, ako bi se na nesreću ili nečijom drskošću, neznanjem ili pohlepnošću crkvena dobra zlorabila, trebaju se povratiti svetoj upotrebi i predati mudrim i pobožnim ljudima. Zato smatramo da škole i ustanove koje imaju krivu nauku, bogoštovlje i moral, moraju biti obnovljene, da se pomaganje siromasima vrši predano, mudro i u dobroj vjeri.

XXIX. POGLAVLJE

O CELIBATU, BRAKU I UPRAVLJANJU BRAČNOM ZAJEDNICOM

NEOŽENJENI: Osobe kojima je Bog podario život bez braka, tako da su cijelim svojim srcem i dušom čisti i suzdržljivi, a ne izgaraju strašću, neka služe Gospodinu u tome pozivu, dokle god smatraju da mogu opstati u tom daru. Ali, neka se ne uzdižu iznad drugih, nego neka stalno služe Gospodinu u skromnosti i poniznosti: 1. Kor 7, 7. Jer, takovi su predaniji božanskim stvarima od onih koji su zaokupljeni obiteljskim obvezama. Ako bi taj dar bio uzet, a tjelesne potrebe izraženije, podsjetimo ih na riječi apostola: »Jer je bolje ženiti se nego izgarati od strasti!« 1. Kor 7, 9.

BRAK: Brak je lijek za nesuzdržljivost koji je ustanovio Gospod Bog i izobilno blagoslovio, volja mu je da žena i muškarac čeznu jedno za drugim nerazdvojno i da žive zajedno u punoj u ljubavi i slozi: Mt 19, 4.

- Zato se pozivamo na riječi apostola: »Ženidba neka bude u časti među svima, a bračna postelja neokaljana.« Heb 13, 4. Kao i: »Ne griješi ni djevica ako se uda!« 1. Kor 7, 28.

SLJEDBE: Zato odbacujemo poligamiju i one koji odbacuju drugi brak.

KAKO TREBA SKLAPATI BRAKOVE: Naučavamo da brakove treba sklopiti u strahu Gospodnjemu i ne protiv zakona koji zabranjuju određeno krvno srodstvo kako brak ne bi bio incestan. Neka brak bude uz pristanak roditelja, ili onih koji ih zamjenjuju i iznad svega, zbog onoga zašto Gospodin jest ustanovio brak. Nadalje, supružnici moraju biti sveti i vrlo vjerni, pobožni, puni ljubavi i čistoće. Zato se trebaju čuvati svađa, razdora, požude i preljuba.

BRAČNI SUD: Crkva treba imati zakonite sudove i posvećene suce koji će skrbiti za brak i paziti da ne dođe do nečasnosti i bračne sramote i pred kojima se mogu riješiti bračne nesuglasice.

ODGOJ DJECE: Roditelji djecu trebaju odgajati u strahu Gospodnjem i oni se trebaju skrbiti za svoju djecu prisjećajući se riječi apostola:

- »Ako se tko za svoje, osobito za ukućane, ne brine, zanijekao je vjeru; gori je od nevjernika!« 1. Tim 5, 8.

Trebali bi svoju djecu poučavati časnim poslovima ili zvanjima da bi se jednoga dana sami uzdržavali. Trebaju ih čuvati lijenosti i u svemu se održati u istinskoj vjeri Gospodnjoj, kako im ne bi nedostajalo pouzdanja ili da zbog prevelike sigurnosti ili prljave pohlepe postanu nepošteni i bezuspješni.

Sigurno je da su djela koja su činili roditelji u istinskoj vjeri po svojoj dužnosti i dobar način upravljanja svojim domovima, u Božjim očima sveta i dobra djela. Takva djela nisu ništa manja pred Bogom od molitve, posta i davanja milostinje. Jer, tako je naučavao apostol u svojim poslanicama posebno u Timoteju i Titu. Zajedno s njima smatramo da nauke o zabrani ženidbe ili omalovažavanju neposredno diskreditiraju brak kao da nije svet i čist, i jesu demonske nauke.

Također se gnušamo nečasnog življenja samaca, skrivenih i očitih požuda i bludništva licemjera koji se pretvaraju da su uzdržljivi, a u stvarnosti su najneuzdržljiviji od svih. Bog će suditi takve!

Ne ustajemo protiv bogatih i bogatstva, ako svoja bogatstva ispravno koriste, ali odbacujemo Apostolijsku sektu (Nastala u 13. stoljeću pod vodstvom Gerarda Sagarellia koja je imala nakanu obnoviti tzv. »apostolsko siromaštvo«).

XXX. POGLAVLJE

O VLASTIMA

VLASTI SU OD BOGA: Svaka je vlast Bogom dana za dobrobit svakoga čovjeka i društveni mir i ravnopravnost i zato bi trebala imati ključno mjesto u svijetu. Ako se vlast protivi Crkvi, to može dovesti do ometanja i problema u radu, no ako joj je prijateljski naklonjena, pa je čak i njezin član, onda je to najkorisnije i najizvrsnije, te joj može biti od velike koristi i najbolje pomagati u svemu.

ZADAĆA VLASTI: Glavna je obveza vlasti osiguravanje mira i javne sigurnosti. Bez sumnje je da će tu zadaću najbolje ostvariti ako je bogobožna i pobožna riječima, ako po primjeru svetih kraljeva i predstavnika naroda Božjega promiče navješćivanje istine i pravu vjeru, iskorjenjuje laž i svako praznovjerje, idolopoklonstvo i poganstvo i tako obrani Crkvu Božju. Čvrsto naučavamo da skrb o vjeri pripada osobitoj svetoj vlasti.

Neka se stoga drži *Riječ Božju* u ruci i budno pazi kako nitko ne bi naučavao što suprotno. Isto tako, neka vodi od Boga povjerene im ljude po Zakonima utemeljenima na *Riječi Božjoj* i neka ih drži u podložnosti, poslušnosti i predanju. Neka provodi pravdu sudeći pravedno. Neka ne gleda tko je tko i ne prima mito. Neka štite udovice, sirote i potlačene. Neka kažnjava i proganja kriminalce, varalice i barbare. Jer, ne nosi svoga mača uzalud: Rim 13, 4.

Zato neka upotrijebi mač Božji protiv svih zlotvora, zavodnika, lopova ubojica, tlačitelja, bogohulnika, krivokletnika i svih onih za koje je Bog rekao da ih se kazni, pa čak i pogubi. Neka potisne heretike, prave heretike koji stalno hule na Boga i stvaraju nereda da bi upropastili Božju Crkvu.

RAT: Ako je potreban rat, da bi se očuvala sigurnost ljudi, neka se objavi rat u ime Božje, nastojeći da se prvo ostvari mir svim mogućim sredstvima, pa tek onda zarati ako ne postoji drugo rješenje da spasi svoj narod. Ako vlast vrši ova djela u vjeri, ona Bogu služi istinskim dobrim djelima i blagoslovljena je od Gospodina.

ODBACUJEMO anabaptiste koji niječući kršćansko učešće u vlasti, ujedno niječu da čovjek može biti pravedno osuđen od vlasti na smrt, ili da vlast može objaviti rat, ili da joj se smije prisegnuti i sl.

DUŽNOST GRAĐANA: Kao što Bog želi osigurati sigurnost svom narodu po vlasti koju mu je dao, kome je dao svijest da bude ocem, tako je svim ljudima zapovjedio da prihvate ovu volju Boga glede vlasti. Zato vlasti treba poštovati i dati im čast kao službenicima Božjim, ljubiti ih, biti im naklonjen i moliti za njih, izvršavati svaku njihovu valjanu i pravednu zapovijed. Na kraju, trebamo im plaćati sve poreze i davanja, te slične pristojbe u vjernosti i spremnosti. Ako bi javna sigurnost i pravda u državi zahtijevale objavu rata, građani neka daju i svoje živote za dobro svih i za vlast, neka to čine spremno i u ime Božje, hrabro i smjelo. Jer onaj tko se opire vlastima izaziva gnjev Božji na sebe.

SLJEDBE I BUNTOVNICI: Zato odbacujemo sve koji se suprotstavljaju vlastima, pobunjenike, neprijatelje države, buntovnike i sve ostale koji javno i potajno odbijaju izvršiti svoje građanske dužnosti.

Mi zazivamo Boga, našeg najmilostivijeg nebeskog Oca da blagoslovi vladare, nas i njegov narod po Isusu Kristu našem jedinom Gospodinu i Spasitelju kome pripada slava, hvala i čast u sve vjekove. Amen!